22
SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
● ANUL III ● NR. 47 (148) ● 26.XI – 2.XII 1992 ● 16 PAGINI ● 35 LEI

TINERII – O NOUĂ GENERAŢIE DE SACRIFICIU?

Pag. 8–9

Interviul săptămînii

● NICOLAE MANOLESCU

Pag. 5–6

Începe filmul noii guvernări

Foto: GINA MARIN

MIHAI ŞORA

Un ministeriat fără precedent

Pag. 10 – 11

ANDREI CORNEA

Politici alternative

Pag. 3

Între două guvernări

– Caius Dragomir – Pag. 7

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Poezia rezistenţei şi rezistenţa poeziei

VIRGIL IERUNCA

Autobiografia Antigonei

Pag. 14 – 15

NICOLAE MANOLESCU

UN PAS ÎNAINTE, UN PAS ÎNAPOI

Nu e greu de constatat o anumită incoerenţă în declaraţiile programatice succesive ale FDSN. E mai greu de explicat din ce cauză partidul de guvernămînt – prin unii dintre membrii săi, prin preşedintele Iliescu, prin noul prim-ministru – îşi schimbă atît de des opţiunile. Să fie la mijloc o tactică deliberată ori pur şi simplu faptul că FDSN nu este încă o formaţiune pe deplin sudată şi nici suficient rodată?

Iată: programul electoral al FDSN, şi implicit al dlui Iliescu, a fost unul populist şi vădit de stînga. A promite sporirea locurilor de muncă şi stoparea inflaţiei are, în această privinţă, o semnificaţie limpede. Dl. Iliescu acuza pe rivalii săi că vor să restituie pămîntul moşierilor sau că sînt cumpăraţi de americani. Atare poziţii s–au dovedit, în pofida simplismului lor, foarte profitabile şi dl. Iliescu a ieşit învingător, ca şi partidul pe care şi l–a creat. Dar, imediat după victorie, dl. Iliescu a ţinut în Parlament un discurs de investitură complet diferit, care ne–ar fi putut determina să remarcăm că, deşi a biruit în alegeri cu un program de stînga, dl. Iliescu va încerca să guverneze cu unul de dreapta. Un surprinzător pas înainte, aşadar, al preşedintelui.

O surpriză ne–a oferit, la rîndul său, dl. Văcăroiu, al cărui program, foarte rezervat cu privire la măsurile obligatorii de promovare a economiei de piaţă, a reprezentat un incontestabil pas înapoi faţă de discursul de investitură al dlui Iliescu. Alcătuirea echipei guvernamentale a arătat şi ea preferinţa pentru specialişti verificaţi în economia de tip centralizat, deci lipsa dorinţei de a merge înainte.

Douăzeci şi patru de ore după ce dl. Văcăroiu a fost confirmat fără mari probleme de votul Parlamentului, preşedintele României ţine să fie prezent la inaugurarea Bursei Române de Mărfuri. Mediatizarea acestei prezenţe, pe care nici funcţia, nici protocolul prezidenţial n–o impuneau, pare să sugereze opiniei publice interne şi internaţionale că opţiunile de stînga ale noului guvern nu împiedică în nici un fel pe dl. Iliescu să parieze pe un viitor capitalist al României. Alt pas înainte, cum se vede, şi tot al preşedintelui.

Care să fie pasul următor? Conform cu logica politică a actualei puteri, el nu poate fi decît unul înapoi şi va fi făcut de către primul–ministru. O întrebare este şi dacă această repartiţie a rolurilor e definitivă sau dacă nu cumva dl. Iliescu va ceda din cînd în cînd dlui Văcăroiu dreptul de a păşi înainte, rezervîndu–şi d–sa, nu fără legătură cu idealismul nostalgic pe care i–l cunoaştem, plăcerea de a face un pas înapoi.

Pînă una alta, stăm şi ne mirăm de ritmul nemaipomenit al mersului nostru spre capitalism şi democraţie: un pas înainte, un pas înapoi...

ÎN NUMĂRUL VIITOR:

- **Interviurile săptămînii: EMIL CONSTANTINESCU şi ANA BLANDIANA**
- **Virgil Nemoianu despre ISTORIA LITERATURII ROMÂNE de Ion Negoiţescu**

Stimaţi domni de la Institutul pentru Democraţie în Estul Europei cu sediul la New York

Sînt unul din puţinii intelectuali ai satelor din România care citeşte de la apariţia sa, cu o mică întrerupere datorită difuzării, revista "22". (...) Pînă la începutul anului 1992 am procurat-o cu destule dificultăţi (de transport şi prin intermediar) de la chioşcurile din oraşul Puciosa şi Tîrgovişte, unde mai putea fi găsită, de multe luni devenind în zonă – nu greşesc dacă spun – prohibită. Atunci îmi permiteam să o cumpăr personal la liber, cum se spune. Cu o sumă de peste patru ori mai mică decît în prezent, stimulat şi de imperativul meu structural, îmi cumpăram, fără spaima lui "ce mai mănînc mîine şi cît mă va costa", o "Românie literară", "22", "Flacăra", "Cuvîntul", "Expres" şi cam două cotidiene din aceeaşi grupă a deontologiei morale şi profesionale a publicisticii româneşti. Şi eram mult mai bine informat într-o gamă largă a spectrului politic, social şi cultural decît mulţi din cei ce stăteau cu ochii căscaţi la televizor şi cîte 12 ore. Televizor de care, sincer să fiu, am prins o scîrbă organică după minciuna secolului, cînd a convins o lume că o revoluţie sîngeroasă poate fi televizată în direct, fără ca nici un personaj al instituţiei sau al puterii noi, ce se instala fraudulos şi diversionist, să fie măcar zgîriat. Şi apoi pentru toate regiile ei de pe parcurs în favoarea înlocuitorilor regimului ceauşist. Am făcut această mică paranteză ca să se subînţeleagă fără echivoc că pentru mine presa democrată, Radio BBC, Europa Liberă, Vocea Americii şi parţial postul de radio Bucureşti au constituit principala sursă de informare politică şi literară netrunchiată şi cît mai aproape de realitatea noastră post-revoluţionară, atît de încetoşată şi azi, la trei ani de la evenimente.

Normal, odată cu scumpirea masivă a hîrtiei şi, automat, a tipăriturilor, am redus ceva din numărul publicaţiilor şi m-am bucurat enorm cînd am văzut că măcar o revistă de înaltă ţinută ca "22" a reuşit să capteze atenţia unui organism neguvernamental internaţional (recte Institutul Dvs.) care a preluat pe seama lui o parte din preţul abonamentului pentru anumite categorii de oameni. Aşa că am apelat şi eu la această formă binevenită în crunta noastră sărăcie. Pînă mai acum cîteva săptămîni, cînd conducerea revistei, într-un chenar ca de doliu (şi expresia nu e departe de adevăr), ne-a anunţat că sponsorizarea Dvs. a încetat cu 1 nov. 1992. Cred că în întreaga ţară sîntem cîteva sute de persoane cărora ştirea le-a întunecat minima bucurie a unei protecţii financiare pentru revista pe care o citesc. Şi cei mai loviţi de această măsură fără explicaţii sînt cei plasaţi în cine ştie ce coclauri de ţară, aşa cum sînt eu, unde în general nu există nici un chioşc de ziare măcar, transportul la cel mai apropiat oraş costă în loc de 10 lei, cît era în '90, nu mai puţin de 200 lei, iar Rodipetul – noua formă de difuzare a presei – percepe sume de-a dreptul exorbitante pentru abonamente, pe lîngă modul defectuos şi vizibil înclinat pro-putere cu care se achită de obligaţiile asumate totuşi, atunci cînd nu are încotro. Dar, iată cum ar arăta abonarea, să zicem, la publicaţiile menţionate la începutul acestui material, în momentul de faţă: "România literară" peste 1.000 lei, "Expres" cam 350 lei, "Cuvîntul", "Flacăra" şi "22" peste 300 lei fiecare, "România liberă" şi "Cotidianul" sau alt ziar neatins de virusul grav al unui Vadim, Păunescu sau Neacşu, deci două cotidiene, peste 1.600 lei. Toate ar însuma peste 4.000 lei, şi asta numai pentru o lună! În asemenea situaţie, cine îşi poate permite să cheltuiască un sfert din salariu pe care din zi în zi nu ştie cum să-l mai întindă şi pentru mîncare şi pentru cultură şi pentru informare politică? Chiar şi o singură mie cheltuită pentru presă dintr-un salariu mijlociu de 16–20.000 lei a devenit o problemă între stîlcea neajunsuri provocate de nenorocita de tranziţie românească, interminabilă şi haotic pornită.

Stimaţi domni, e adevărat, revista "22" a mai avut şi scăderi pe parcurs, nimeni nu cred că le contestă, dar recomandările făcute chiar de către cititori, noile soluţii căutate de conducerea revistei sînt sigur că îi vor îmbunătăţi mesajul clar susţinut, de instaurare a democraţiei şi normalităţii şi în România.

Tot ce am încercat să spun pînă acum s-a dorit o rugăminte colectivă exprimată printr-o singură gură, de a reveni la hotărîrea Dvs. de reducere a sponsorizării revistei "22". Cîteva mii de dolari, care pentru Institut nu înseamnă cine ştie ce (nu sîntem prea mulţi în ţară abonaţi şi legaţi de ea), pentru noi cei săraciţi şi dornici de a o citi înseamnă enorm, fiindcă zilnic, de aproape trei ani, trebuie să renunţăm la ceva, chiar şi la ceva din mîncare, ca să nu rămînem prea departe de starea politică a ţării şi de spiritualitatea ei nemilos încercate de peste doi ani. Reţineţi că rugămintea de a continua acţiunea Dvs. filantropică vă e adresată dintr-o fundătură românească de un total necunoscut Domniilor Voastre, dar care la rîndul lui vă cunoaşte, după cum vedeţi, ca o instituţie generoasă şi vă apreciază prin acest apel gestul dezinteresat şi imposibil de a fi rupt brutal şi fără revenire, ca o stare de continuare a anormalităţii noastre. Aşa că sper totuşi în revenirea la normalitate, împreună cu toţi cei care avem nevoie de sprijinul Dvs., pentru ca ceaţa existentă încă să se împrăştie cît mai curînd din mintea multor nevinovaţi, noi şi alţii ca noi, dar ajutaţi şi de Institutul pentru Democraţie, prin menţinerea sponsorizării unei reviste de cultură politică măcar. Dacă nu prin extinderea acestui sprijin şi la una din revistele literare cele mai proeminente, cum este "România literară", pe cale de a sucomba şi căreia îi simţim lipsa în căminele noastre.

Cu multă stimă şi consideraţie,

GEORGE GH. POPESCU
Comuna Glodeni, sat Lăculeţe, judeţul Dîmboviţa

Revista "22" va aniversa la 10 decembrie cea de-a 150-a apariţie a sa. Pentru acest număr (primul autobiografic), redacţia aşteaptă şi opiniile cititorilor săi.

Executive Director
The U.S. - Romanian Office for Educational & Scholarly Exchanges

The U.S.-Romanian Office for Educational Exchange (Fulbright Commission) seeks applications for the position of Executive Director. This new office, located in Bucharest, will administer all aspects of the program of exchange for Romanian and American lecturers and scholars under the provisions of the Fulbright-Hays Act. During academic year 1992-93, there are some 60 Romanian and American grantees in the program.
Candidates should possess the following qualifications:

A. A university degree; an advanced degree is preferred;
B. A minimum of five years professional experience in academic administration or a related field;
C. Skills in financial management and program development;
D. Fluency in written and spoken English and Romanian; computer literacy desirable;
E. Familiarity with the American and Romanian systems of higher education;
F. Personnel management experience.

The Executive Director will be responsible to the binational Fulbright Commission Board. Principal responsabilities and duties will include:

A. Carrying out the policies and decisions of the Commission;
B. Recruitment and supervision of a secretariat including an educational advisor;
C. Promotion of the Commission's work and public image;
D. Development and administration of a plan for the selection of Romanian Fulbright grantees and the placement of American grantees at Romanian institutions;
E. Preparation of the annual program proposal and financial plan;
F. Development and recommendation of new initiatives to further educational cooperation between the U.S. and Romania.

Interested candidates should send their resumes along with a recent photo and a one page statement in English on their qualifications for the position to the following address no later than December 4:

Fulbright Search Committee
Post Office Box 13-121
70240 Bucharest, Romania

IMPORTANT

Revista noastră asigură în continuare contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacţiei: costul unui abonament **ridicat de la sediu** (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la redacţie, este de **390 lei pe trimestru** (deci cu o reducere de 11% în raport cu costul real).
Pentru abonamentele expediate prin poştă, costul va fi de **490 lei** (adică o reducere de 14%).

Cititorii din străinătate se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti:** pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificaţia: PENTRU REVISTA "22") sau trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de **72 dolari** pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (**120 DM** anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, **400 franci francezi** anual, 200 franci pentru 6 luni, 1.000 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, preţul unui abonament este de **80 dolari** anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

LA SEDIUL REDACŢIEI PUTEŢI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 7, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 35, 38, 41, 44, iar din anii 1991 şi 1992 – orice număr. Exemplarele vechi din anii 1990 şi 1991 vor fi comercializate la preţul de 25 lei/ex., indiferent de preţul de vînzare înscris pe ziar. De asemenea, redacţia "22" ţine la dispoziţia doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" şi Ediţia specială "22" – "Suspiciune de fraudă".

Redacţia revistei "22" anunţă că îşi rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizaţi de redacţia revistei "22" este interzisă.

CRONICI POLITICE

Foto: GINA MARIN

ANDREI CORNEA

POLITICI ALTERNATIVE

Ieşită pe locul doi în ultimele alegeri, opoziţia s-a aflat înaintea unei dileme deloc uşoare.

Cea dintîi variantă ar fi fost să dea ascultare invitaţiei FDSN-ului fie de a participa la un guvern de uniune naţională, fie de a sprijini în comun un guvern de "tehnicieni". Folosul evident ar fi fost acela de a influenţa "în bine" deciziile noului guvern, de a frîna o eventuală alunecare dirijistă şi antidemocratică şi, nu în ultimul rînd, cel de a dobîndi o anumită experienţă de guvernare. Riscul, la fel de evident, putea consta în compromiterea oamenilor şi a ideilor în cadrul unei colaborări unde puterea reală aparţine FDSN-ului, în timp ce răspunderea revine opoziţiei. Cu experienţa unor situaţii similare din trecut şi avînd probabil mai ales exemplul trist al liberalilor, dar şi pe cel al FSN-ului din timpul guvernării Stolojan, oferta de guvernare împreună, fie şi prin intermediul "tehnicienilor", a fost respinsă.

Alternativa, aleasă de opoziţie (CDR şi FSN), s-a bazat pe ideea că cel ce a cîştigat alegerile trebuie să şi guverneze. Vreau să spun de îndată că această soluţie pare să fie satisfăcătoare din multe puncte de vedere: ea este, desigur, mai întîi, pe deplin democratică, atribuind majorităţii rolul de a guverna, iar minorităţii pe cel de a critica şi de a oferi variante la guvernarea în curs. Pe de altă parte, procedînd astfel, opoziţia nu riscă o compromitere; în schimb, ea îşi păstrează vii variantele sale de guvernare pe care are toate ocaziile să le facă publice. Ea poate exercita presiuni considerabile asupra majorităţii şi a guvernului, fără să-şi abandoneze identitatea. Se poate apoi afirma că riscul unui derapaj antidemocratic nu este foarte mare, avîndu-se în vedere nu numai puterea relativă a opoziţiei în parlament, cît şi întărirea societăţii civile, dar şi rolul deloc de neglijat al eventualelor presiuni străine.

În acest calcul a mai intrat însă fără îndoială un element a cărui importanţă nu trebuie subestimată: opoziţia se aşteaptă ca ameliorarea promisă de guvernul Văcăroiu să nu se realizeze, iar rezultatul să fie chiar un evident eşec. Nu s-ar putea spune că nu există motive întemeiate pentru o atare aşteptare şi, oricum, şansele de succes nu pot fi văzute altfel decît modeste. Or, raţionează opoziţia, dacă FDSN, care a format actualul guvern nu reuşeşte, lumea va vedea cît de demagogice au fost promisiunile sale, cît de puţin realist a fost programul său economic. Mai mult, de vreme ce FDSN este un partid de stînga, adeptul unui etatism solid şi cu un pedigree democratic discutabil, un insucces major al guvernării sale ar spori – se crede – prin contrast, în ochii alegătorului mediu, şansele liberalismului, ale unui reformism radical, compromiţînd stîngismul. Iată de ce liderii opoziţiei s-au străduit din răsputeri să obţină un guvern "curat" FDSN, criticînd cu înverşunare orice eventuală intenţie de a crea unul ceva mai "independent" ori măcar insuficient de fedesenizat.

Soluţia aceasta, satisfăcătoare din multe puncte de vedere, are în ochii mei şi calitatea de a fi, ca să spun aşa, agreabilă intelectual: ea tinde să elimine din viaţa noastră politică o parte a confuziei de care suferim, precizînd mai clar opţiunile fundamentale, precum şi pe cei ce le reprezintă pe scena publică.

Dacă lucrurile ar sta în acest fel, ne-am putea declara relativ mulţumiţi. Din păcate, un act politic rămîne o investiţie în mare parte iraţională, cu rezultate imprevizibile. El este în fapt un pariu, pe care întîmplarea ori circumstanţe minimale ce nu puteau fi luate în calcul îl pot oricînd compromite, în pofida celor mai serioase analize şi studii. Raţiunea, ori prea multă raţiune nu reprezintă neapărat o garanţie de succes. Iată de ce tocmai faptul că soluţia aleasă de opoziţie pare "agreabilă intelectual" mi se pare un motiv de a o suspecta de o formă de "iluminism", de neglijarea unor resorturi psihologice profunde, ce au prea puţin de a face cu raţiunea şi mai cu seamă cu raţiunea intelectualilor.

Pare foarte simplu şi logic: "cine a cîştigat alegerile trebuie să şi guverneze". Dar mă îndoiesc că foarte mulţi oameni din această ţară sînt tentaţi să judece acum în acest fel. Ceea ce nu înseamnă că ei ar fi lipsiţi de logică, ci doar că logica lor este de alt tip. Destule indicii sugerează că, pentru mulţi, ceea ce am putea numi principiul "hei-rup"-ului ar putea fi mult mai convingător. Ideea lor ar fi că, după ce ne-am sfîdit atîta înainte de alegeri, e momentul să ne unim forţele, că "doar o ţară avem cu toţii" şi e nevoie "să punem cu toţii umărul" ca lucrurile să se îndrepte. Acest principiu vrea să spună, pe de altă parte, că, pentru oamenii de rînd, lupta politică se înfăţişează mai degrabă drept un fel de ornament, un soi nou şi bizar de joacă, decît o necesitate a unei existenţe publice normale. Oricît de supărător ni s-ar arăta un atare mod de a gîndi, trebuie recunoscut că viaţa politică de pînă acum a oferit oamenilor obişnuiţi puţine ocazii să se convingă de contrariul.

Dar dacă aşa stau lucrurile, sînt puţine şanse ca opoziţia să primească o notă bună din partea unei astfel de mentalităţi, odată ce a refuzat o participare la guvernare. S-ar putea însă spune că, oricum, pînă la alegerile viitoare mai este vreme destulă şi că, între timp, lumea va înţelege caracterul demagogic al promisiunilor FDSN. Că aceste promisiuni au fost demagogice, n-am nici o îndoială; dar că foarte multă lume va sancţiona mai tîrziu acest partid nu mi se pare deloc o certitudine. Dimpotrivă, s-ar putea ca lumea să zică: ei măcar s-au străduit, în timp ce ceilalţi "au stat pe tuşă şi au chibiţat". Asemenea afirmaţii sosesc de la oameni ce, putem fi siguri, nu l-au citit şi nu-l vor citi niciodată pe Tocqueville sau pe Besançon, dar ei votează, iar votul lor este important. Însă mai există şi un alt pericol, încă mai considerabil: chiar dacă, în situaţia menţinerii actualelor mari dificultăţi economice şi al unui eşec al guvernării Văcăroiu, prestigiul FDSN-ului va fi atins, de abia nu este deloc sigur că cine va profita va fi opoziţia. Sînt aproape chiar convins de contrariul. Dezorientaţi şi dezamăgiţi, tot mai mulţi oameni vor asculta vocea de sirenă a partidelor extremiste, naţionaliste sau naţional-comuniste. Deja, cu toate că a votat guvernul, PUNR-ul a criticat programul acestuia, lăsînd să se înţeleagă că el nu doreşte să-i ofere un sprijin necondiţionat. S-ar putea, mai tîrziu, să urmeze pe acelaşi drum şi PRM, PSM, dar şi o aripă mai conservatoare a FDSN. Oportuniştii, oricum, vor prinde din zbor trenul extremismului care, în condiţiile unei continue înrăutăţiri a nivelului de trai, va avea o cale tot mai liberă. Iar în acel moment, apelurile isterice ale lui C. V. Tudor de a se găsi vinovaţii şi trădătorii prin înfiinţarea unui (anticonstituţional) comitet pentru "cercetarea activităţilor antiromâneşti" vor găsi ascultare şi credit. Oamenii îşi vor spune că, de vreme ce lucrurile nu vor să se îmbunătăţească, se vede treaba că există sabotori, spioni etc. care, odată daţi în vileag, trebuie să primească o justă pedeapsă.

Dimpotrivă, un succes, fie şi modest, al situaţiei economice, ar întări cauza democraţiei şi a toleranţei. Odată ce nevoile esenţiale sînt satisfăcute, oamenii devin mai preocupaţi de probleme culturale, vor să se informeze, să se distreze. Dacă mizeria unifică şi egalizează, un nivel de viaţă ceva mai bun diversifică, creează noi trebuinţe şi interese. Dar, se va spune, în cazul unui succes economic, FDSN-ul va profita politic. Fără îndoială că, în imediat, va profita, dar, pe termen ceva mai lung, cîştigătorul va fi democraţia.

Iată de ce eu cred că şansa cea mare a opoziţiei nu stă în insuccesul şi în eventuala cădere a guvernului, ci în susţinerea tuturor acelor factori – indiferent de originea acestora – în temeiul cărora şi cei ce nu sînt intelectuali, politicieni ori jurnalişti pot vedea că, pînă la urmă, democraţia şi economia liberală "rentează".

În iunie 1993, Institutul pentru Politică Constituţională şi Legislativă din Budapesta

va organiza o conferinţă cu tema

"Drepturile individului în statul post-comunist". Sînt invitaţi să prezinte lucrări avocaţi, sociologi, filozofi şi politicieni. Vor fi acceptate cincisprezece lucrări din Centrul şi Estul Europei. Institutul va invita în luna iunie, la Budapesta, pe acei autori cărora le-au fost acceptate lucrările pentru a le prezenta şi a le discuta. Institutul acoperă toate cheltuielile de deplasare şi este posibil să acorde şi un onorariu. La conferinţă vor participa studenţi şi profesori de la Universitatea Central-Europeană. După conferinţă va urma o scurtă perioadă în care lucrările prezentate vor fi pregătite pentru publicare.

Lucrările nu trebuie să fie nici pur abstracte, nici exclusiv descriptive. Autorii trebuie să analizeze din punct de vedere social, politic şi juridic actualele circumstanţe ale dezvoltării domeniului drepturilor omului în perioada care a urmat prăbuşirii comunismului. Lucrările se pot referi la o anumită regiune sau ţară, sau pot fi studii comparative. Cîteva posibile domenii ar fi:

■ drepturile presei şi dreptul la exprimare liberă ■ dreptul la viaţă privată (informaţional, fizic sau sexual) ■ drepturile femeilor ■ dreptul la avort ■ drepturile minorităţilor ■ dreptul la practicarea liberă a religiei şi la separarea bisericii de stat.

Lucrarea trebuie să fie redactată în limba engleză şi trebuie să cuprindă 15-25 de pagini bătute la maşină la două rînduri. (La conferinţă, cei ce nu cunosc limba engleză vor avea translatori.)

O scurtă descriere a lucrării, de 1-2 pagini, trebuie trimisă pînă la data de 10 ianuarie 1993 pe adresa:

Ethan Klingsberg, Central European University
Budapest 1021, Hüvösvölgyi út 54, Hungary
Tel. (36-1) 1763976, 1763528
Fax. (36-1) 1758939, 1763016

Lucrările se trimit pînă la data de **1 martie 1993** pe aceeaşi adresă.

Pentru informaţii suplimentare vă puteţi adresa **domnişoarei Lorita Constantinescu, la sediul Fundaţiei Soros din Bucureşti, Calea Victoriei 133, tel. 6506325.**

DREPTUL LA REPLICĂ

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI

Cabinetul ministrului

Bucureşti, 16 noiembrie 1992

Stimată doamnă redactor-şef,

Articolul semnat de domnul Gabriel Andreescu, avînd titlul "Politica de subsol", publicat în "22", nr. 45 (146), din 12-18 noiembrie 1992, arată cum se poate scrie un articol pentru a lovi ţinte politice pornind de la un pretext, care în cazul de faţă se referă la Ministerul Afacerilor Externe.

Pentru bună regulă şi din respect pentru cititorii prestigioasei Dumneavoastră reviste, mă simt obligat să fac precizările de mai jos, dat fiind că domnul Gabriel Andreescu face referiri la probleme pe care fie că nu le cunoaşte, fie că nu le înţelege, sau poate ambele. Domnia sa porneşte de la o "informaţie" vehiculată în presa de limbă maghiară din România şi din Ungaria, în care se pretindea că "M.A.E. introduce restricţii cu privire la folosirea cuvintelor **Ardeal** şi **Transilvania**", şi pe această bază face o seamă de remarci maliţioase, atunci cînd nu sînt de rea credinţă, la adresa Ministerului Afacerilor Externe.

Chiar îşi imaginează domnul Andreescu că MAE poate introduce asemenea restricţii? Ceea ce MAE a făcut, şi sînt sigur că va continua să facă, folosind la maximum competenţele care îi sînt stabilite prin lege, a fost să prevină şi, în orice caz, să conştientizeze asupra pericolului tentativelor evidente ale unor forţe politice de a identifica Transilvania ca entitate politică şi teritorial-administrativă, separată de România. Este explicat acest lucru în Declaraţia MAE dată publicităţii la 29 octombrie 1992, pe care o anexez la prezenta scrisoare.

Un alt reproş aberant adus de domnul Gabriel Andreescu Ministerului Afacerilor Externe se referă la "ordinul" pe care l-ar fi transmis acesta prefecturilor de "a anunţa şi solicita aprobarea întîlnirilor cu persoane străine". Dacă ar fi dorit cu adevărat să ştie despre ce este vorba, domnul Gabriel Andreescu ar fi aflat că MAE nu a făcut decît să amintească prefecţilor competenţele sale potrivit legii şi reglementărilor în vigoare şi necesitatea ca acestea să solicite avizul Ministerului atunci cînd sînt implicate în activităţi care privesc relaţiile externe ale României. Este deci clar că este vorba de activităţi care angajează prefecturile ca structuri guvernamentale, în cadrul întîlnirilor cu oficialităţi din alte state, şi nicidecum nu se au în vedere întîlniri şi contacte cu persoane străine în general. Desigur, înţeleg că dacă domnul Andreescu ar fi luat textul exact al scrisorii MAE către prefecturi, nu şi-ar mai fi putut susţine şi dezvolta ideile preconcepute că Ministerul Afacerilor Externe ar fi un "teritoriu al Securităţii".

Pentru a risipi neînţelegerile, vă redau alăturat şi textul integral al scrisorii circulare pe care MAE a adresat-o prefecturilor la 9 octombrie 1992, şi care de asemenea a fost dat publicităţii în urma evocării textului ei, în mod deliberat distorsionat, de către unele ziare de limbă maghiară din România.

Îmi vine greu să cred că domnul Gabriel Andreescu nu înţelege raţiunile care au determinat MAE să adopte toate aceste măsuri, care ţin de apărarea intereselor naţionale, pentru că cealaltă alternativă o exclud de la bun început. Şi atunci mă întreb dacă lupta politică internă, dicutabilă prin obiectivele pe care şi le-a propus articolul domnului Andreescu, se poate duce pe seama intereselor fundamentale ale României; veţi fi, sper, de acord cu mine că integritatea teritorială şi caracterul unitar al ţării fac parte din această categorie de interese ale ţării.

Las la latitudinea Dumneavoastră dacă veţi publica sau nu scrisoarea de faţă, dar sper că cel puţin anexele la aceasta îşi vor găsi loc în paginile revistei Dumneavoastră, pentru corecta informare a cititorilor săi.

Cu stimă,
ADRIAN NĂSTASE

Ministerul Afacerilor Externe

COMUNICAT DE PRESĂ

DECLARAŢIE A MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE

Ministerul Afacerilor Externe a luat act de Declaraţia Consiliului Naţional al Delegaţilor Uniunii Democrate Maghiare din România, dată la Cluj-Napoca, la 26 octombrie 1992, în legătură cu o scrisoare circulară de serviciu adresată de ministrul afacerilor externe prefecţilor.

Nu intră în practica MAE să se angajeze în dispute cu partidele politice din ţară, care dintr-un motiv sau altul fac declaraţii publice în legătură cu activitatea Ministerului.

Ţinînd însă seama de modul deformat şi de tonul inacceptabil al declaraţiei UDMR, Ministerul Afacerilor Externe se vede obligat să facă următoarele precizări:

1. Articolul 101 al Constituţiei stabileşte că "Guvernul, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne şi externe a ţării şi exercită conducerea generală a administraţiei publice". În baza acestui articol, în calitatea sa de organ al guvernului avînd atribuţia de a "asigura înfăptuirea unitară a politicii externe" şi de a "urmări relaţiile internaţionale ale României", Ministerul Afacerilor Externe este deplin autorizat să se adreseze altor structuri ale guvernului, inclusiv prefecţilor, în orice probleme care ţin de buna îndeplinire a atribuţiilor sale.

În consecinţă, rugămintea adresată de MAE prefecţilor de a solicita avizul MAE în problemele de relaţii externe este deplin întemeiată. Aceasta este o practică generală a statelor.

2. În legătură cu afirmaţiile din Declaraţie potrivit cărora circulara MAE "încalcă făţiş principiile autonomiei locale consfinţite în Legea nr. 69/1991", trebuie precizat că articolul 1 al acestei Legi, care defineşte principiile autonomiei locale, stabileşte că "aplicarea principiilor enunţate nu poate aduce atingere caracterului de stat naţional unitar al României".

Circulara MAE adresată prefecţilor urmăreşte tocmai aplicarea acestei dispoziţii generale a Legii administraţiei publice locale.

3. Prin întreaga sa activitate, MAE acţionează prin mijloacele sale specifice pentru consolidarea statului de drept în România, pentru apărarea unităţii şi integrităţii teritoriale a ţării şi pentru protecţia tuturor cetăţenilor români, indiferent de originea lor etnică.

Precizările de mai sus privind baza juridică în virtutea căreia a acţionat MAE resping de la sine acuzaţia UDMR că Ministerul ar fi procedat "nelegal şi anticonstituţional".

4. Declaraţia UDMR se referă la o informaţie pe care MAE a transmis-o prefecţilor, în care se spune că Ministerul a rugat Ambasada Republicii Ungare la Bucureşti "să încunoştiinţeze (sic!) organele oficiale şi mass-media din Ungaria că, în cazul în care, în viitor, în documente oficiale adresate părţii române se vor mai face referiri la «TRANSILVANIA», ca unitate teritorial-administrativă, aceste documente vor fi returnate expeditorilor şi nu li se va acorda nici o atenţie".

Declaraţia face un întreg proces de intenţie Ministerului Afacerilor Externe în legătură cu această parte a circularei, UDMR prefăcîndu-se că nu înţelege despre ce este vorba.

MAE a fost nevoit să facă demersul de mai sus pe lîngă Ambasada Ungariei la Bucureşti din mai multe considerente:

* Sînt tot mai frecvente referirile, în corespondenţa oficială din Ungaria, ca şi în luările de poziţie ale unor persoane oficiale de la Budapesta, la Transilvania ca entitate politică şi teritorial-administrativă separată, fără a se face vreo legătură cu, sau referire la, România.

* S-a înmulţit numărul de vizite în România, în judeţe situate în zona denumită istoric Transilvania, a unor oficialităţi ungare, fără încunoştiinţarea prealabilă şi obţinerea acordului oficialităţilor române competente, pentru a nu vorbi de respectarea minimei curtoazii cerute în raporturile dintre state. Acestea vin în România cu paşapoarte diplomatice sau oficiale, profitînd de existenţa acordului privind desfiinţarea reciprocă a vizelor şi de tradiţionala ospitalitate românească, pentru a desfăşura activităţi cu caracter politic şi pentu a participa la acţiuni incompatibile cu statutul pe care îl conferă paşapoartele pe care le deţin.

Ultima vizită de acest fel, despre care MAE a aflat întîmplător, o constituie cea a unui grup de oficialităţi ungare – un consilier principal al primului ministru al Ungariei, un consilier de la Oficiul guvernamental pentru ungurii din afara graniţelor şi un reprezentant al MAE ungar – care au participat tocmai la reuniunea Consiliului Naţional al Delegaţilor UDMR care a adoptat Declaraţia care face obiectul prezentelor precizări din partea MAE. În legătură cu această vizită, MAE a solicitat relaţii Ambasadei Republicii Ungare la Bucureşti.

Ministerul Afacerilor Externe

COMUNICAT DE PRESĂ

Dat fiind că în presă au apărut informaţii şi comentarii pe marginea unei scrisori circulare pe care ministrul afacerilor externe a trimis-o prefecţilor, la 9 octombrie 1992, pentru informarea corectă a opiniei publice Ministerul Afacerilor Externe prezintă mai jos textul integral al acestei scrisori:

"Vă rugăm ca în problemele de relaţii externe, implicînd contacte ale organelor din subordinea Dumneavoastră cu oficialităţi din Republica Ungară sau ale altor state, la nivel central, judeţean sau local, să dispuneţi solicitarea avizului MAE, care, potrivit legii şi reglementărilor în vigoare, are în atribuţia sa coordonarea activităţii de politică externă a ţării.

Vă informăm, totodată, că MAE a adresat Ambasadei Republicii Ungare la Bucureşti o notă verbală în care solicită tratarea activităţilor de relaţii externe cu România, inclusiv a oricăror vizite ale unor oficialităţi guvernamentale ungare, numai prin intermediul Ministerului de Externe.

Printr-o altă notă verbală, MAE a rugat Ambasada ungară să încunoştiinţeze organele oficiale şi mass-media din Ungaria că, în cazul în care, în viitor, în documente oficiale ungare adresate părţii române se vor mai face referiri la «TRANSILVANIA», ca unitate teritorial-administrativă, aceste documente vor fi returnate expeditorilor şi nu li se va acorda nici o atenţie.

Precizăm că aceste orientări au un caracter general, se referă la contactele oficiale cu reprezentanţi autorităţilor din orice altă ţară şi corespund practicii internaţionale în acest domeniu.

Vă rugăm să aveţi în vedere cele de mai sus în activitatea organelor subordonate Prefecturii judeţului şi să ne informaţi asupra aspectelor de interes pentru MAE în problemele menţionate".

28 octombrie 1992

Stimată D-nă Redactor Şef,

În numărul 40 al revistei "22" sub titlul "Etică şi psihiatrie" redactorul Oana Armeanu a prezentat o serie de inexactităţi privind "Liga Română pentru Sănătate Mintală" (LRSM) şi activităţile acesteia (reflectate cu alte ocazii pe larg şi în mod corect chiar de revista dumneavoastră).

Se impun următoarele precizări:

1. **LRSM nu este o organizaţie profesională** şi nu a apărut prin sciziunea altor organizaţii sau ca o replică la acestea.

În menţinerea sau dimpotrivă în periclitarea sănătăţii mintale sînt implicaţi şi factorii extramedicali: familiali, socio-profesionali, politici, mezologici, culturali şi de aceea asociaţia noastră este deschisă unor categorii din diverse domenii ale ştiinţei, artei, învăţămîntului, precum şi tuturor acelora care prin activitatea lor voluntară doresc ca în acest domeniu al calităţii vieţii, lucrurile să se îmbunătăţească.

2. LRSM şi-a expus, cu ocazia primului congres de psihiatrie umanitară, poziţia publică în ceea ce priveşte problema abuzurilor în psihiatrie în perioada comunistă. Fără să-şi propună "uitarea" trecutului, aşa cum afirmă maliţios redactora Oana Armeanu, asociaţia noastră este deschisă asupra conceptelor moderne de psihiatrie comunitară, de implicaţie socială, ca şi într-o abordare umanitară a tuturor problemelor bolnavului psihic.

3. Considerăm că o prezentare corectă a LRSM, care este un cadru real de întîlnire, a programelor sale în desfăşurare şi a contractelor sale internaţionale, ar sprijini activitatea noastră şi ar contribui la îndepărtarea oricăror ambiguităţi.

LIGA ROMÂNĂ PENTRU SĂNĂTATE MINTALĂ

NICOLAE MANOLESCU:

"Reproşez celor din A.C. şi care n-au venit alături de noi în P.A.C. faptul că vor să facă politica partidului"

Să începem cu alegerile. La noi în redacţie a fost aproape război civil pentru desemnarea candidatului Convenţiei la preşedinţie. Dacă aţi fi fost dvs. desemnat din partea Convenţiei, credeţi că rezultatul ar fi fost schimbat? Cît de schimbat?

Poate că întrebarea aceasta nu ar trebui să-mi fie adresată mie. Vreau să spun că eu sînt cel mai în dificultate cînd e vorba să răspund la o asemenea întrebare. Chiar dacă m-aş strădui să fiu obiectiv, alţii m-ar putea bănui de un anume parti-pris. Ca să fiu sincer, nu ştiu dacă rezultatul era altul. Presupun că, dată fiind imaginea ceva mai veche pe care o aveam în electorat faţă de Emil Constantinescu, faptul că reprezentam un partid care îşi avea electoratul lui şi alte cîteva asemenea argumente ar fi făcut ca diferenţa dintre dl. Iliescu şi mine să fie ceva mai mică. Dar în condiţiile în care F.D.S.N. a obţinut 28 % şi dl. Iliescu 62 %, am impresia că orice candidat al Convenţiei ar fi pierdut.

D-na Blandiana, preşedinta A.C., a spus într-un interviu că a fost o greşeală de diletanţi crearea P.A.C. Ce părere aveţi?

Ana Blandiana spune în acelaşi interviu că a fost de acord cu crearea P.A.C.-ului, ceea ce este adevărat, chiar dacă nu a participat la întîlnirea de la Sibiu din aprilie 1991. Dar în două întîlniri premergătoare ale conducerii A.C. la Bucureşti, Ana Blandiana s-a numărat printre cei care au susţinut ideea apariţiei P.A.C. De ce şi-a schimbat ea între timp opinia, făcîndu-ne acum pe noi diletanţi, nu ştiu. Sau poate se numără şi pe sine însăşi printre diletanţii cu pricina, ceea ce ar fi o dovadă de obiectivitate, pentru care aş admira-o. În acelaşi interviu, Ana Blandiana vorbeşte despre cei 100.000 de membri ai fostei Alianţe Civice de care s-ar fi ales praful pe urmă. Niciodată A.C. nu a avut 100.000 de membri. Cred că Ana Blandiana, sau cine i-a luat interviul, a adăugat acolo cel puţin un zero. Felul în care a apărut P.A.C. a fost, aş spune, cel mai democrat cu putinţă. Toate filialele fostei A.C. de pînă la data aceea au fost consultate – o dată la Sibiu şi, a doua oară, la Bucureşti. Şi s-a votat. În Congresul Alianţei, în care a luat naştere P.A.C., dintre filiale au fost prezente 39 din cele 40 existente în ţară, şi numai una singură a fost împotriva înfiinţării partidului, toate celelalte fiind pentru. Prin urmare, nu eu, Stelian Tănase şi alţii ca noi ne-am trezit înfiinţînd din nimic un partid care nu avea nici un sprijin. A existat o presiune din interiorul A.C. pe care noi am perceput-o, probabil, ceva mai repede decît alţii şi ne-am conformat. P.A.C. nu este invenţia nimănui. El a apărut din A.C. la un moment dat, ca o necesitate care ni s-a părut atunci a fi reală.

Ce relaţii aveţi acum cu Alianţa Civică?

Tot în interviul pomenit, Blandiana spune că nu mai există nici o relaţie pentru că noi, conducerea actuală a P.A.C., am fi încălcat nu ştiu ce protocoale pe care le-am alcătuit la plecare, şi anume, nu am mai fi ţinut legătura cu ei. E adevărat că în primul moment, atunci cînd am făcut statutele P.A.C., au existat anumite prevederi care legau P.A.C. de A.C. într-un mod mai strîns decît era admisibil pentru o formaţiune politică, totuşi independentă,cum este P.A.C. S-a spus atunci că e necesar să fim foarte legaţi de A.C., în măsura în care preluăm denumirea, şi deci că avem obligaţia morală de a respecta anumite lucruri. Aici aş spune în paranteză că mulţi dintre noi, cei care am plecat în P.A.C., sîntem membri fondatori ai A.C. şi am făcut parte din vechea ei conducere. Mi se pare puţin curios să constat acum că sîntem consideraţi un fel de "corp străin", că am preluat o denumire, un program şi nişte particularităţi ale unei asociaţii care ar fi fost făcută de alţii. Nu! Am fost din primul, sau aproape din primul moment acolo cu toţii. Aşa încît drepturile Blandianei asupra A.C. sînt şi drepturile mele, şi drepturile lui Stelian Tănase, şi drepturile lui Şora şi ale multor altora, dacă este vorba de asta. Închid paranteza. Cum e cu putinţă ca un partid să rămînă grevat de participarea în comitetul lui naţional a unor reprezentanţi ai A.C., deci ai asociaţiei din care s-a născut?! Cum se poate imagina ca un partid să-şi facă politica, strategia, tactica lui de partid ţinînd seamă tot timpul de sugestiile unor oameni care, fără să fie siliţi de nimeni, au rămas în fosta formaţiune?! Cine a împiedicat-o pe Blandiana să vină în partid? Sau pe Gabriel Andreescu, la urma urmelor?

Sînt oameni care nu au vrut acest partid sau care l-au vrut dar nu au intrat în el. Cum era cu putinţă ca un partid să continuie la nesfîrşit a face politica alianţei din care provenea, printr-un fel de control – îmi imaginez că asta dorea Blandiana, fie spus în paranteză – al structurilor Alianţei asupra structurilor partidului? Era practic imposibil. Aşa fel încît, încet-încet, P.A.C. s-a separat de A.C. Dincolo de toate acestea, reproşez Anei Blandiana şi altora faptul că neavînd hotărîrea de la început de a veni împreună cu noi şi de a face partidul, doresc acum să facă politica partidului. Alianţa are alte scopuri, altă menire. Ana Blandiana o recunoaşte ea însăşi chiar în acel interviu, cînd vorbeşte de "întoarcerea la scopurile civice ale Alianţei". Să se întoarcă la scopurile civice.

Care este actualmente situaţia în C.D. şi care va fi poziţia P.A.C. faţă de propunerea d-lui Coposu ca preşedinţia viitoare a C.D. să fie atribuită d-lui Emil Constantinescu?

Chiar în această săptămînă în care apare interviul, vom avea, în sfîrşit, întîlnirea anunţată a Convenţiei. S-au făcut multe speculaţii, s-a spus că această întîlnire s-a amînat de nu ştiu cîte ori pentru că nu am căzut la învoială în privinţa preşedintelui în exerciţiu. Adevărul este că nu ne-am întîlnit în primul rînd pentru că nu am avut timp. Aproape toţi cei din Biroul executiv al Convenţiei sîntem în Parlament. Am amînat de nu ştiu cîte ori să ne întîlnim pentru că în cursul săptămînii sîntem în Parlament, iar la sfîrşitul săptămînii plecăm în ţară. E foarte greu să găsim o zi convenabilă. În ce priveşte persoana lui Emil Constantinescu, am spus şi repet: nu avem nimic împotriva faptului ca Emil Constantinescu să fie preşedintele Convenţiei, nu avem nimic cu el ca persoană. Problema a fost de principiu: există un protocol al Convenţiei, care spune limpede că preşedintele, prin rotaţie, trebuie să fie liderul unuia dintre partide.

Dar dl. Constantinescu are un capital politic foarte mare acum, milioanele de voturi pentru preşedinţie.

E capitalul Convenţiei, nu al lui personal. Dacă eu eram în locul lui candidat sau dl. Raţiu sau altcineva, am fi avut în primul rînd voturile Convenţiei şi o marjă de voturi personale, care diferă de la candidat la candidat. O marjă specifică. Marja mea nu era marja lui Emil Constantinescu. Nu vorbesc de mărime aici, ci de tip de electorat. În orice caz, toţi plecam la drum cu voturile Convenţiei. Să nu ne amăgim acum că dacă eu rămîneam candidatul la preşedinţie al C.D.R. aveam 4 milioane de voturi pro Manolescu. Nu. Din ele, probabil că trei milioane şi jumătate erau pro Convenţie şi 500.000 erau fanii mei. Nu sînt Michael Jackson şi nici Emil Constantinescu nu e, ca să pretindem că avem milioane de fani personali.

Se reproşează opoziţiei parlamentare că nu a luat nici un fel de atitudine faţă de alegerea lui Păunescu în conducerea Comisiei pentru cultură din Senat.

Aceste comisii parlamentare – dintre care cea culturală din Senat este condusă acum de Partida Naţională, şi anume de către Adrian Păunescu – nu sînt formate **ad libitum**, nici măcar nu sînt votate în Parlament. Aceste comisii se repartizează pe baza unui procentaj. Cu alte cuvinte, fiecare partid din Parlament are dreptul la una sau mai multe preşedinţii sau vicepreşedinţii de comisii, în funcţie de numărul parlamentarilor săi. Deci Partidei Naţionale îi revine, în orice caz, dreptul de a conduce în Senat o comisie, conform acestui procentaj. După cum ne-a revenit şi nouă, P.A.C., o comisie. Chestiunea era acum: care comisie revine unui partid sau altul. Noi, P.A.C., am preferat comisia pentru agricultură, pentru că acolo aveam un foarte bun specialist, Ioan Păun Otiman. Şi pentru că ni s-a părut, dat fiind stadiul actual al legislaţiei, că punctul nostru de vedere ar putea fi mai important în legislaţia agricolă în acest moment. Cultura trebuia să revină automat altcuiva. Cum F.D.S.N. a preferat să ia comisia de apărare naţională, P.U.N.R. a preferat comisia de administraţie locală, comisia de cultură a rămas Partidei Naţionale. A fost, într-un fel, un joc inevitabil.

Dar nu este alarmant acest lucru?

Nu. Mi se pare că este mai degrabă, simbolic vorbind, dezagreabil. Dar în fapt nu are o foarte mare importanţă. Pentru că, întîi, comisiile parlamentare nu rezolvă mare lucru şi, în al doilea rînd, să-i lăsăm pe cei din Partida Naţională, care se bat cu pumnii în piept de cîte ori vine vorba de patrimoniu, de importanţa conservării edificiilor naţionale, de necesitatea sporirii zestrei culturale, să-i vedem cum se vor descurca ei în condiţiile unei economii aşa-zicînd de piaţă liberă, în care cultura nu va obţine de la bugetul actual mai mult de 0,35 %, cît a obţinut şi de la guvernul Stolojan. Să vedem cum îşi rezolvă ei problema ideologică în condiţii financiare atît de precare. A fost, cel puţin din partea unora dintre noi, şi un mic sadism atunci cînd le-am cedat, într-un fel, comisia de cultură.

Acelaşi lucru l-aţi făcut şi în problema formării guvernului. Se aduce reproşul că opoziţia este indiferentă la nevoile ţării, refuzînd un guvern de tehnicieni.

Nu-i adevărat. Am tratat cu F.D.S.N. Nu existau decît două posibilităţi: un guvern de uniune naţională sau unul format de una dintre formaţiunile intrate în Parlament.

A existat şi varianta cu guvernul de tehnicieni.

Varianta cu guvernul de tehnicieni a căzut de la început, pentru că era limpede că după nişte alegeri, opţiunile fiind politice, un guvern de tehnicieni nu poate face altceva decît să pună în execuţie nişte decizii politice. Cine să decidă politic dacă guvernul este de tehnicieni? Reforma, în momentul de faţă, este o problemă politică, nu una tehnică. Guvern de uniune naţională nu era posibil să se formeze, la rîndul lui, pentru că diferenţele de program şi de oameni dintre partidele care au intrat în Parlament erau foarte mari. Rămînea soluţia unui guvern bazat pe una dintre

formaţiunile intrate în Parlament. Şi formaţiunea care a avut cel mai mare număr de voturi este F.D.S.N. Deci era normal ca F.D.S.N. să fie primul chemat să formeze guvernul. În cazul în care acest guvern ar fi căzut în Parlament acum cîteva zile, ar fi venit rîndul Convenţiei Democratice să formeze guvernul. Deocamdată a încercat F.D.S.N. şi a reuşit să formeze un guvern. Nu a fost vorba de a ceda. Tot ce am putut noi să facem a fost să discutăm cu ei. Şi am discutat ore şi zile în şir, pentru a obţine ca măcar programul de guvernare să fie negociat. Cu alte cuvinte, un program care să ne garanteze nouă că reforma va merge înainte şi că va merge în direcţia bună. Nu am obţinut nici acest lucru. Negocierile au eşuat. Dar asta nu înseamnă că nu am vrut să guvernăm. Asta înseamnă că am respins guvernul de uniune naţională, ideea lui, şi am lăsat partidul care a obţinut cele mai multe voturi să formeze guvernul şi ne-am opus cît am putut ca acest guvern să fie rău alcătuit şi cu un program prost. Nici măcar asta nu am reuşit, pentru că, pînă la urmă, aliindu-şi stînga, F.D.S.N. a făcut ca guvernul să treacă prin Parlament.

Deci actualul program de guvernare nu asigură continuarea reformei?

Eu nu cred că reforma e o chestiune de program. Asta mă face să fiu optimist. Dacă ne luăm strict după

(Continuare în pag.6)

(Urmare din pag. 5)

program, răspunsul este nu. În acest program nu e vorba de continuarea reformei. În acest program este vorba aproape de stoparea reformei. Dar, din fericire, eu cred că realitatea îi va determina pînă la urmă pe dl. Văcăroiu şi compania să continuie reforma, existînd riscul să fie înlăturaţi de la putere de nemulţumirea populară, de mari convulsii sociale. Problema, acum, nu este nici măcar care este ritmul reformei, cît de rapid se poate face ea. Problema, acum, este că dacă nu facem reformă, ne "curăţăm".

De ce nimeni din opoziţie nu l-a sprijinit pe Stolojan atunci cînd şi-a prezentat raportul şi cînd a fost atacat de Partida Naţională?

Stolojan nu a fost, el personal, atacat de nimeni. Raportul Stolojan a fost atacat în cîteva puncte, care erau într-adevăr vulnerabile. Şi atacul cel mai decis a fost împotriva primei echipe de guvernare, aceea a lui Petre Roman. Dovadă că Petre Roman a şi fost invitat, printr-un vot al Senatului, să participe la lucrările Senatului cînd s-a întîmplat acest lucru. După părerea noastră, raportul Stolojan era destul de incomplet el însuşi. Nu putea fi apărată guvernarea Stolojan. Dincolo de asigurarea unei tranziţii, să spunem liniştite, între guvernul Roman şi guvernul Văcăroiu, fără probleme de genul mineriadelor, guvernul Stolojan nu a făcut mare lucru. În problemele economice şi sociale de fond, guvernul Stolojan nu s-a angajat. Minus două-trei gafe, de genul centralizării şi confiscării valutei din toamna lui '91 sau scumpirii benzinei peste orice limită – la care s-a şi revenit, cum se ştie –, guvernul Stolojan nu a intrat în nici o problemă de fond a economiei româneşti. Încît nu aveam cum apăra raportul. Ar fi trebuit să-l criticăm şi noi, ceea ce s-a şi făcut, de altfel, prin reprezentanţii diferitelor grupuri parlamentare, dar într-un limbaj mai moderat decît al altora şi, în orice caz, cu informaţii mai corecte decît ale lui Păunescu, care în afara demagogiei, nu a venit cu o contribuţie majoră în Senat. I-a fost uşor lui Stolojan să-i răspundă în problema creanţelor pe care România le are în state subdezvoltate. Cineva l-a informat greşit pe Adrian Păunescu.

P.A.C. a avut întîlniri cu oameni de afaceri, aici şi în străinătate. Or, se ştie că moralitatea lor este oarecum îndoielnică. Aţi abordat în discuţiile avute acest aspect?

Dl. Iliescu spunea zilele trecute că s-a convins şi domnia sa că nu toţi oamenii de afaceri români sînt de o moralitate îndoielnică. Am impresia că noi avem încă prejudecata că oricine a cîştigat bani trebuie să fie necinstit. Cred că e o prejudecată marxistă, că averea este furată la origine. Sigur că există şi oameni de afaceri necinstiţi. Sigur că există şi o legislaţie care permite mari speculaţii financiare sau de altă natură. Dar noi plecăm de la ideea că oamenii de afaceri sînt segmentul cel mai îndrăzneţ al economiei în momentul de faţă şi că în ei se află nucleul viitoarei clase mijlocii din România, fără de care nici un fel de capitalism nu se poate face. Or, dacă nu facem capitalism, nu ne rămîne decît să ne întoarcem la socialism.

În P.A.C. există acum mai multe tendinţe: liberale, social-democrate... Vă simţiţi cumva izolat în partid? Ce se va întîmpla? Există zvonul că P.A.C. urmează să se unească cu liberalii.

Noi vom avea un congres la începutul anului viitor, probabil prin martie-aprilie. Pînă atunci ne-am propus să ne clarificăm două lucruri: unul care ţine de organizare (deci ne vom reorganiza toate filialele, pentru că nu toate merg bine şi pentru că statutul nostru a fost făcut aşa cum a fost făcut, la început de tot, fără nici un fel de experienţă, fără să ştim noi înşine unde vom ajunge) şi, în al doilea rînd, vom încerca să clarificăm problemele de doctrină. În momentul de faţă există în P.A.C. doar două tendinţe, dintre care una, cea mai puternică, este către liberalism – care vrea să spună că P.A.C. va fi un partid de orientare liberală (dar, precizez, de orientare liberală în general, nu neapărat un partid liberal de tipul PNL sau PNL-AT, ci de orientare liberală) –, şi o alta care înclină către creştin-democraţie (deci o orientare creştin-democrată). Cît priveşte orientarea social-democratică, ea nu există în P.A.C. sau, după ştiinţa mea, nu s-a manifestat pînă acum. Aceste opţiuni nu sînt pur subiective şi nici expresia dorinţei mele sau a altcuiva din conducerea P.A.C. Opţiunile astea au plecat, într-un fel, de la oamenii cu care lucrăm. De pildă, în Bucureşti, orientarea liberală e mai slabă decît în provincie şi mai ales decît în unele oraşe ardeleneşti. Lucrul ăsta se întîmplă şi pentru că în momentul de faţă nici un partid – nici istoric, nici nou – nu are cu adevărat identificat segmentul de electorat pe care îl reprezintă. Or, eu cred că pînă la congres noi va trebui nu numai să ne punem o etichetă – eu nu ţin la etichete –, va trebui să ne identificăm foarte limpede segmentul din populaţie pe care dorim să-l reprezentăm, pe care credem că îl putem reprezenta cel mai bine şi să terminăm cu iluzia că vom pătrunde pretutindeni, în toate mediile socio-profesionale: la ţară ca şi la oraş, la tineri ca şi la bătrîni, la oameni citiţi ca şi la oameni necitiţi şi că vom fi un partid de masă. Nu. Va trebui să ne identificăm segmentul de populaţie şi să ne construim partidul în funcţie de el. Dar asta, încă o dată, nu depinde de voinţa mea. Eu pot să spun acum că prefer una dintre orientări dar, dacă la congres, pe baza programelor pe care le vom înfăţişa şi a unei analize foarte minuţioase a stării societăţii româneşti în acest moment, opţiunea finală va fi alta, îmi va rămîne să mă supun acelei opţiuni – chiar nefiind a mea – sau să-mi dau demisia. Oricum, lucrurile astea nu se fac prin dorinţa sau prin voinţa unor persoane. Ele se fac într-un fel de la sine, prin cooperarea foarte multor factori care intră înăuntrul unui partid. E o mişcare interesantă. Am fost în multe filiale din ţară şi am fost în momente diferite, cînd comitetele noastre de filială s-au succedat, s-au înlocuit unele pe altele în funcţie de necesităţi de moment: unii plecau, alţii veneau, unii nu mai făceau faţă şi erau înlăturaţi de alţii mai activi ş.a.m.d. Şi am avut de foarte multe ori surpriza să constat cît de departe este P.A.C. în acest moment de ceea ce a fost el acum un an sau un an şi jumătate, cînd s-a născut. El a mers înainte în virtutea unei inerţii care este a partidului ca formaţiune politică, şi nu în virtutea dorinţei mele sau a conducerii centrale. Lucrurile merg oarecum, ca şi în societate, ca şi în natură, în funcţie de inerţii specifice.

Deci conducerea se va adapta la ceea ce se petrece în interiorul partidului?

Ca în orice proces de genul acesta, există şi o mică marjă de control. Conducerea actuală a partidului are ca primă obligaţie de a nu permite haosul, de a nu permite nici o mişcare atît de spontană şi de necontrolabilă încît partidul să se transforme în contrariul lui, de pildă. Cei din conducere care nu se vor adapta, vor pleca şi, oricum, la congres vor fi aleşi mulţi oameni noi, care vor veni din acel segment de populaţie pe care P.A.C. îl va reprezenta cu adevărat începînd din martie sau aprilie 1993.

La intrarea sa în Parlament, P.A.C. a făcut declaraţii de susţinere a presei.

Prima noastră interpelare, ca să spun aşa – deşi nu a fost adresată Guvernului –, prima noastră declaraţie făcută Parlamentului a fost aceea că dorim că presa să aibă acces liber la toate lucrările Parlamentului, să aibă posibilitatea de a sta de vorbă cu parlamentarii în condiţii civilizate, nu în fugă, în capete de culoar sau mai ştiu eu pe unde, şi să aibă acces la biblioteca Senatului şi a Camerei, la toate documentele, pentru a se putea informa şi a pune întrebările în cunoştinţă de cauză sau pentru a ne pune în faţa unor dificultăţi atunci cînd răspundem. Am cerut de asemenea încetarea oricărei discriminări în accesul televiziunii şi radioului. Orice post TV sau radio trebuie admis în Parlament.

Aţi spus că nimeni nu l-a oprit pe Gabriel Andreescu să intre în P.A.C. Dar a existat o scenă de culise la Congresul Alianţei din vara lui '91 în care i-aţi cerut lui Gabriel Andreescu să se recuze de pe lista Comitetului Director P.A.C, unde fusese propus de Ana Blandiana, pentru că altminteri dvs. şi Stelian Tănase vă veţi da demisia. La scena aceasta au fost mai mulţi martori, între care Radu Filipescu şi Emil Constantinescu. În acelaşi timp, în sală s-a propus şi s-a votat aproape automat hotărîrea ca acei care fac parte din Comitetul Director al A.C. să nu facă parte şi din Comitetul Director al P.A.C., anume pentru a împiedeca alegerea lui Gabriel Andreescu şi, eventual, controlul A.C. asupra P.A.C. Dispoziţia a rămas valabilă însă doar în Bucureşti, la filialele din provincie A.C. şi P.A.C. sînt mult mai apropiate.

Am vrut să spun altceva şi anume că Gabriel Andreescu n-a dorit înfiinţarea P.A.C. Spre deosebire de Blandiana, el a fost împotriva creării unui partid din fosta A.C. La Sibiu, în aprilie '91, el a condus grupul "conservatorilor" (Iuga, Mănucu), adică al celor care doreau menţinerea A.C. în forma veche, nepartinică. Apoi, la Congresul din august, Blandiana l-a propus din sală, pe neaşteptate, drept candidat pentru Comitetul Naţional al P.A.C.! Noi am cerut ca propunerile să le facă filialele, pentru a fi cît mai mare democraţia, cît mai larg dreptul tuturor de a se pronunţa. Am fost contra propunerii Anei Blandiana, fiindcă nu mi s-a părut corect ca un om care n-a crezut în necesitatea unui partid şi care s-a luptat vreme de cîteva luni bune ca să împiedice naşterea lui să devină membru al conducerii acestui partid. Eu respect opţiunea lui Andreescu, dar nu de opţiunea lui a fost vorba atunci, ci de inconsecvenţa de a accepta să candideze la alegerea ca membru în conducerea unui partid (el nu s-a recuzat) în care nu credea, pe care nu-l dorise, care nu i se păruse necesar. Asta a fost tot. Sugestia ca membrii conducerii A.C. să nu facă parte şi din conducerea P.A.C. nu avea în vedere pe Andreescu, ci o situaţie generală: noul partid trebuia să se organizeze repede şi să lucreze eficient, avea nevoie de toată puterea de muncă a liderilor lui. Prezenţa în două conduceri deodată ar fi creat probleme multora dintre noi, care erau şi aşa într-o cronică criză de timp.

Interviu realizat de
RODICA PALADE

Între

– interviu cu Caius Dragomir, senator F.S.N. –

Domnule senator, dv. sînteţi în opoziţie după ce aţi fost într-un fel sau într-altul în guvern. Spuneţi-mi cum vedeţi guvernul constituit acum. Este el un guvern al continuării reformei, al mersului înapoi, al statului pe loc?

Este absolut clar că acest guvern va face atîta reformă cît preşedintele Ion Iliescu şi F.D.S.N.-ul, respectiv gruparea din jurul preşedintelui Iliescu vor dori. Ca să fiu foarte exact, guvernarea utlimului an nu a însemnat reformă. A însemnat o alternanţă foarte stranie, explicabilă altminteri, dar în nici un caz fericită între unele măsuri reformiste, de regulă financiare, şi altele care reprezentau un blocaj. Exemplele sînt naţionalizarea de valută, constituirea acelor comitete rurale pentru stabilirea programului de însămînţări şi altele.

Aţi vorbit de un grup aflat în jurul preşedintelui Ion Iliescu. Să înţelegem că există posibilitatea ca F.D.S.N.-ul să aibă într-un viitor nu foarte îndepărtat soarta pe care a avut-o vechiul F.S.N.? Adică să se scindeze în mai multe fragmente cu orientări tot mai diferite?

Nu cred. Pentru că F.D.S.N. vine dintr-o anumită disciplină de partid veche, prerevoluţionară; or, acolo nu e cîtuşi de puţin loc pentru luări de poziţie individuale. Eu văd mai curînd o concentrare şi a altor structuri politice, formaţiuni ce tind către conservatorism în jurul F.D.S.N.-ului. Presupunerea mea e că F.D.S.N. va creşte, nu va scădea, asta neînsemnînd că va creşte pînă la nivelul de a fi şi în alegerile de peste patru ani neapărat o forţă dominantă. Deci, în principiu, destinul lui va fi acela de a-şi pierde importanţa pentru ţară şi în faţa electoratului, dar nu cel de a se fragmenta.

Nu credeţi că va exista un grup, să zicem pragmatic, tehnocratic, legat mai curînd de guvern care va ajunge să aibă atitudini diferite în raport cu grupul parlamentar F.D.S.N.?

Tehnocratism sau independenţă politică înseamnă în mod concret oportunism, mai ales într-o ţară în tranziţie. Iar oportuniştii merg cu cei mai puternici. Unui tehnician îi este indiferent în serviciul cui se pune.

MIŞU NEGRIŢOIU – Preşedintele Consiliului pentru Coordonare, Strategie şi Reformă economică

"Guvernul Român s-a axat pe transformare instituţională, începînd cu reforma preţurilor, comerţul exterior, transformarea proprietăţii, ceva reformă a sistemului valutar-financiar şi politică fiscală. Stabilizarea economică a fost preocuparea Guvernului Stolojan: politica monetară, politica bugetară, a veniturilor şi a cursurilor de schimb. Prioritatea Guvernului Văcăroiu va fi ajustarea structurală. Deci vom interveni activ în economia reală. O ajustare structurală de urgenţă şi o ajustare sectorială, amîndouă pornind, de fapt, de la dezechilibrele cronice care există într-o economie de tip autarhic şi care vin din structurile anterioare. Nu putem aborda economia de azi fără a pune problema transformării societăţii, care are trei componente: privatizarea, restructurarea întreprinderilor şi dezvoltarea sectorului particular. Pe aceste componente se concentrează atenţia guvernului, pentru accelerarea acestor procese, pentru a pune în acord economia simbolică cu economia reală. Deşi avem propriile noastre idei, vrem totuşi să facem o largă consultare cu toate mediile: economice, valutare, mass-media."

două guvernări

Contează ca cel în serviciul căruia se așează să aibă suficientă putere. Este într-un fel situația fizicianului care făcea bomba atomică. În același sens procedează și tehnicianul. El nu este neapărat dedicat unui anumit tip de reformă. Este sigur că, istorice, drum înapoi nu există. Dar că acest drum poate fi foarte bolovănos, că poate avea segmente înainte, segmente înapoi, asta este evident. Și tehnicianul se simte bine și pe drumul înainte și pe drumul înapoi.

Exemplul pe care ni l-ați dat e interesant, dar eu văd o diferență: fizicianul care produce bomba atomică poate lucra, în principiu, pentru orice putere politică, cu condiția ca puterea respectivă să-i pună la dispoziție mijloacele. Tehnicianul care "face" reforma economică intră chiar în structura fundamentală a puterii politice. Nu se poate să reformezi economia fără să ai o influență extraordinară și asupra politicului.

Primordial, mai ales într-o țară în tranziție, rămîne politicul. Economicul nu este atît de important. Economicul nu devine important decît la limită, atunci cînd scoate lumea în stradă. Pentru că tot ați menționat faptul că m-am aflat într-o oarecare măsură în interiorul structurii de putere care a condus pînă în aceste zile, pot să vă spun că mie lucrurile acestea mi-au fost evidente. De exemplu, ori de cîte ori apărea o dificultate, atît fostul prim-ministru, Theodor Stolojan, cît și unii dintre miniștri aveau ca reacție imediată, aproape organică, recentralizarea. Asta este reacția de tehnician. Tehnicianul nu are răbdare, tehnicianul nu acceptă că țara la un moment dat trebuie să treacă printr-o dificultate. Important pentru el este un anumit concept tehnic. De pildă, liberalizarea asta de prețuri, după mine, seamănă cu o caricatură pentru că ea nu se așează simultan cu ajustările structurale. Adică vreau să spun că unele măsuri financiare nu sînt compensate de alte măsuri de natură să le echilibreze. Evident că un supertehnician poate fi și politician. Valorile se întîlnesc undeva, dar pînă acolo este drum lung. Și pe drumul acesta noi nu avem tehnicienii reformei, noi avem tehnicienii centralismului. Cine să-i transforme din tehnicieni ai centralismului în tehnicieni ai reformei? Numai omul politic reformist. Iar el lipsește.

Totuși, din cîte știu, măsurile pe care dv. le puneți sub semnul întrebării – liberalizarea prețurilor, unificarea cursurilor etc. – au fost inițiate chiar de guvernul Roman, care le-ar fi pus în acțiune el însuși dacă n-ar fi fost înlăturat de la putere. Întrebarea este deci, ce diferență vedeți între reforma ce ar fi fost pusă în aplicare de un politician și reforma care a fost pusă în aplicare de un tehnician.

Politicianul are reforma drept mijloc. Pe cînd tehnicianul o vede doar ca scop. Bun, veți spune că și guvernul Roman a avut păcatele lui. Vă voi da totuși un exemplu: în ultima ședință a guvernului Roman s-a pus problema introducerii unei legi a falimentului. În legătură cu aceasta eu am afirmat că nu putem introduce o lege a falimentului, fără să avem un sistem de pregătire-reformare a forței de muncă. Nu poți face reformarea forței de muncă fără să ai o prospectare. Adică să știi care sînt domeniile cu șanse. Am spus atunci că o asemenea restructurare ar presupune următoarele etape: niște studii de prognoză, apoi deschiderea unor centre de calificare și falimentare. Iată un mod politic de a aborda o problemă. Ei bine, acea lege a fost oprită, deși era susținută de mulți. Evident că studiile propuse nu au mai fost făcute niciodată. În esență, tehnicianul nu-și resimte vreo răspundere față de țară. Nu este controlat de un partid, dar nici nu e apărat de un partid. Pe cînd un guvern politic e apărat și e susținut de propriul partid.

Cum este actualul guvern din acest punct de vedere?

Actualul guvern cred că poate avea atît unele avantaje, cît și unele dezavantaje. Dezavantajul este că face parte dintr-o structură politică compactă. Toată puterea aparține președintelui și partidului majoritar, guvernului revenindu-i rolul de a practica politica acestora.

Dar asta a dorit și opoziția!

A fost o variantă acceptată de opoziție. Pe de altă parte, cum a spus și dl. Stolojan, privatizarea a însemnat la noi introducerea unei neclarități în materie de proprietate. Or, dacă acest guvern impune o clarificare a proprietății, el poate să obțină niște succese pe termen scurt. Problema este ce facem mai departe. Așa că un guvern de mînă forte, prezidențial, poate avea niște succese imediate. Eu mă aștept să obțină unele rezultate pozitive. Problema este ce face mai departe. Fiindcă un avans pe direcția recentralizării ar fi ceva foarte grav. Aici se va vedea inteligența liderilor. Mă interesează foarte mult, de exemplu, dacă președintele se va menține prizonier în grupul său, ori dacă, bazîndu-se pe un vot popular indubitabil, își va depăși grupul. Dacă Ion Iliescu va fi în stare de o asemenea depășire de condiție, lucrurile ar putea să devină, din punct de vedere politic, normale. Gîndiți-vă la mesajul pe care l-a dat în Parlament. Din punct de vedere al economicului, mesajul acesta se identifica atît cu cel al F.S.N.-ului cît și cu cel al Convenției, iar în ceea ce privește mesajul de politică externă, a fost exact cel al campaniei mele prezidențiale.

De altminteri și în programul d-lui Văcăroiu a apărut preferința acordată Statelor Unite ca partener de politică externă, ceea ce exista în programul dv. Deci s-a preluat "creator". Cum explicați atunci ura, aproape viscerală, față de reprezentanții partidului dv. venită din partea F.D.S.N.-ului? Acesta se arată mult mai ostil față de F.S.N. decît față de Convenție.

Știți, René Girard a susținut că agresivitatea se manifestă mai ales în condiții de asemănare. Gîndiți-vă, de pildă, la luptele dintre protestanți și catolici sau la cele dintre bolșevici și menșevici. Marii dușmani sînt cei pe care-i consideri ereticii bisericii tale și nu cei care de la început și-au făcut o altă biserică. Apoi, există un segment al electoratului pe care cele două partide continuă să și-l dispute. În sfîrșit, mulți dintre liderii F.S.N. au numeroase date despre oamenii F.D.S.N.-ului, iar aceștia cunosc faptul, care nu le este pe plac. Istoric, personal cît și politic cred că Roman este considerat un dușman personal al președintelui Iliescu. Agresivitatea parcă nu e atît împotriva F.S.N.-ului ca atare, cît împotriva unora dintre liderii acestuia.

Cum credeți că trebuie reacționat în Parlament în fața ofensivei lui C.V.Tudor și Adrian Păunescu, difuzate pretutindeni cu ajutorul televiziunii?

Cu siguranță că ceea ce se întîmplă va radicaliza electoratul. Probabil că de fapt, atît Adrian Păunescu cît și C. V. Tudor vor fi din ce în ce mai puțin lideri în propriul lor partid, cît liderii F.D.S.N.-ului. Mai există însă un lucru pe care opoziția nu l-a priceput. Opoziția nu se ocupă de benzină, de șomaj, de pîine. Ne trezim deci cu două serii de cuvinte: unele care înseamnă salarii mizere și altele care spun "ajustare structurală". Unul care spune "pîine" și altul care zice "echilibrare macro-economică". Păi dacă noi doi am coborî din Marte, și am auzi doar cuvintele și-am reuși să le traducem, noi cu cine am vota? Problema este cea a incapacității opoziției de a identifica autentice probleme naționale. Dar soluții autentice și nu demagogice. Calea spre pîine ar trebui s-o reprezinte reforma. Există o singură șansă pentru națiune: capitalismul.

Interviu realizat de
ANDREI CORNEA

Noul ministru al Afacerilor Externe, domnul Teodor Viorel Meleșcanu, este un prea bun diplomat pentru a fi și de o coerență impecabilă. Începînd prin a afirma generos că "între primele noastre obiective va fi și accelerarea integrării noastre în structurile euro-atlantice", domnia sa a declarat "că nu se pune problema competiției cu alții sau chiar cu noi înșine". Totuși ceva competiție trebuie să fie, atîta timp tot domnia sa socotește că imaginea României în străinătate "este o marfă care nu se vinde singură". Mai mult, ministrul este hotărît să folosească "firme de lobby care sînt specializate în vinderea imaginiiunei țări" (nota redacției: nu a țării însăși). Ne-am bucura ca promisiunea de "a transforma MAE într-o instituție profesională, care să ducă o politică națională și nu una de partid" să se realizeze.

Conferință de presă la Guvern — luni 23 noiembrie 1992

Ce vom face cînd vor începe aprovizionările la cursul de 430 lei?

Un an de tranziție (a spus la plecare Theodor Stolojan) face cît 3-4 ani obișnuiți. În asemenea ani sînt determinante și obligatorii nu doar cunoștințele în materie de economie ale prim-ministrului, ci și gîndirea sa economică. După Parlament, domnul Văcăroiu și-a susținut examenul (luat, de bine, de rău, dar și cu sprijinul unei părți a opoziției) în fața presei. Discursurile economiștilor nu sînt "leur fort", și nici măcar cea mai populară personalitate publică de după Revoluție, fostul premier Stolojan, nu a cîștigat presa de la primul discurs, negocierea seducției reciproce a durat luni de zile. Prudentă, presa și-a strîns deocamdată ghearele în pernițe, așteptînd să vadă ce va face noul guvern, deși rezerve există suficiente, fie și pentru că dl. Văcăroiu, în ciuda independenței sale anunțate, trebuie să asculte sfaturi de la Cotroceni. Nu se știe cît de mult va asculta. Nu se știe cît de multe pot fi afinitățile elective ale domniei sale cu gîndirea economică a președintelui Iliescu. Așa că nu este ușor să tragi o concluzie despre ceea ce are să urmeze. Amestecul este caracteristica de bază a actualității românești "în toate sectoarele", iar discursul noului premier a arătat și el amestecat. Ținînd foarte bine minte reproșurile făcute de liderul FSN la conferința de presă a partidului său din 19 noiembrie (ținîndu-le cu atît mai bine minte cu cît a și fost demis din funcție, conform propriei sale mărturisiri făcute în interviul din "Evenimentul zilei", de premierul de atunci, Petre Roman, pentru conservatorism față de reformă), dl. Văcăroiu a repetat că intenția guvernului său nu este de a stopa reforma, ci a-i asigura continuitatea, de a-i da o coerență, fără a-i diminua cadența. "Există și o nuanță nouă a dirijismului" (a replicat premierul Văcăroiu). Fraze care au trezit o anume neliniște, așa cum neliniștesc și fragmentele de limbaj de lemn rămase în limbajul actualului prim-ministru din existențele sale anterioare. Exemplul cu Suedia trezește proaste amintiri, cu atît mai mult cu cît de cînd a fost pomenit de președintele Iliescu, modelul suedez s-a mai deteriorat (impozitarea excesivă a veniturilor fiind unul dintre motive). Și nu pare prea firesc să nu existe asemănări de strategii între România și țările vecine din fostul bloc comunist, cu atît mai mult cu cît, deși toate "au probleme", în privința reformei (unele) sînt cu un pas înainte.

În schimb, opinia publică poate privi cu oarecare încredere această primă ieșire în lume a premierului Văcăroiu. Măsurile de urgență impuse de apropierea iernii, aprovizionarea cu produse alimentare, combustibili, energie electrică, exceptarea promisă de la taxe vamale a produselor de bază (unt, lapte), controlul proprietății de stat, discuția despre prețuri la prima ședință anunțată de guvern indexarea salariilor și atenția față de categoriile defavorizate, controlul evaziunilor fiscale, viitoarea lege a impozitului pe profit, cu facilități societăților comerciale doar pentru export și reinvestirea profitului sună bine în urechile telespectatorilor. Și lor le erau destinate. Pentru unii, chiar și o frază de tipul "România nu poate trece direct la o economie de tip liberal, de tip american" este liniștitoare. Celor ce se pricep la reformă și economie le sună mai puțin liniștitor ca și faptul că propunerea domnului Nicolae Văcăroiu ca viitor prim-ministru aparține academicianului Tudorel Postolache. În imaginea amestecată a viitoarei guvernări, partea bună a fost susținută fără îndoială și de profesionalismul (recunoscut) al președintelui Consiliului pentru Coordonare, Strategie și Reformă Economică, Mișu Negrițoiu. (G.A.)

Între şomaj şi burse de studii

Pentru tineri acomodarea cu deloc generosul labirint al societăţii postceauşiste este foarte dificilă. Haosul economic, în primul rînd, programul de protecţie socială aproape ineficient pentru cei tineri, conjunctura politică care îi defavorizează pentru că ei nu sînt "foştii" de nici o culoare, derutează şi împrăştie opţiunile tinerilor. Cei mai apţi pentru a întări, înnoi, şi dezvolta producţia de bunuri materiale şi intelecutale, tinerii, sînt cei mai defavorizaţi pe piaţa muncii.

Acum, foarte multe licee sînt cu profil real sau umanist. Absolvenţii acestora, deşi cu o cultură generală mai bogată, nu primesc nici o calificare, astfel că posibilitatea de a găsi un loc muncă este foarte redusă. Cei mai mulţi rămîn şomeri.

Libertatea de opţiune este, de fapt, pentru foarte mulţi tineri înăbuşită din moment ce ofertele nu există. Excepţiile întăresc regula. În vremea totalitarismului mulţi liceeni optau pentru continuarea studiilor. Concurenţa la facultăţi era foarte mare, obţinerea unei diplome echivalînd în multe cazuri cu un post de birocrat. Începînd cu 1990 perspectiva unei privatizări facile, a unor cîştiguri imediate (chiar dacă nu de durată) a ispitit pe unii studenţi să-şi întrerupă studiile. Şi acum sînt studenţi care rămîn în facultăţi doar pentru a-şi lua diploma, nu pentru că îi interesează foarte mult meseria pe care o pregătesc. De altfel, facultăţile cu profil tehnic sînt mult mai puţin căutate din cauza inflaţiei din industrie.

Apare un fenomen care în final ar putea să fie salvator: selecţia este foarte dură (atunci cînd nu este vorbe de "pile").

După 1990 multe burse oferite de diverse instituţii şi organizaţii străine au permis unor studenţi şi specialişti români să studieze peste hotare. Concursurile pentru aceste burse au găsit în multe cazuri pe doritori nu foarte bine pregătiţi pentru a le cîştiga. Bursierii reveniţi în ţară, în destul de multe cazuri, nu au putut lucra conform specialităţii lor.

Majoritatea tinerilor sînt blazaţi, fără dorinţa de a-şi căuta locul de muncă potrivit, fără dorinţa de a se implica în acţivităţi social-politice. Este cunoscut că şomajul creşte, creşte delicvenţa, prin taxiciocuri, tîrguri şi pe la tarabele stradale, protagoniştii comerţului dezordonat sînt tineri fără ocupaţie, fără calificare, sau, uneori, studenţi care trebuie să mai cîştige ceva bani pentru a se autoîntreţine.

Continuarea studiilor cu orice preţ, angajarea pe un post conform cu pregătirea sau, mai bine (?), faci ceea ce ţi se oferă. O viaţă de azi pe mîine, fără perspectivă şi foarte dezordonată. Din păcate, se optează fortuit pentru a doua variantă.

REMUS ANDREI ION

DECREŢELUL

Înainte de a-l naşte, maică-sa şi-a întrerupt cîteva sarcini. Cu un fus de lemn, după cum se putea şi cum o învăţaseră şi pe ea altele. Copilul e acum un tînăr puţin trecut de 20 de ani, student în anul III bis la o facultate cu specific feroviar. A dat aici pentru că ţine cu Rapidul, şi dacă tot n-o făcea din pasiune, măcar să aibă scuza unei opţiuni haioase. Nu i-a plăcut deloc ce învăţa, s-a chinuit totuşi cu gîndul la părinţi, aşa că aproape toate examenele le-a luat sau copiind sau aranjîndu-le, mai o sticlă la un asistent, mai nişte bani împinşi acolo unde trebuie. Înainte de asta, armata l-a maturizat şi l-a înrăit pe măsură. A venit de acolo bărbat, cu experienţa primei beţii, cu cîteva prietenii verificate, dar mai ales cu multă silă în suflet. Nedreptatea şi incompetenţa afişate cazon nu i-au priit şi atunci a înţeles că i se potriveşte masca unui cinic, că e mai bine să loveşti şi să scuipi ca să te răcoreşti. Şi ca să poţi rezista. La Revoluţie a participat cu tot entuziasmul. În 22, dimineaţa, a plecat de acasă cu primul tren, s-a mirat oarecum că ai lui nu i-au zis nimic şi a rămas în Bucureşti cîteva zile bune. A stat de pază la facultate, făceau filtre la maşini şi se încălzeau noaptea la foc. Nu poate însă uita Dacia aia albă din care s-a tras la întîmplare şi cum printre căzuţi putea fi şi el, rîde nervos cînd îşi aminteşte cum căuta teroriştii pe terasa unui bloc, cu o sticlă de benzină în mînă şi cum i-a fost frică. Dar au trecut şi astea. Cum a trecut şi entuziasmul începutului, cînd au reuşit să-l schimbe pe "tîmpitul ăla de decan", lingău notoriu, ce mai contează că acum e pro-rector. De aici i s-au tras şi ceva necazuri cu şcoala. Dar nu-l afectează, o s-o termine şi pe-asta, o să fie inginer şi se amuză la gîndul că poate ajunge şef de gară pe undeva prin Basarabia. Sau în cine ştie care dracu fund de provincie, cu copii şi cu chelie, cu o nevastă ce la 40 de ani o să fie grasă, probabil cu un apartament şi cu o viaţă fără sens în urma sa. Refuză toate astea, refuză într-un fel destinul părinţilor săi, ce vină au ei că n-au ştiut decît ca băiatului lor să îi fie un pic mai bine, dar cu un aşa bine el nu are ce face. Mai toată ziua stă întins pe spate într-un pat din căminul ăsta infect, mai merge la o bere, joacă fotbal, are un consemn el şi prietenii lui cînd nu trebuie să deranjeze peste noapte şi atunci doarme prin vecini, nu-şi iubeşte prietena dar o cară cu el peste tot. Şi-şi imaginează cum o să ajungă proprietar de bar în Suedia, sau paznic de maşini vechi în Venezuela, sau tăietor de lemne în Canada. Sau orice, oriunde altundeva. **(M.C.)**

Cine are grijă de studenţi?

În structura Ministerului Învăţămîntului nu s-a schimbat mai nimic, în afară de cîţiva miniştri. Chiar şi atmosfera din str.Berthelot este foarte asemănătoare cu cea de dinainte de '89. Domni la costum şi cravată, cu aer preocupat, care n-au timp să-ţi răspundă la întrebări, catadicsesc cel mult să-şi decline competenţa şi să te îndrume către altcineva, care la rîndul său... Multe figuri cunoscute. Aceiaşi inspectori şcolari şi funcţionari. Aceeaşi mentalitate. "Ajutorul social nu este un drept al nimănui", îmi spune un domn de la serviciul cu problemele studenţeşti. Nimic esenţial nu pare a se fi petrecut în acest minister atît de contestat. Nimic care să dea senzaţia de reformă sau măcar de tranziţie.

■ Ceea ce ar fi trebuit să se facă

Dl. Emil Tocaci, ex-ministru secretar de stat, care face zilele acestea "predarea"; îmi precizează că s-au făcut şi lucruri bune, "acţiuni menite să modifice calitatea învăţămîntului, ca de exemplu, stabilirea de relaţii cu organizaţii din străinătate (ORT) pentru a informatiza învăţămîntul liceal şi superior şi a pregăti un număr de cîteva sute de specialişti care la rîndul lor să-i instruiască pe alţii", dar lista nemulţumirilor, lista cu ceea ce "ar fi trebuit să se facă", este mult mai lungă.

● "Ar fi trebuit să se opereze în inspectoratele şcolare din învăţămîntul mediu unde situaţia este gravă şi există numeroase reclamaţii în ce priveşte moralitatea. Există acolo o dublă tutelă: ministerul şi prefectura. Sînt aceiaşi inspectori de cinsprezece ani, nu s-a luatnici o măsură drastică."

● "Ar fi trebuit să fie modificat regulamentul privind funcţionarea Învăţămîntului superior, în sensul unei mai mari largheţe în organizarea examenelor, a unei interpretări mai elastice a obligaţiilor studenţilor".

● "Este necesară reinstruirea generală a învăţămîntului, modificarea programelor analitice, care sînt mai mult informative decît formative."

Ar mai fi de adăugat la toate acestea rezolvarea problemei căminelor, a ordinii şi studenţilor străini. "Excesul de menajament faţă de studenţii străini mă revoltă şi, dacă voi avea vreodată un cuvînt de spus, s-ar simţi din plin", declară dl. Emil Tocaci.

■ Bursele sînt adjudecate la Ministerul Finanţelor

Prin hotărîrea numărul 631 din 6.09.1992, de "modificare" a hotărîrii 625/1992 se prevede la articolul 1 că: "numărul burselor categoria I şi categoria II ce se pot acorda într-un an universitar se stabileşte proporţional cu numărul studenţilor şcolarizaţi în învăţămîntul de stat la cursurile de zi, pînă la 55 % din numărul acestora", iar articolul 11: "Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei va asigura punerea în executare a prezentei hotărîri cu încadrarea în alocaţiile bugetare".

Deci, pe de o parte, hotărîrea stabileşte în mod absolut aleatoriu la articolul 1 numărul celor care au drept de bursă la numai 55 %, cînd pînă şi conform vechii legislaţii din timpul lui Ceauşescu puteau lua bursă studenţii cu media peste 7,50 în învăţămîntul tehnic şi cu media peste 8,00 în învăţămîntul universitar, indiferent cît ar fi reprezentat aceştia din numărul total de studenţi. Chiar şi punerea de acord asupra acestui procent de 55%, ce văduveşte din start un număr important de studenţi de banii cuveniţi, a necesitat interminabile discuţii şi tîrguieli; Ministerul Învăţămîntului avansînd cifra de 60 %, iar Ministerul Finanţelor, "sponsorul", cifra de 40 %. Pe de altă parte, articolul 11 se bate cap în cap cu precedentul, deoarece "alocaţiile bugetare" sînt total insuficiente, cum s-a şi întîmplat de fapt în lunile septembrie-octombrie, cînd au lipsit 2 miliarde lei pentru acoperirea respectivului procent. La ora Finanţelor bloch rămase nedistrib în felul acesta d medii peste 8, Univers) răm cu ea numai pe atît de greu pentr "susţină" la studii studenţi, acordînd aflate cu mu supravieţuire (bu lei, bursă categor de excepţie – 6.88 2.545 lei)? Ca să r ajutorul social aco cu situaţie materi un singur exemp acordă studenţil familie, ale cărei lei lunar/membru. România, şi dacă

TINERII -

Mişcaţi Român

"Noua Ge politic propus Pentru Româ ştiinţă zgura leagă de num vedem care e la realitate propus progr reprezentares Că realitatea nespuse mod cazul ales. N să crezi că generaţii, în se manifestă, în valorile re vizionar", "unitatea şi c

ŞCOALA CA O PU

În România, condamnarea penală a minorilor este i beneficiază însă de un regim aparte: măsuri de reeduca acestea din urmă seamănă mai curînd a penitenciar, iar practică, mai mult pervertesc, nu e doar din vina celo trecutului, nepăsarea şi incompetenţa uneori, cultivarea a promiscuităţii sexuale între tineri, toate duc la deriv adesea nevinovate.

Consemnăm în continuare impresiile unui martor dezvăluind o fărîmă de adevăr dintr-o realitate cumpli mai buni şi mai atenţi, la ce se întîmplă în jurul nostru.

G.A. şi-a omorît tatăl, un tip cam beţiv şi tipicar. Abia întors de la liceu, băiatul – ce nu împlinise încă 18 ani – e acuzat de "bătrîn" că întîrzie nepermis, apoi lovit cu picioarele şi ameninţat cu o toporişcă scoasă din cămară. Prezentînd uşoare deficienţe intelectuale, tînărul se pierde cu firea, apucă toporişca fără să-şi mai d rămîne convins tatăl său.

Una din şcoli şi muncă pentru

NOI GENERAȚII DE SACRIFICIU?

Foto: OVIDIU BOGDAN

-vă pentru
a

raţie" este un concept de partidul Mişcarea ia. Ignorînd cu bună evenimenţială ce se e M.P.R., am dorit să e gradul de adecvare unui partid ce şi-a matic "protejarea şi politică a tineretului". poate fi surprinsă în ri o dovedeşte chiar neni nu te împiedică răsăturile unei noi ăsura în care aceasta r putea fi: "încrederea nănismului", "spirit redinţa creştină", eziunea". Iar măsura acesteia, cel puţin la ora actuală, e dată de voturile obţinute la ultimele alegeri: circa 13–14.000.

"Nu avem nici un fel de acces la putere în stat. Momentan, în afara activităţilor curente, nu ne rămîne decît să ne organizăm mai bine structurile interne", ne-a mărturisit Cristina Iatan, membru în Consiliul Naţional al M.P.R. Care, cu toate acestea, pare optimistă. "Tinerilor, înainte de Revoluţie, le erau oprite multe din manifestări, altfel fireşti. Acum, din fericire, nu mai pot fi atinşi de mizeria comunismului. Vor putea fi cu adevărat nişte oameni liberi". Despre concreteţea acţiunilor politice am putut vorbi doar la nivelul dezideratelor. "Nu ne rămîne decît să receptăm informaţii specifice legate de tineri, să sesizăm problemele şi să atragem atenţia lor, să comunicăm lucrurile respective. Dar principala noastră metodă constă în activitatea directă a oamenilor pe care îi avem."

Greutăţile prezentului sînt evidente. Între o tînără generaţie, momentan vădit descumpănită şi cu altfel de repere morale ori comportamentale decît părinţii lor, şi ideologii ce încearcă să îmbrace realitatea, rămîne un spaţiu în care fiecare se mişcă conform propriului destin. Iar aici nimeni nu te poate ajuta. **(M.C.)**

SCĂRIE

erzisă. Cazurile grave e în şcoli speciale. Că unele intenţii, puse în răspunzători. Racilele milinţei, a violenţei ori unor destine. Cei mai

cular, cu speranţa că , vom şti poate să fim

l doboară pe bărbat, i începe să lovească seama ce face. Acum, singurul vinovat este

speciale de reeducare ineret se află la Tîrgu Ocna, judeţul Bacău. Amplasată undeva în afara oraşului, înconjurată de ziduri înalte de beton, cu sîrmă ghimpată deasupra, această instituţie, privită din afară, seamănă cu ceea ce este de fapt... o închisoare. Dar pînă a ajunge aici, traseul tinerilor precum cel din exemplul de mai sus prevede ca punct de tranzit obligatoriu penitenciarul. P.R. îşi aminteşte de Jilava: "Merită să treceţi pe acolo, să vedeţi camerele 29 şi 31. Sînt camere de 27 de persoane, dar stăteam înăuntru cîte 80, cîte trei la două paturi, fără lenjerie. Ce să mai spun, mizeria pe veselă era de un deget şi apă nu aveam voie decît o dată pe zi. Acolo era mai rău decît aici, deşi şi aici lenjeria cum o dăm aşa ne-o aduce înapoi. În dormitorul 13 sînt 72 paturi şi sîntem 92 de copii, iar vreo două geamuri sînt sparte".

Trecerea prin penitenciar e un preambul de acomodare, ce-ţi permite să asimilezi "etica şi codul" comportării între deţinuţi, vocabularul şi tehnica de rezistenţă a acestora. De acum înainte nu contează decît să poţi fi cel mai puternic, cu "rangul" cel mai mare, căci doar aşa îţi sînt hărăzite respectul şi plăcerile.

"Primirea" noului venit într-o clasă de reeducare se face cu tot fasonul: pentru început o bătaie zdravănă, asigurată de "şmecheri" (băieţii cei mai puternici), apoi eşti pus să sari în cap (din fericire, pe o pătură) ori să măsori cu chibritul conturul dormitorului. Toate acestea înseamnă de fapt dresaj, pentru a ajunge la rangul de "nepot". "Nepoţii" sînt cei care slugăresc "şmecherilor": le spală ciorapii şi lenjeria de corp, le fac micile treburi domestice ori, cel mai adesea, devin "cadîne". Rolul acestora îl joacă cei mai firavi, mai mici şi mai slabi.

În şcoală e mai bine decît la închisoare, căci aici poţi face un lucru esenţial: să te mişti prin curte. Curtea interioară e foarte curată şi îngrijită, fiind în vădită discordanţă cu dormitoarele şi grupurile sanitare, unde aerul e greu, aproape irespirabil şi unde se doarme, se trăieşte şi se învaţă. Există ateliere-şcoală unde fiecare se specializează într-o meserie. Sînt şi loturi care lucrează la rafinăria din oraş, iar aceştia sînt consideraţi ca privilegiaţi pentru "că fac rost de ţigări şi le vînd în şcoală". Lucrul cu care rămîne absolut fiecare băiat este însă "meseria", dobîndită – cu o perseverenţă demnă de invidiat – doar la "facultate": să ştii cum să-ţi fabrici un şperaclu, cum să "tirezi" şi unde să duci "mortu'" (obiectul furtului), cum să "sari" pe cineva – adică să-l tîlhăreşti.

C.A. e de şase luni aici, dar încă nu s-a dezmeticit. E profund marcat de ce i s-a întîmplat, de "soarta nenorocită". Într-o încăierare banală, "unu'" scoate un cuţit şi-l înfige în piciorul prietenului său. El ia cuţitul de acolo şi-l aruncă în pieptul agresorului, fără intenţia de a-l lovi grav. Acesta cade, iar G.A., împreună cu prietenii săi, se întoarce în discotecă, de unde pornise ciomăgeala iniţială, crezînd că "duşmanu'" e doar uşor rănit. Mult mai tîrziu, noaptea, cînd se întorcea spre casă băiatul dă peste cel căzut, care murise deja, se sperie puţin, dar instinctul de conservare e mai puternic. Aşa că se apucă cu sîrg de treabă: îi ia hainele, le dă foc, iar pe mort îl înghesuie într-un canal. Poliţia nu se sesizează, dar după o săptămînă băiatul nostru nu mai poate suporta şi se autodenunţă. C.A. simte nevoia să tragă dintr-o ţigară.

Aici tutunul înseamnă mai mult decît orice pe lume, este mai valoros decît orice monedă. Afacerile nu sînt puţine şi se fac chiar cu personalul civil al şcolii (cel puţin aşa spun băieţii): "se dă un pulover pe trei pachete de ţigări". Pentru o ţigară poţi căpăta un "ciric", adică o porţie de pîine, sau cu două-trei ţigări "se face plata în găoază". Cu ţigări se poate găsi o porţie de diluant... şi ce fericire te-aşteaptă atunci: "numai desene animate şi femei goale vezi". Cei mai neputincioşi se descurcă cum pot, cu "penale" din tutunul găsit în chiştoace şi mototolit apoi în hîrtie de ziar.

Pentru băieţi timpul nu are nici o importanţă. Viaţa lor se scurge între două bătăi sau două fumuri de ţigară, între două "lovituri", mereu aceeaşi, din cînd în cînd cîte o fată pe care încearcă să o epateze, apoi iarăşi nebunia aventurii sau a întîmplării, iarăşi penitenciarul. Rar cineva care poate ieşi din morişca asta.

MARIAN CHIRIAC

ctuală Ministerul ză cele 1.725 burse te... "Păcăleala" este lă, mulţi studenţi cu (Medicină, ASE, ind fie fă bursă, fie tie. Este oare chiar guvernele noastre să proximativ 85.000 de -le nişte burse şi aşa sub limita de categoria I – 9.430 II – 8.155 lei, bursă lei, bursă de merit – mai discutăm despre at orfanilor sau celor deficitară. Să luăm : îmbrăcămintea se orfani sau celor cu mituri sînt sub 5.000 şi există aşa ceva în , cum se împacă un asemenea venit cu cifrele oficiale care spun că salariul minim pe economie este de 10.171 lei lunar? Sau poate cineva acolo sus consideră că un student ai cărui părinţi cîştigă 5.000 de lei nu mai are nevoie de haine?

■ Paradoxuri

Ca întotdeauna, o lege absurdă sau în contradicţie cu realităţile cotidiene, generează la rîndul ei alte absurdităţi. S-a ajuns astfel în situaţia ca la unele facultăţi, linia pentru acordarea bursei (conform celor 55 %) să se tragă la media 9, iar la altele la media 6..., la unele să ia aproape toată lumea bursă (cazul ASE-Bucureşti, unde din 9.942 studenţi anul I nu iau burse doar 2.140, dată fiind inflaţia de note bune), iar la altele să rămînă "disponibilităţi" (Fac. Construcţii-Bucureşti – 482 burse disponibile, Medicină – 82). În plus, de la unele facultăţi sînt raportate către Ministerul Învăţămîntului date care nu se "suprapun", fie din dorinţa de a umfla cifra studenţilor cu drept de bursă, fie din motivaţii mai puţin generoase. De exemplu, la IPB au fost raportate 3591 locuri ocupate pentru anul I, dar de cerut se cer... 4.214 burse, diferenţa neputînd-o constitui decît repetenţii, care însă conform legii trebuie să mai susţină o dată examenul de admitere; la Universitatea din Cluj 5.437 locuri ocupate şi 5.639 burse solicitate...

În România sînt 164.568 de studenţi numai în învăţămîntul de stat. Bursieri sau nu, orfani sau bogaţi, ei cad în grija Ministerului Învăţămîntului, al Finanţelor şi, în ultimă instanţă, a noastră, a tuturor.

ANDREEA PORA

O VARĂ FIERBINTE PENTRU SPECIALIŞTII ROMÂNI

În luna iulie, Fundaţia Soros a plătit 300.000 dolari pentru ca tinerii specialişti români să participe la manifestări internaţionale

Fundaţia Soros a primit 282 de cereri de finanţare din partea tinerilor specialişti invitaţi la congrese, conferinţe şi festivaluri peste hotare.

Aceşti tineri solicită sprijinul Fundaţiei Soros pentru a-şi acoperi cheltuielile de deplasare sau cazare în străinătate, unde au fost invitaţi să ia parte cu lucrări originale la colocvii, congrese sau alte manifestări internaţionale.

Decizia este luată de un juriu format din personalităţi ale vieţii ştiinţifice şi culturale solicitate în acest sens de către Fundaţie.

De aici înainte, responsabilitatea Fundaţiei în a decide cine este sprijinit se mută pe umerii acestui juriu. Sarcina lui nu este uşoară. Din cei 282 de solicitanţi, toţi cu merite incontestabile, trebuie să-i selecteze pe cei mai buni. După ce criterii? După importanţa manifestării la care au fost invitaţi şi impactul pentru societatea românească; după vîrsta celui care solicită sprijinul financiar (tinerii sînt cei favorizaţi); dar şi după faptul că aceştia au epuizat orice altă sursă posibilă de subvenţionare (ministere, instituţii publice sau private). S-a avut în vedere importanţa unei prezenţe româneşti peste hotare care să poată ajuta la îmbunătăţirea imaginii României în lume.

Juriul a hotărît ca Fundaţia să sprijine 161 dintre solicitanţi.

Vîrsta medie a celor 161 sprijiniţi de Fundaţie este de 29 de ani, cu toate că, în 12 cazuri, juriul a hotărît să acorde sprijin financiar şi celor ce depăşesc vîrsta de 45 de ani, pe baza reputaţiei internaţionale pe care au dobîndit-o în cursul anilor, şi va ajuta România să se prezinte în adevărata ei lumină. Iată pentru ce fel de manifestări internaţionale au obţinut ajutorul Fundaţiei cei 161 de beneficiari:

● **pentru stagii de cercetare sau specializare** (21 de solicitări); s-au alocat în total 3.585.300 lei şi 12.578 dolari;

● **pentru participări individuale la şcoli de vară** (27 de solicitări); s-au primit în total 6.099.000 lei şi 6.955 dolari;

● **pentru a obţine titlul de doctor la o universitate străină**; 42 de solicitanţi au obţinut suma de 12.271.700 lei şi 16.021 dolari;

● **pentru completarea studiilor în străinătate** (o solicitare); i s-au pus la dispoziţie beneficiarului 264.000 lei şi 130 dolari, cheltuieli de transport;

● **pentru studii postuniversitare** (14 solicitări); candidaţii acceptaţi au primit în total 3.176.200 lei şi 10.385 dolari;

● **pentru participări la conferinţe, congrese, expoziţii, festivaluri, concursuri** (56 solicitări); specialiştii români au fost sprijiniţi cu 8.804.000 lei şi 26.246 dolari;

Cei 161 de beneficiari ai subvenţiilor s-au deplasat astfel:

● 65 în Statele Unite ale Americii ● 14 în Germania ● 12 în Franţa ● 10 în Elveţia ● 8 în Canada ● 8 în Marea Britanie ● 5 în Olanda ● 4 în Suedia ● 4 în Spania ● 3 în Japonia ● 3 în Belgia ● 3 în Austria ● 3 în Portugalia ● 2 în Brazilia ● 1 în Finlanda ● 1 în Grecia ● 1 în Israel.

MIHAI ŞORA – UN MINISTERIAT

I. Care sînt faptele conjuncturale şi aspectele legislative care au influenţat deciziile dumneavoastră în anul şcolar în care aţi primit mandatul de ministru?

II. Care consideraţi că au fosat reuşitele acestui mandat? Invers, ce anume regretaţi?

III. Două documente fundamentale nu au dobîndit încă un contur legislativ, întîmpinînd serioase obiecţii în faza lor de proiect: Legea învăţămîntului şi Statutul cadrelor didactice. Care sînt, în viziunea dumneavoastră, obiectivele de primă urgenţă ale ministrului învăţămîntului şi ştiinţei şi care ar trebui să fie strategia sa pe termen lung?

DOINA STERESCU-SÂNTIMBREANU

D-na Rodica Sterescu-Sântimbreanu, redactor la revista "Tribuna învăţămîntului", a iniţiat o anchetă cu cei trei miniştri ai învăţămîntului ce s-au succedat din 1989 pînă în prezent.

Cum amintita revistă a amînat publicarea anchetei, revista "22" a preluat răspunsurile d-lui Mihai Şora, ministru al învăţămîntului pînă în iunie 1990.

Învolburarea începutului de drum

I. Am ajuns în fruntea Ministerului Învăţămîntului, nu numai fără să fi cerut asta, dar şi fără să mă fi aşteptat cîtuşi de puţin la aşa ceva. Mi s-a prezentat faptul ca o datorie căreia nu eram îndreptăţit să mă sustrag şi aşa l-am şi considerat: drept o sarcină ce se cerea preluată fără întîrziere şi dusă la îndeplinire pe măsura putinţei mele şi – evident – în măsura în care împrejurările mi-o îngăduiau. Într-adevăr, sînt greu de imaginat, astăzi, condiţiile de presiune publică şi de tensiune nervoasă în care a fost, atunci, obligată conducerea acestui minister, şi în mod cu totul special ministrul însuşi, să lucreze fără întrerupere, pînă spre miez de noapte, şi uneori şi după. Nu să lucreze doar cu hîrtiile. Să lucreze mai ales cu oamenii. Nu cu unul cîte unul, ci cu zeci deodată, uneori chiar cu sute. Şi nu numai în birou; ci chiar şi pe stradă.

Evident, în învolburarea aceea de nedescris, care nici precedent nu avusese, nici urmare nu avea să mai aibă după terminarea mandatului meu, lucrurile nu puteau fi făcute pe îndelete, în ordinea lor logică, aşa cum ar fi trebuit să decurgă ele din ideea de reformă de adîncime (absolut indispensabilă) la care trebuia supus învăţămîntul românesc în întregimea lui şi în mod cu totul deosebit învăţămîntul propriu-zis formativ, de la întîia clasă primară pînă la – inclusiv – ultima clasă de liceu.

"Aspectele" legislative la care se referă prima dvs. întrebare reprezintă de fapt întreaga legislaţie a învăţămîntului, aşa cum ne-o lăsaseră moştenire cei patruzeci de ani de dictatură ideologică leninist-stalinistă. Într-adevăr, omul pe care avea drept sarcină să-l formeze şcoala aceea a trecutului – ideologizată pînă-n străfunduri – era, din capul locului, un om depersonalizat, instrumentalizat, adus pe cît posibil la strictul numitor comun al unei mase umane susceptibile de a se alinia cu promptitudine la directivele ce aveau să-i vină "de sus". Noua stare de lucruri instituită în România la sfîrşitul lui decembrie '89 (stare de lucruri pe care mă încumetasem s-o reprezint în fruntea ministerului acestuia atît de profund implicat în edificarea viitorului ţării) era, evident, incompatibilă (în mod radical) cu o atare dezastruoasă orientare a învăţămîntului. Se impunea, deci, o cît mai grabnică reorientare a învăţămîntului spre punerea în valoare a diversităţii potenţialurilor individuale, spre o cultivare a personalităţii elevului, care trebuia să înceteze a mai fi un simplu obiect – fără motivare proprie – a procesului instructiv, devenind subiect conştient şi motivat al unui proces educativ-formativ-instructiv care să nu-iştirbească demnitatea şi pe care să-l simtă ca ajutîndu-l să se ridice la propria-i statură; să-şi împlinească propriu-i potenţial.

Uşor de spus, adică relativ uşor de formulat ca "ideal educaţional"; destul de complicat, totuşi, de transpus în concepte operaţionale, deci de transcris în limbaj juridic şi mai ales imposibil de realizat cît ai bate din palme. Să nu uităm, într-adevăr, că eram aproape de mijlocul anului şcolar. Trimestrul I se consumase în întregime sub regimul Ceauşescu, societatea întreagă – şi cu precădere tineretul, inclusiv elevii mai mari, care participaseră intens la evenimentele revoluţionare – era în plină ebuliţie; era nespus de greu, într-un cuvînt, să procedezi "la rece", cu metodă şi migală, de la general la particular, şi să iei măsuri numai întrucît derivau, logic, din platforma pe care îţi luaseşi curajul nebunesc de a o formula de unul singur, în numele viitorului întregii societăţi, implicată într-un fel sau altul, de la mic la mare, incluzînd pînă şi generaţia bunicilor, în procesul de învăţămînt. Să nu uităm de asemenea că, pentru ducerea la bun sfîrşit a unui atare program de repunere pe picioare a unui sistem care atîţia amar de ani stătuse cu capul în jos, era nevoie de un corp de formatori pe care nu-l aveam şi nici nu-l puteam avea decît cu rare – şi de-a dreptul miraculoase – excepţii, de vreme ce majoritatea covîrşitoare a formatorilor fusese ea însăşi (de)formată tocmai în acel sistem de învăţămînt pe care noi ne propusesem să-l abolim.

Unde să găseşti un capăt de fir?

De început, trebuia totuşi început de undeva. În ghemul acela inextricabil de probleme, deocamdată fără soluţie practică, din care e constituit sistemul de învăţămînt, trebuia găsit un capăt de fir. Lăsînd de-o parte micile măsuri de epurare a învăţămîntului de disciplinare propriu-zis "marxist-leniniste", cum era, de pildă, "materialismul dialectic şi istoric", şi de epurare a manualelor de portretele Ceauşeştilor şi de "laudele" aduse acestora, capătul de fir pe care-l căutam mi-a fost oferit de situaţia cu totul precară în care se găsea o bună parte a cadrelor didactice, care – cu violenţă – au rupt firul unde pe semne că fusese cel mai slab şi mi-au oferit astfel un capăt de unde să încep deşirarea ghemului. Mă refer, anume, la situaţia celor cîteva zeci de mii, dacă nu şi mai mult, de "titulari navetişti" şi de "suplinitori", fie – unii dintre ei – balotaţi zilnic între oraşul de reşedinţă şi localitatea (de obicei rurală) în care, cu restul de puteri şi de entuziasm ce le mai rămăsese, urmau să-şi desfăşoare activitatea; fie – ceilalţi – întrebîndu-se, profund îngrijoraţi, de-a lungul întregului an în care, cu chiu cu vai, putuseră obţine o suplinire în chiar oraşul lor de reşedinţă, dacă în toamna ce avea să vină vor mai avea (şi la ce preţ!) şansa de a obţine aceeaşi (ba fie şi alta, numai să rămînă în aceeaşi localitate) catedră pentru durata încă unui an şcolar. (Şi asta, fără nici un fel de remuneraţie pentru lunile vacanţei de vară!)

Aici trebuie să revin la întrebarea Dvs. iniţială, referitoare la "aspectele legislative care au influenţat deciziile" mele. Dintre aceste "aspecte legislative", voi alege două, ale căror consecinţe dezastruoase pentru învăţămînt mă voi strădui să le scot în evidenţă.

Unul dintre ele, emanînd din vîrful piramidei vechii puteri şi repercutîndu-se asupra tuturor compartimentelor vieţii sociale, privea "închiderea" Capitalei, precum şi a marilor oraşe ale ţării. Consecinţele nu s-au lăsat aşteptate: tinerii absolvenţi, chiar şi cei mai capabili dintre ei, nu mai aveau acces la posturi decît în oraşelele de provincie şi la sate. Promoţii întregi, una după alta, luau calea aceasta, care pentru mulţi echivala cu deprofesionalizarea. Cu toate că se preconizase, concomitent, şi măsura complementară ca locul de muncă să implice, fără drept de apel, şi fixarea în aceeaşi localitate a domiciliului, un neaşteptat fenomen generalizat de boicot pasiv a făcut ca ea să nu se aplice în mod tacit: zeci de mii de titulari ai posturilor rurale sau mic-urbane au continuat în felul acesta să-şi păstreze domiciliul în marile oraşe, preferînd pentru restul familiei lor condiţia de locuitor urban, cu preţul consimţit al navetei lor personale de fiecare zi.

Între suplinitori şi navetişti

Al doilea "apect legislativ" de care m-am lovit, emanînd de data asta, cu ani în urmă, chiar de la ministerul pe care mi-a fost dat să-l conduc, a fost acela al normei didactice "elastice", putînd varia de la un minimum de 18 ore pe săptămînă pînă la 24 de ore. E limpede pentru oricine că 3 norme de cîte 24 ore fiecare echivalau matematic cu 4 norme de cîte 18 ore fiecare. Spus cu alte cuvinte, fiecare set de cîte 3 norme maxime (echivalente, cum văzurăm, cu 4 minime), **camuflau de fapt o a patra normă**, care putea oricînd fi eliberată – **dacă şi cînd interesele unuia sau altuia o cereau**. Zeci de mii de norme didactice camuflate – şi **negociabile!!! Negociabile în sensul cel mai sordid al cuvîntului!!!** Prilejul continuu de corupţie pe care o asemenea situaţie o genera în mod ineluctabil trebuia neapărat curmat. Asta cereau, de altfel, din afara ministerului, şi cele două categorii, deja sindicalizate, de cadre didactice lezate, anterior amintite: suplinitorii şi titularii navetişti. Tratativele cu reprezentanţii sindicaliştii ai celor două tabere au fost nu numai deosebit de laborioase, ci şi foarte dure. Privat de asistenţa "cooperantă" a oficiului juridic al ministerului, închistat într-un "legalism" strîmt şi lipsit de disponibilitatea înţelegătoare pentru direcţia nouă ce se deschidea în faţa societăţii româneşti, a trebuit să duc aceste tratative de unul singur, sprijinindu-mă doar pe sfatul – întotdeauna competent – al unuia din consilierii mei, domnul Alexandru Costa. Am mai şi greşit, firească, în luarea unor decizii. O dată a şi trebuit să renunţ la ele, după ce le făcusem publice. Nu-mi pare rău pentru că, pînă la urmă, făcînd apel şi la partea majoritară a cadrelor didactice, şi anume la cele titularizate pe posturi din chiar localităţile lor de domiciliu – care aveau şi ele nemulţumirile lor, deşi, trebuie să recunoaştem, erau cele mai puţin lezate în situaţia existentă –, am reuşit să adun în jurul aceleiaşi mese, prin reprezentanţii lor sindicali, toate categoriile de cadre didactice din preşcolar, primar şi secundar: suplinitorii şi titularii navetişti, care erau cei mai revendicativi, dar şi titularii din localităţile unde domiciliau, care, fiind cei mai numeroşi, nu se lăsau nici ei mai prejos în privinţa propriilor lor revendicări.

De fapt, care era problema? Navetiştii (care-şi petreceau o bună parte din viaţă în mizerabile mijloace de transport în comun) doreau să fie titularizaţi pe nişte posturi din oraşele lor de reşedinţă ocupate de obicei – mereu cu titlu provizoriu – de suplinitori (aceştia din urmă fiind şi ei foşti titulari, dar ai unor posturi rurale pe care în general le-au abandonat, de cele mai multe ori cu serioase justificări, imediat după obţinerea definitivatului). Suplinitorii, la rîndul lor, doreau titularizarea tocmai pe posturile pe care se întîmplase să le suplinească, dar pe care şi navetiştii le jinduiau. În sfîrşit, titularii din oraşe doreau să poată beneficia de dreptul de transfer la cerere, fie pentru ocuparea unui post mai bun, fie pentru apropierea de domiciliu.

Întregului complex de probleme schiţat mai sus (de interes aşa-zicînd vital pentru ansamblul personalului didactic; de rezolvarea căruia atîrna deci aşezarea şi liniştirea acestui imens corp profesional implicat vrînd-nevrînd în formarea tinerei generaţii) îi trebuia neapărat găsită, în termenul cel mai scurt posibil, soluţia cea mai convenabilă pentru toată lumea. Pentru asta era însă nevoie de cîteva zeci de mii de posturi noi. Unde să le găseşti? Şi cum anume să împiedici dispariţia personalului didactic din şcolile rurale ce urmau fără doar şi poate să fie părăsite în bună parte de navetişti? Fără să mai pui la socoteală şi problema banilor necesari acestui supliment de salarizare, care se ridica la cîteva miliarde! Aici ne-a venit în ajutor elasticitatea normei didactice, care, după cum am relatat deja, camufla cu uşurinţă un al patrulea post de 18 ore pe săptămînă sub trei posturi de cîte 24 ore pe săptămînă. Zecile de mii de posturi de care aveam nevoie erau astfel găsite: n-aveam, pentru asta, decît să "îngheţ" norma didactică la 18 ore pe săptămînă (fără să mă ating de salarii, se-nţelege de la sine!). Cît priveşte banii, era tocmai perioada în care rezervele băneşti ale statului erau, în toate felurile posibile, retrocedate potenţialului "corp electoral" de către micro-colectivitatea clientelară aflată la conducerea statului şi proaspăt transformată în formaţiune politică (am numit fostul FSN). Aceasta tocmai îşi anunţase intenţia de a

FĂRĂ PRECEDENT

participa la viitoarele alegeri (pe care se angajase, inițial, doar să le pregătească pentru alții; nu și să participe la ele cu liste proprii) – așa încît a putut și învățămîntul profita de pe urma acelei conjuncturi financiare destul de tulburi, obținînd miliardele de care avea nevoie pentru a putea salariza posturile scoase la iveală prin "înghețarea" normelor la pragul lor de jos: 18 ore pe săptămînă. Mai rămînea problema satelor, unde trebuia creat un interes suplimentar, pentru a fixa în localitățile respective numărul de cadre necesare continuării procesului de învățămînt. Măsurile luate în acest sens au fost următoarele: 1. Fixarea normei didactice în localitățile rurale la 16 ore pe săptămînă, fără diminuarea salariului, 2. Permisiunea de a cumula încă o jumătate de normă la norma de bază (bineînțeles, cu adaosul de salariu aferent), 3. Posibilitatea oferită pensionarilor de a fi angajați la catedrele rămase vacante.

Desigur, toate aceste măsuri nu creau decît punctul de plecare pentru îmbunătățirea de fond, atît de mult dorită, a învățămîntului românesc. Mai trebuia – tot ca o condiție **preliminară** a acestei îmbunătățiri – fixat numărul optim de elevi într-o clasă, în conformitate cu standardele pedagogice internaționale. Dar pentru asta lipseau nu numai banii; lipseau, mai ales, localurile necesare unei bune desfășurări a activității didactice la timpul cel mai potrivit pentru elevi (adică, pe cît posibil, în cursul dimineții și cel mult în primele ore ale după-amiezii). Mai trebuiau, în sfîrșit, identificați toți foștii șefi de promoție, risipiți care pe unde, și aduși în școlile de vîrf din marile orașe. Mai trebuia – luîndu-se cum am spus adineauri, drept punct de plecare această liniștire (prin titularizare generalizată) a ansamblului personalului didactic – să se procedeze metodic la o re-calificare serioasă și apoi la o continuă perfecționare a acestuia, atît prin aducerea "la zi" a cunoștințelor în disciplinele predate în școală, cît, și mai ales, prin re-orientarea lui globală în sensul dezvoltării de acum înainte a societății românești. Tot atîtea sarcini pe care le-am lăsat moștenire succesorului meu, căci după mineriada din iunie '90, împotriva căreia (și mai ales a celor ce au gîndit-o și au suscitat-o) mă manifestasem în mod public, mandatul meu a luat sfîrșit.

Reînființarea unor instituții

Nu pot încheia totuși răspunsul la acest punct referitor la deciziile luate de mine, fără a aminti reînființarea unor institute desființate, sub regimul trecut, prin ordin al ministrului, conform unor indicații primite foarte de sus; e vorba de Institutul de Științe ale Educației, de Institutul de Psihologie, de Institutul de Sociologie, la care trebuie să adaug și întreaga rețea națională de Case ale Corpului Didactic, al căror rol benefic în menținerea cît de cît a nivelului de informare indispensabil corectei predări a materiilor de învățămînt e de-a dreptul inestimabil. Tot așa, nu pot să nu amintesc, printre "restaurări", reînființarea învățămîntului biblioteconomic postliceal, la care trebuie adăugată și inițiativa creării unui învățămînt bibliologic modern de grad universitar, în cadrul – deocamdată – al Facultății de Litere din București. Și – **last, but not least** – răsturnarea proporției dintre liceele industriale, pe vremuri preponderente, și liceele de cultură generală, în favoarea rolului formativ al acestora din urmă.

Favorizarea învățămîntului umanistic și autonomie universitară

II. Mi-e relativ greu să răspund la această a doua întrebare a Dvs. Eu n-am apucat, în fond, decît să torn o mică parte din fundația unei viitoare clădiri, sau – cum să spun? – să mai și sap niște șanțuri în care să se toarne ulterior ceva beton pentru fundații, și încă mai rămîneau șanțuri de săpat în continuare... Dacă, deci, șanțurile săpate de mine urmau să fie umplute cu beton de cei ce aveau să vină ulterior și dacă pe fundația deja turnată de mine aveau să se ridice o parte măcar din zidurile inițial proiectate, atunci da, aș putea spune că au existat și reușite ale scurtului meu mandat. Dacă nu... Drept să vă spun, nu mai știu ce s-a ales, pînă la urmă, din cele cîteva inițiative ale mele. Mă tem că destul de puțin. Așa, de pildă, știu că – în prelungirea creșterii considerabile, tot de mine inițiată, a predării disciplinelor umaniste, în frunte cu principalele discipline filosofice introduse ca obiect de studiu –, am luat decizia de a reda, unor discipline de învățămînt care mie mi se par fundamentale, cum ar fi muzica și desenul, dar care decăzuseră la rangul de materii "auxiliare", demnitatea de discipline formative, cu numărul de ore pe care un atare statut îl implica. Sute de muzicieni și de artiști plastici care se pregătiseră pentru cariera didactică au putut intra, cu acest prilej, în învățămînt, fiind titularizați pe loc, cu depline drepturi. Mai mult, dîndu-mi seama de nevoile viitoare ale societății românești odată reintrată în albia normală a dezvoltării ei, am multiplicat cu 8, adică am ridicat de la 500 la 4.000 numărul de locuri inițial prevăzute pentru școlile de artă. Nu mică mi-a fost deci mirarea auzind recent, la TV, din gura tocmai a maestrului Iosif Sava, că prea puțin s-a făcut pentru învățămîntul artistic sub ministeriatul meu. Cine știe?, e foarte posibil, în fond, ca măsurile preconizate de mine pentru anul școlar următor plecării mele din minister să fi fost modificate de succesorul meu, de ce nu? Poate că și asupra multora din măsurile detaliate la punctul precedent au apăsat, ulterior plecării mele, decizii de sens contrar. Cine știe?

Oricum, o măsură care a fost luată în perioada în care am fost ministru, și al cărei merit îi revine în întregime colegului și prietenului Paul Cornea, pe atunci ministru adjunct pentru învățămîntul superior, a fost aceea a acordării autonomiei universitare tuturor unităților de învățămînt superior – iar măsura aceasta, preluată cu promptitudine de cei interesați, știu că a rămas în vigoare și în ziua de azi, întregul sistem de autonomie universitară stînd acum, după cîte am aflat, sub oblăduirea directă a unui binevenit Consiliu Național al Rectorilor, oricum mai apt decît orice organism ministerial să imprime direcția cea mai potrivită Universității române. Și fiindcă tot sîntem la capitolul acesta al învățămîntului superior, să nu uităm înființarea de unități universitare la Constanța și Sibiu, la Arad și Suceava, precum și a celei dintîi universități particulare, care tot în timpul acelui controversat mandat a luat ființă.

În nici un proiect al legii învățămîntului nu poate fi lipsit de "un ideal educațional"

III. O lege a învățămîntului nu poate fi elaborată dacă nu se știe ce se așteaptă de la instituția școlară: nu numai imediat, ci și peste ani și ani. Nu se poate proiecta un sistem de învățămînt coerent, fără a ști dinainte, fie și în modul cel mai vag, care anume e acea componentă, sau care sînt acele componente ale ființei umane care reprezintă – potențial – partea ei cea mai bună (adică socialmente cea mai folositoare) și în același timp cea mai intim personală (și, deci, pentru ea, cea mai împlinitoare și, implicit, cea mai satisfăcătoare, cea mai aducătoare de bucurii). E limpede, în orice caz, că nu componenta ei "robotizabilă" (adică cea susceptibilă de a o transforma pe ea însăși într-un robot) este cea care trebuie cultivată. Omul e făcut ca să se servească de roboții de el concepuți, nicidecum să li se aservească; lucrul acesta trebuie bine știut de cel (sau cei) ce urmează să așternă pe hîrtie textul viitoarei legi a învățămîntului. Mă îndoiesc însă că acesta ar fi cazul. Îndrăznesc să afirm asta pentru că, în urmă cu cîteva luni, mi-a căzut în mînă o primă formă a proiectului de lege respectiv, pe care mi-am îngăduit să-l analizez, în linii mari, într-un lung articol apărut în revista "22", și mi-am dat seama atunci că nici un fel de "ideal educațional" nu străbătea lungul șir de articole din care era compus acel text.

Cît privește statutul personalului didactic, și el – socotesc eu – trebuie să aibă o idee directoare, care este aceea **a restabilirii demnității dascălului în sinul comunității în care își îndeplinește înalta menire de formator de persoane.**

(Notă: titlul și subtitlurile aparțin redacției)

RADU IFTIMOVICI

HELLO, GEORGE!

Așa l-au întîmpinat, dr. Lucian Săucan și soția sa, pe profesorul Palade, cînd acesta a venit "să mă ia în primire" din casa lor de la San Diego – California. Familiaritatea cu care discipolul s-a adresat patronului științific m-a horipilat, pe mine prea-încorsetatul în convenințe europenești. Aveam însă să mă obișnuiesc cu acest "american style", de adresă directă.

Cîteva luni, cît am fost stăpîn fără merite al biroului și bibliotecii lui G. Em. Palade (în anii '91 și '92), am putut să meditez asupra acestui împătimit "scormonitor în tainele naturii", unicul dintre români care a luat premiul Nobel (1974). În orele de taifas post-meridian și vesperal am reușit, cred, să retrăim alături momentele fierbinți ale unei existențe bîntuite de neliniști, cu idei-speranțe bifate sau încă virgine.

- Așadar, cu ce daruri l-au înzestrat ursitoarele? Prima i-a dat o minte de tip Iorga. Inteligență vie, perenă, o asociativitate derutantă, o memorie de computer. Zice Cutty Juvara – chirurgul cu care a fost coleg de facultate și prieten de-o viață: "Îl luam pe motocicleta mea, de la un spital la altul, traversînd Bucureștiul. Citea firmele prăvăliilor din fuga vehicolului, apoi ne uimea reproducîndu-le cu exactitate, una după alta".

O admirabilă probitate științifică a fost darul celei de a doua ursitoare. Deviza de viață: **Cinstit cu tine însuți.** La întrebarea mea "De ce nu v-ați făcut clinician"? (aveam în vedere că dovedise talent de diagnostician și terapeut, remarcate de N. Gh. Lupu, fusese chiar medic curant al lui Arghezi), mi-a răspuns: "Mai întîi fiindcă maeștrii aleși de mine au fost cercetători ai naturii: profesorii Fr. Rainer și Grigore T. Popa (anatomiști și antropologi), francezul André Boivin – biochimist. Apoi, pentru că am remarcat, cu jenă, că speranța pe care bonavul și-o punea în mine era mult mai mare, disproporționată față de ajutorul real pe care eu i-l puteam da." Mai tîrziu, prin 1952, cînd începuse să cucerească lumea cu microscopul său electronic, a contribuit esențial la realizarea unei cercetări de neurofiziologie alături de profesorul Herbert Gasser (laureat Nobel 1944). Cînd a fost ca articolul să se publice, tînărul român a refuzat să-și etaleze numele alături de al lui Gasser, cerîndu-i să-l treacă doar la "mulțumiri" deoarece "neurologia experimentală nu e meseria mea". Rezultatul acestei probități? Nimeni, niciodată nu i-a contestat observațiile. A intrat în toate tratatele de citologie ale lumii cu reputația unui om de maximă seriozitate și competență. Se poate spune că, în cazul său, "ziua s-a cunoscut de dimineață". Imaginați-vă un student de elită, care absolvă facultatea de medicină în '36, dar nu-și susține teza (actuala lucrare de diplomă) decît în '40. Ce a făcut timp de 4 ani, cînd toți se grăbeau să ajungă medici, cu cîteva descrieri de cazuri și urmăriri de tratamente? Ei bine, a disecat delfini, a studiat, la îndemnul profesorului Rainer, rinichiul și secreția urinară la acest animal. În acest timp, familia disperase că nu-l vede medic, prietenii cîrteau, un singur om îl aplauda pe "doftorul transformat în zoolog": Grigore Antipa. Rezultatul cercetării: o admirabilă monografie demnă de un profesor universitar.

Așadar, adio clinică. Pîinea spiritului se va numi de acum "Basis Science". Mai exact, descifrarea secretelor celulei vii. La Institutul Rockefeller din New-York, Palade lucrează în anii '47-'50 cu belgianul Albert Claude – cel care inventase prin '34-'35 tehnica de a demonta celulele cu ultracentrifuga. Stăpîn absolut pe unul din primele microscoape electronice folosite vreodată în biologie, "George" revoluționează tehnica electronooptică prin introducerea unui fixator (tetraoxid de osmiu tamponat). Prin creșterea puterii de rezoluție a microscopului, peisajul celular "se luminează". E prima explozie de celebritate. În cîteva luni fixatorul Palade cucerește lumea. În '48 o nouă "bombă". Incluse în soluții concentrate de sucroză, organitele celulare își păstrează forma (ca prunele în dulceața bunicii) și pot fi recunoscute ușor. Calea cunoașterii structurii intime a celulei vii era deschisă pentru toți cercetătorii de pe mapamond.

Tot o ursitoare trebuie că i-a dăruit și "flerul de cîine de vînătoare", priceperea de a alege teme de cercetare de maximă generalitate. La un moment dat, prin 1953-54, cu Stanford Paley – reputat neurolog experimentalist – a pătruns adînc în continentul încă virgin al sinapselor dintre neuroni, ca și în cele neuro-musculare. A descoperit acolo vezicule care s-au dovedit a fi transportoare de substanțe neurotransmițătoare, într-un cuvînt i se deschidea în față un drum fertil în neurologia experimentală. La un moment dat însă flerul de cîine de vînătoare i-a poruncit: "Halt! E un drum frumos, dar particular. E doar o ramură din arborele cunoașterii. Atenție, George! Nu ăsta-i drumul. Întoarce-te urgent la enigmele citoplasmei, fiindcă acolo orice descoperire «bubuie» și printre medici, și printre zoologi, botaniști etc. E GENERALUL BIOLOGIC, drăguțul de el". Și roadele n-au întîrziat să pice din pomul vieții, scuturat cu obstinență, dar și cu măiestrie: 1953, ribozomii, numiți un timp granulele lui Palade; în aceeași perioadă, structura fină a mitocondriei (dubla membrană, cristele etc.).

Și i-au mai dat ursitoarele o teribilă știință de a-și alege colaboratorii: Admirabilul biochimist Phil Siekowitz – cel care a realizat primul model de sinteză a proteinelor *in vitro* – este unul dintre ei. Mă gîndesc apoi la K. Porter – zeul reticulului endoplasmic –, la italienii R. Maggio, V. T. Marchesi, la germanul Günther Blöbl, la românii Nicolae și Maia Simionescu și, desigur, la distinsa sa soție, doamna profesor Marilyn G. Farquhar. Cu toți aceștia alături, George al nostru a dăruit științei descoperire după descoperire. Sînt definitiv lămurite mecanismele sintezei și secreției proteinelor enzimatice din celulele pancreasului exocrin, biogeneza sistemului de membrane celulare, aspecte ale permeabilității glomerulare și capilare ș.a.

Pe cititori ar putea să-i intereseze cam care este programul obișnuit al profesorului Palade, acum, cînd a împlinit 80 de ani.

Răspuns: Unul de tînăr. Prezent la facultate la 8.30; rezolvarea unor probleme de decanat științific, întruniri etc. – două-trei ore; apoi, după-amiază, pînă către orele 18-19, în laborator, în mijlocul colaboratorilor săi adunați aici din multe țări ale lumii.

Așadar, la mulți ani, George!

Foto: GINA MARIN

DANIEL DĂIANU

DINAMICA DEZECHILIBRELOR ŞI TRANZIŢIA (V)

IV. Interpretarea (dez)echilibrelor în economiile în tranziţie

(Urmare din nr. 46)

Această dotare iniţială cu resurse – moştenire a industrializării comuniste –, pe unii îi poate îmbogăţi, pe alţii îi poate sărăci; ea se află la baza a ceea ce poate fi interpretat ca o luptă pentru distribuţie între potenţiali bogaţi şi săraci în cadrul societăţii. În economii atît de puternic **monopolizate** şi **monopsonizate**, practic, inflaţia nu poate fi stopată – ci numai domolită, **anesteziată** – şi se creează, astfel, un cerc vicios: din cauza şocurilor interne şi externe, "plăcinta" socială se micşorează, grupurile de presiune revendică şi obţin salarii mai mari pentru a ţine pasul cu creşterea preţurilor, spirala salarii–preţuri progresează, politica monetară şi fiscală devine mai restrictivă, producţia scade şi cercul vicios continuă (vezi fig. 1). Acest scenariu este cu atît mai plauzibil, cu cît resursele sînt mai puţin mobile şi pieţele mai puţin concurenţiale.

eşec de coordonare a pieţei pe termen scurt, ceea ce conduce la diminuarea ofertei şi a cererii efective agregate. Pentru unităţile scoase din reţeaua de legături, costul informaţiilor şi al tranzacţiilor este extrem de ridicat. Se poate argumenta că această desfacere a legăturilor exercită presiune asupra unităţilor ineficiente şi accelerează restructurarea. Dar aceasta nu compensează, în mod necesar, efectele nedorite asupra ofertei interne globale. Într-un asemenea context, putem şi trebuie să avem în vedere fenomenele de **hysteresis**. Să ne gîndim la creşterea şomajului şi la efectele unei economii mult prea deschise (neprotejate) într-o lume cu pieţe imperfecte şi o concurenţă acerbă.

Discuţia poate fi extinsă la o **"economie duală"**, cu un sector viguros şi dinamic şi un sector în declin. Atît timp cît sectorul în declin va predomina, indicatorii economici printr-o curbă în J înseamnă un declin mai puţin brutal decît în primul caz, dar destul de mare, în timp ce redresarea nu se întrevede într-o perspectivă imediată; metamorfozarea este mai puţin fermă. O situaţie reprezentată printr-o curbă în L denotă un dezechilibru puternic între distrugere şi construcţie, cu redresarea într-o perspectivă îndepărtată. Intensitatea metamorfozării determină amploarea fenomenelor de hysteresis şi, în general, dinamica "echilibrului social"; cu cît sînt mai puţini cei ce pierd, cu atît se va desfăşura mai lin. Este evident că investiţiile străine au o importanţă majoră în sprijinirea procesului de restructurare, a transformării în general.

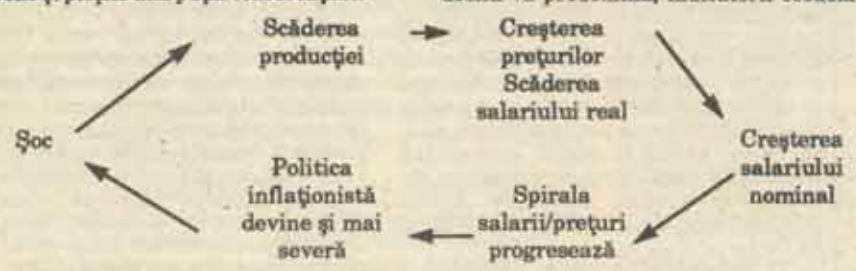

Fig. 1. Cercul vicios creat de lupta pentru distribuţie

Impactul politicii economice asupra dezechilibrului global (deficitul de performanţă) ne face să ne îndreptăm automat atenţia către eforturile depuse pentru combaterea inflaţiei, către politica de stabilizare şi efectele acesteia asupra ofertei şi cererii agregate, care evidenţiază un declin abrupt, persistent al producţiei şi o creştere constantă a şomajului. Un motiv deosebit de preocupare sînt bazele microeconomice ale politicii macroeconomice într-un sistem în transformare, în care restricţiile bugetare sînt slabe, iar raţionalitatea pe termen scurt a numeroase unităţi şi persoane nu facilitează realocările resurselor. Politicile monetare şi fiscale nu pot fi eficace în condiţiile unei discipline slabe de piaţă. **Cvasi-moneda** temporară reprezentată de arierate, ca simptom al slăbiciunii disciplinei de piaţă, demonstrează relativa ineficienţă a unei politici monetare restrictive în condiţiile date.

O problemă care, după părerea mea, nu a fost supusă unei analize adecvate este "implementarea politicilor de stabilizare în economiile aflate în cădere liberă". Este clar că o mare parte a declinului producţiei se datorează deprecierii potenţialului de performanţă, structurii şi şocurilor externe (cum sînt colapsul CAER şi concurenţa externă). Dificultatea este însă, nu de a împărţi vina pentru scăderea producţiei 21), ci de a înţelege impactul stabilizării asupra economiei "în cădere liberă".

O altă cale de a aborda impactul asupra dinamicii producţiei este de a analiza "distrugerea" şi "construcţia" provocate de piaţă. În acest sens, aş dori să folosesc termenul de "deconstrucţie a reţelei", care desemnează rupturile produse în sistem din cauza deschiderii funcţionale a acestuia. Sistemul de comandă se bazează pe legături în lanţ, în timp ce sistemul de piaţă se bazează pe legături paralele. Deschiderea economiei perturbă relaţiile protejate şi iniţiază un proces de desfacere a legăturilor, al cărui rezultat este că un număr din ce în ce mai mare de "jucători" autohtoni sînt excluşi din joc; acest proces poate fi considerat ca un **metamorfozare**. Ultimul ritm indică restructurarea unor părţi din sectorul în declin (aceste părţi se alătură sectorului viguros). Ritmul de metamorfozare afectează celelalte două ritmuri, dar nu poate fi identificat cu nici unul dintre ele. Pot fi imaginate diferite situaţii prin manevrarea acestor variabile-cheie. O situaţie poate să implice o prăbuşire rapidă şi brutală sau o redresare rapidă şi o metamorfozare intensă, determinată de influxuri substanţiale de investiţii străine. O situaţie reprezentată vor avea o evoluţie descrescătoare. Redresarea începe în momentul în care sectorul viguros depăşeşte un anumit prag în ceea ce priveşte ponderea producţiei în PIB. Se pot avea în vedere patru variabile-cheie care influenţează dinamica ofertei totale: ponderile iniţiale ale acelor sectoare, ritmurile de creştere, de declin şi de

Încrucît am menţionat echilibrul social, aş dori să spun cîteva cuvinte cu privire la **şocul aşteptărilor** în economiile în transformare. Oamenii se aşteaptă ca guvernele să le ofere "bunătăţi" după decenii întregi de comunism, iar în cazul României, după o terapie-şoc teribilă. Aşteptările sînt mari, în timp ce producţia – chiar dacă a fost corectată prin diversificare, calitate şi disponibilitate a bunurilor – a scăzut considerabil.

Speranţele excesive pot să deregleze foarte uşor fragilul echilibru social şi politic şi să submineze politica de stabilizare. De aici rezultă răspunderea oamenilor politici în a nu se comporta precum "negustătorii de visuri", în a manifesta responsabilitate. Întrebarea-cheie este: cît de repede se poate relua creşterea? Nu este uşor de dat un răspuns; un pesimist ar da exemplul statului Chile din America Latină, care a avut nevoie de 15 ani pentru a se angaja pe calea creşterii susţinute şi s-ar îndoi că popoarele din Europa de Est şi CSI vor fi atît de răbdătoare. Un optimist ar sublinia, probabil, avantajele comparative majore ale acestor economii – abundenţa de forţă de muncă superior calificată şi o capacitate considerabilă de cercetare-dezvoltare – care, din perspectiva "noii teorii a creşterii", ar putea să declanşeze un miracol într-un viitor nu prea îndepărtat.

Stabilizarea economiei – realizarea echilibrului global în sens restrîns –, stoparea scăderii producţiei şi reluarea creşterii sînt sarcini dificile pentru factorii de decizie din economiile în transformare. În cadrul acestor economii, **policy-mix**-ul de stabilizare nu poate utiliza numai instrumentele clasice; politica fiscală şi monetară, politica cursului de schimb, politica de control al veniturilor trebuie completate cu o politică industrială care să contribuie la soluţionarea problemei vitale a reformei întreprinderilor şi la instaurarea disciplinei de piaţă.

Cînd politica de stabilizare nu-şi atinge ţelul 22), vina nu este neapărat a factorilor de decizie, ci a armelor pe care le au la dispoziţie. Factorii de decizie nimeresc întotdeauna pe alături – ca şi pieţele de altfel –, ceea ce înseamnă fie că precipită lucrurile depăşind **ritmul natural de adaptare** 23) al societăţii, fie că subestimează potenţialul de schimbare al organismului social. Întrucît această situaţie este, practic, inevitabilă, problema care se pune este de a reduce pe cît posibil deviaţia. O altă întrebare interesantă este de care parte se preferă erorile politicii, presupunînd că nu se pierde din vedere obiectivul de menţinere a deviaţiei la un nivel minim.

După părerea mea, politica industrială (ceea ce înseamnă mai mult decît reforma întreprinderilor) s-a situat la un nivel necorespunzător, sau a fost chiar neglijată, în Europa de Răsărit, ceea ce a mutilat politica economică, în general, şi stabilizarea, în special. Politica industrială poate să diminueze costurile stabilizării, poate să sprijine factorii de decizie în abordarea celor trei restricţii majore – deficitul valutar, deficitul bugetar şi nivelul scăzut al economisirii – în realizarea unor opţiuni privind compromisul dintre dezechilibrul extern şi dezechilibrul intern, acesta din urmă cu multiplele sale faţete. Politica industrială poate fi de mare ajutor şi în soluţionarea marelui compromis (A. Okun, 1975) care a ieşit la iveală în societăţile postcomuniste: **eficienţă versus egalitate**.

Transformarea este un proces cu o pronunţată dimensiune socială şi culturală, care implică depăşirea inerţiei, schimbarea de mentalităţi şi psihologii, o luptă acerbă între "coaliţii de interese". Confruntarea dintre diferitele interese din societate sporeşte gradul de autonomie a procesului în sensul reducerii marjei de manevră a factorilor de decizie. Pentru a avea şansa de a progresa lin, procesul trebuie sprijinit de o coaliţie de interese puternică – o **bază socială** –, şi acest "electorat pentru schimbare" nu se poate construi peste noapte. În această lumină, transformarea, **ca proces real**, trebuie concepută dintr-o perspectivă evolutivă. Însăşi stabilizarea va trebui înţeleasă ca un proces cu întreruperi (inclusiv cu reveniri).

---

21) Aşa cum, pe bună dreptate, sublinia J. Winiecki (1991), o parte din scăderea producţiei este benefică, întrucît înseamnă eliminarea producţiei inutile.

22) Gr. Kolodko (1991) şi D. M. Nuti (1992) susţin că astfel s-au petrecut lucrurile în Polonia, unde s-a pus un accent prea mare pe reducerea dezechilibrelor interne printr-o "devalorizare exagerată a zlotului şi o politică monetară şi fiscală prea restrictivă".

23) Ritmul natural de adaptare (la schimbări) al societăţii poate fi definit ca o viteză de schimbare optimă imaginată, care maximizează intertemporal funcţia de bunăstare a societăţii; el însuşi este ajustabil datorită capacităţii de învăţare a societăţii.

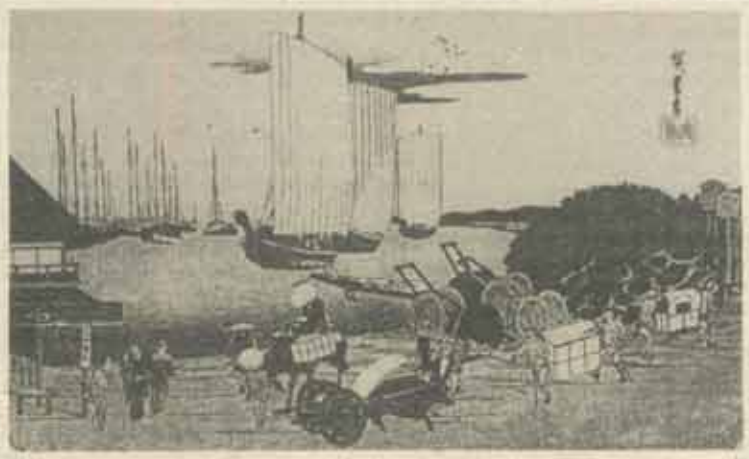

JAPONIA ŞI ESTUL EUROPEI

O cooperare bilaterală, prin intermediul Grupului celor 24, în valoare de 4.100.000 dolari, a angajat guvernul japonez cu ţările din Centrul şi Estul Europei (din fosta Uniune Sovietică doar cu ţările baltice) după 1989. Direcţiile cooperării vizează: 1. Privatizarea economică; 2. Cooperarea în privinţa mediului. În privinţa privatizării întreprinderilor, intenţia este de a le ajuta la faţa locului. Din cele 100 milioane dolari îndreptaţi spre Europa de Est, ca o participare de capital, 50 milioane dolari sînt destinaţi micilor întreprinderi.

Coperarea cu România este mai ales tehnologică. Ea s-a concretizat în invitarea tinerilor, îndeosebi stagiari, şi în organizarea unor seminarii, ambele forme considerate utile pentru a transmite experienţa japoneză.

12 milioane dolari au fost oferite în 1990 ca ajutor alimentar. În privinţa mediului, nu există încă un mod de colaborare a României cu Japonia, deşi România s-a arătat interesată de ajutorul Japoniei în legătură cu zona dunăreană, fără însă să-şi fi concretizat intenţiile, printr-un proiect necesar.

Se oferă guvernului român sugestia să studieze acordurile privitoare la asigurarea comerţului internaţional, în privinţa cărora ar fi rămas unele neclarităţi din timpul lui Ceauşescu.

Specialişti japonezi vor veni la sfîrşitul anului ca să studieze posibilităţi de redresare economică a României.

Foto: E. PÂRVU

PAVEL CÂMPEANU

DUPĂ ALEGERI (II)

Primul sondaj post-electoral al CIS a fost realizat în octombrie a.c., după al doilea tur de scrutin pentru alegerile prezidenţiale. Eşantionul observat a cuprins 1.142 persoane în vîrstă de cel puţin 18 ani, domiciliate în 19 localităţi rurale şi 14 urbane din 23 judeţe, plus Bucureştiul. Coeficient de eroare: 3,84. Interviurile individuale au fost efectuate la domiciliul subiecţilor de către operatorii care formează reţeaua teritorială a CIS. În prima parte a acestei relatări: "22" nr. 46 (147), 19–25 noiembrie 1992, au fost prezentate date referitoare la structura demografică şi socială a trei grupări de alegători: cei care au votat cu FDSN, cei care au votat cu CD, şi cei care s-au abţinut de la vot. În continuare se încearcă o analiză asemănătoare a grupărilor de alegători care au votat pentru cele două partide extremiste: PSM şi PRM, precum şi a celor care au votat pentru fiecare din candidaţii ajunşi în turul II.

De la turul I la turul II

După cum se ştie, dintre cei şase candidaţi la funcţia supremă care s-au prezentat în turul I, nu au intrat în turul decisiv decît doi. Cei patru candidaţi eliminaţi acumulaseră împreună 2.548.394 voturi. În felul acesta circa un sfert din electorat nu mai putea vota în 11 octombrie pentru candidatul favorit. Alegătorii aflaţi în această situaţie puteau fie să nu se mai prezinte în turul II, fie să recurgă la o nouă opţiune. Contrar aşteptărilor, reacţia de abţinere nu s-a produs. Mai mult decît atît: numărul voturilor valabil exprimate în loc să scadă, a crescut. Iată datele BEC:

Turul I	11.898.856
Turul II	12.034.636
Spor în turul II	135.780

Experienţa electorală internaţională arată că atunci cînd are loc un al doilea tur de scrutin, se produce de regulă o contracţie severă a prezenţei la urne. Fenomenul a fost de altfel observat şi la noi în al doilea tur de scrutin pentru alegerea unor primari. În octombrie a.c., electoratul din România a reacţionat exact invers. Printre posibilele motivaţii ale acestei originalităţi s-ar putea presupune o disponibilitate pentru acţiunea politică, o încredere în procesul democratic pe care vicisitudinile nu au ajuns încă să le submineze.

În primul tur al alegerilor prezidenţiale, voturile valabil exprimate s-au distribuit astfel:

I. Iliescu: 5.633.456
Emil Constantinescu: 3.717.006.
Ceilalţi patru candidaţi împreună: 2.548.394.

Presupunînd că susţinitorii primilor doi au votat în turul II la fel ca în turul I, modificarea semnificativă a rezultatelor urma să depindă de cei peste 2,5 milioane de alegători ai căror candidaţi preferaţi fuseseră învinşi (lor li se adaugă surplusul de peste 150.000 de voturi înregistrat la 11 octombrie). Iată şi modificările intervenite:

	I. Iliescu	Emil Constantinescu	Diferenţa
Turul I	5.633.456	3.717.006	1.916.450
Turul II	7.393.429	4.641.207	2.752.222
Spor în turul II	1.759.973	924.201	835.772

Pe orizontală apar diferenţele dintre cei doi candidaţi în fiecare tur, iar pe verticală diferenţele între cele două tururi pentru fiecare candidat. Citirea datelor pe verticală relevă că tendinţa generală în turul final nu a fost către atenuarea, ci către accentuarea simţitoare a inegalităţii dintre cei doi competitori rămaşi în cursă. Candidatul FDSN şi-a sporit voturile cu 1.760.000, un cîştig aproape dublu faţă de cel pe care îl realizase candidatul CD. Aşa cum se vede din coloana a treia, diferenţa dintre ei a crescut de la 1.920.000 în turul I la 2.750.000 în turul II, sporind cu peste 830.000 voturi. Capacitatea de extensie între cele două tururi a respectivelor electorate s-a dovedit sensibil inegală, atît în mod absolut cît şi relativ: electoratul d-lui Iliescu a crescut cu aproape o treime, al d-lui Constantinescu cu mai puţin de un sfert. Aceste cifre dovedesc că majoritatea celor peste 2,5 milioane de alegători care îşi pierduseră candidaţii favoriţi în primul tur au preferat în turul II să-şi dea votul d-lui Iliescu. Victoria finală a acestuia nu se datorează însă reorientării amintite, căci chiar şi numai cu voturile obţinute în turul I: 5,6 milioane, candidatul FDSN ar fi depăşit performanţa din turul II a adversarului său: 4,6 milioane. Dacă susţinătorii candidaţilor eliminaţi în primul tur ar fi votat în al doilea tur invers, alocînd 1.760.000 voturi d-lui Constantinescu şi doar 920.000 d-lui Iliescu, învingătorul ar fi fost acelaşi. Concluzia: victoria candidatului FDSN a fost asigurată în primul tur de scrutin, devenind şi mai categorică în al doilea.

Turul I: cine a votat cu cine

Datele de mai sus sînt cele oficiale, furnizate de BEC. Datele care urmează provin din sondajul menţionat şi propun o descriere a electoratului atras în turul final de fiecare din cei doi candidaţi. Electoratele în chestiune sînt abordate din două unghiuri: cel al înclinaţiilor politice şi cel al caracteristicilor sociale şi demografice.

Înclinaţiile politice sînt descrise cu ajutorul unui singur parametru: cu care candidat la preşedinţie eliminat în turul I votaseră alegătorii care nu s-au alăturat decît în turul II electoratului d-lui Iliescu – respectiv d-lui Constantinescu?

Potrivit sondajului întreprins îndată după 11 octombrie, acest transfer de voturi de la un candidat la altul a decurs în felul următor (în %):

Cu cine au votat în turul II	Cu cine au votat în turul I			
	C. Dragomir	I. Mânzatu	M. Druc	Gh. Funar
I. Iliescu	64	59	74	76.5
E. Constantinescu	33	18	24	12

Procentele se raportează la totalul voturilor obţinute de fiecare dintre cei patru candidaţi eliminaţi în turul I – de exemplu: din totalul celor care în turul I au votat cu dl. C. T. Dragomir, în turul II 64 % şi-au acordat sufragiile d-lui Iliescu şi 33 % d-lui Constantinescu. În toate cele patru cazuri, turul II a produs o divizare a opţiunilor şi, de asemeni în toate, majoritatea a mers cu candidatul FDSN. Procentajul cel mai ridicat – şi totodată numărul cel mai mare de voturi – i-a fost oferit acestuia de PUNR, iar competitorului său de FSN. În pofida conflictului de la vîrf, baza electorală a trandafirului unic l-a susţinut în marea ei majoritate pe reprezentantul celor trei trandafiri. Orientarea simpatizanţilor d-lui Funar din turul II rămîne, în acest context, mişcarea cea mai semnificativă sub aspect politic. Înaintea negocierilor, publice sau discrete, desfăşurate la Cotroceni şi la Parlament, compatibilitatea politică dintre d-nii Iliescu şi Funar, respectiv dintre FDSN şi PUNR, a fost demonstrată mai mult sau mai puţin spontan de electoratul acestei din urmă formaţiuni.

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ŞI SONDAJE – CIS

Cei doi candidaţi intraţi în faza finală a competiţiei şi-au atras în turul II electorate distincte nu numai ca dimensiuni, ci şi ca structuri sociale şi demografice. De pildă, dintre cele şase grupări de vîrstă, una singură deţine o pondere mai ridicată în electoratul d-lui Constantinescu decît în al rivalului său: alegătorii între 18 şi 30 ani. Gruparea ocupaţională cu pondere maximă este în primul caz cea a tehnicienilor, maiştrilor, funcţionarilor – iar în ultimul cea a muncitorilor, cărora le urmează agricultorii. Atît pe sexe cît şi pe medii, electoratul candidatului FDSN este echilibrat, reproducînd structura de ansamblu a populaţiei; dimpotrivă, candidatul CD şi-a atras un electorat, după aceste două criterii, dezechilibrat, format într-o proporţie de 55 % din bărbaţi şi numai 45 % femei, dar mai ales din 64 % orăşeni şi numai 36 % rezidenţi în mediul rural. Disproporţiile constatate în electoratul d-lui Constantinescu ar putea servi eventual unei strategii viitoare. Proporţionalitatea relativă a electoratului care l-a ales pe învingător reprezintă o informaţie de utilitate imediată. Ea dezvăluie că această victorie nu este numai categorică sub aspect statistic, ci şi exhaustivă sub aspect social. Ea nu se datoreşte sprijinului prevalent al unei, sau cîtorva, categorii ale populaţiei, ci în mod egal sprijinului acordat de virtual toate categoriile semnificative care alcătuiesc această populaţie. Diversitatea bazei sociale a acestei puteri nu poate să nu reverbereze asupra fizionomiei ei politice.

Alegătorii PSM şi PRM

Comparaţia dintre electoratele celor două partide presupuse a se plasa la extremităţile opuse ale spectrului politic pune în lumină cîteva realităţi demne de atenţie. Cea mai generală dintre aceste realităţi este că cele două electorate: PSM şi PRM nu au structuri demografice şi sociale preponderent similare, ci mai curînd complementare. Între ele există sub acest aspect o similitudine şi mai multe contraste. Similitudinea: ambele partide îşi găsesc un sprijin mai larg printre bărbaţi decît printre femei. Unul dintre contrastele cele mai izbitoare priveşte distribuţia influenţei lor pe medii de rezidenţă. Deşi se vrea "muncitoresc", PSM obţine în mediul urban o proporţie de alegători de două ori mai coborîtă decît în mediul rural – raport aproape simetric răsturnat pentru electoratul PRM; primul dintre cele două partide are un electorat care a depăşit în proporţie de două treimi vîrsta de 40 de ani – pe cînd aproape 90 % dintre susţinătorii celui din urmă încă nu au împlinit această vîrstă; în electoratul celui dintîi, ponderea pensionarilor este de trei ori mai mare, iar a cadrelor cu pregătire superioară de cinci ori mai mică decît în electoratul celui din urmă.

Atît multitudinea, cît şi magnitudinea acestor neasemănări par să indice că în România nu s-a constituit un electorat extremist cît de cît omogen sub aspect social, că în pofida fidelităţii lor comune faţă de vechiul regim cele două partide extremiste îşi înfiripă o anumită audienţă în straturi diferite ale populaţiei, ceea ce îndreptăţeşte presupunerea că sînt percepute în mod diferit. Pe de o parte, aceste delimitări par să reducă puterea de pătrundere a extremismului; pe de alta însă, el acţionează ca o distribuţie de roluri, diversificînd zonele sociale cu care extremismul stabileşte contacte. Dezavuate zgomotos de vechiul parlament, PSM şi PRM au reuşit să se instaleze în cel nou şi să devină aliaţii, deocamdată informali, dar eficienţi, ai partidului prezidenţial. Progresul lor este evident şi vertiginos. Extremismul se află în ofensivă, o ofensivă pentru moment izbutită, de unde obligaţia nu numai de a-l respinge, dar şi de a înţelege pe ce se întemeiază consolidarea lui.

Asociate prin ataşamentul faţă de dictatura ceauşistă şi disociate prin componenţa respectivelor electorate, cele două partide extremiste aduc în lumină, fără să intenţioneze, unele caracteristici ale PCR, disimulate de acesta prin falsul său monolitism. Ele relevă, de pildă, că PCR nu era într-o mai mare măsură situat la extrema stîngă decît la extrema dreaptă şi că din această cauză încercarea de a diferenţia actualul spectru politic cu ajutorul cuplului stînga/dreapta este deocamdată prematură – şi de aceea generatoare de confuzii; că silindu-se să se implanteze în toate segmentele populaţiei, PCR nu reprezenta interesele nici unuia; că PSM şi PRM reiau, separîndu-le în mod formal, cele două orientări fundamentale pe care PCR în mod formal le unea: populism cu pretenţii proletariene şi xenofobia.

Fuziunea dintre populism şi xenofobie reprezintă una dintre tentaţiile politice pe care le suscită fuziunea dintre o gravă criză socială şi o gravă criză naţională. După primul război mondial, asemenea crize au propulsat pe Mussolini şi pe Hitler, acum îi propulsează pe Miloşevici la Belgrad, pe Mecar la Bratislava, pe oamenii din Pamiat la Moscova, pe cei doi domni V la Bucureşti. Aspiraţia acestora din urmă de a se uni în aşa-zisa "partidă naţională" nu urmăreşte numai să restaureze PCR, dar şi să precipite fascizarea lui, începută cu mult înainte de 1989. Înclinaţii convergente, manifestate de PUNR şi de FDSN, constituie baza programatică nemărturisită a alianţei celor patru, alianţă care, după ce şi-a rezervat şi distribuit principalele funcţii în Parlament, şi-a instituit controlul asupra noului guvern, validat prin voinţa ei.

Foto: ION CIUCU

VIRGIL IERUNCA

Poezia rezistenţei – AUTOBIOGRAFIA ANTIGONEI

Una dintre cele mai originale prezenţe în poezia noastră, Ileana Mălăncioiu, s-a bucurat – şi pe bună dreptate – de atenţia criticii cu autoritate: Alexandru Paleologu, Lucian Raicu, iar în vremea din urmă, Eugen Negrici, semnatarul unui substanţial eseu-prefaţă la volumul "Peste zona interzisă", în ediţie bilingvă, franceză şi română.

Ultima carte a poetei, "Urcarea muntelui", apărută în 1985 la Editura Albatros, este importantă, deoarece inaugurează o ruptură cu ceea ce îi consacrase "vocea", îi statornicise o viziune. "Ţinutul" imaginarului din cărţile anterioare ne propunea, fie o "mitologie thanică" (atît de bine analizată de Eugen Negrici), fie un eros tulburat – prin poarta strîmtă a visului – de vedenii, vrăji şi magii ritualizate într-un "cîntec" rece, atunci cînd nu delega nişte personaje plămădite dintr-un preaplin-de-poveste (de la Ieronim la Ierodesa), spre a articula insolitul unui alt tărîm: tărîmul de jind al luminii subpămîntene, al ispăşirii spectrale. Totdeauna a existat însă în poezia Ilenei Mălăncioiu o corespondenţă, o trecere nestăvilită între lumea de aici şi cea de acolo (un acolo-aevea), o homologie propăşită între real şi ireal, între cele văzute şi nevăzute; poetă a transsubstanţialităţii posibilului (poate pentru a exorciza imposibilul), Ileana Mălăncioiu era, prin excelenţă, o poetă a "dublului" existenţial. De unde şi "sminteala imaginativă" de care pomeneşte Eugen Negrici atunci cînd descrie "turmentarea percepţiei" la autoarea "Pasării tăiate". Aceeaşi "sminteală imaginativă" poate fi de altfel urmărită la toţi poeţii care-şi organizează "dublul" spre a pulveriza hotarul dintre unu şi multiplu de la Artaud şi Daumal la Desnos şi Michaux.

Spre deosebire de poeţii francezi, integraţi într-o tradiţie problematică, născătoare de dramă, Ileana Mălăncioiu, aşezată într-un spaţiu oracular, desmărgineză – firesc – cele două lumi (cea de aici şi cea de acolo), înlesnindu-le comunicarea, comuniunea şi chiar contopirea mitică.

Cu noul ei volum, "Urcarea muntelui", Ileana Mălăncioiu se desparte însă de nodul răspîntiilor ei oraculare. Asistăm, de fapt, la transferul dacă nu al unui păcat, cel puţin la acela al unei greşeli; pînă acum poezia ei suferea, e drept, de un fel de vină: o vină difuză, fantomatică, împărtăşită cu morţii ei, cu ielele, cu miresele şi nunţile ei sîngerînde. De la culpabilitatea nevăzută, la vederea însăşi a răului. "Urcarea muntelui" nu se mai săvîrşeşte pe graniţa dintre două lumi, pentru că "muntele" e aici, în faţa noastră, în lumea noastră. Muntele nu mai este "omolog" (ca la poeţii celor două lumi întrepătrunse, de la René Daumal la Ileana Mălăncioiu), ci de-a dreptul olog. Suntem în timpul istoric şi răul învăluie şi condiţionează oamenii şi lucrurile, îi scoate din fire. "Muntele" e despuiat de simbol, "închis cu sîrmă ghimpată", de el atîrnă frînghii disponibile, întinse de un "vis urît": "Dormeam lîngă acel munte ce nu mai e urcat/ Şi toţi visam deodată acelaşi vis urît/ În care cineva ne-a coborît/ Tocmai acolo unde eram cu-adevărat.// Ne bucuram că încă mai sîntem atîrnaţi/ De stîncile albastre şi preamăream supuşi/ Frînghiile în care eram puşi/ Să aşteptăm pînă vom fi salvaţi".

Orice "urcuş" e zădărnicit de zodia nouă în care devălmăşia e decretată ca o lege-pe-dos. Poeta înregistrează confiscarea muntelui ca o escaladă a umilinţei: "Dar după această umilinţă ce mai poate să fie/ Decît un alt vis searbăd de înălţare/ Şi-un urcuş iluzoriu şi un ceas de odihnă/ Şi-o umilinţă şi mai mare".

La poalele muntelui, stricăciunea şi prăpastia, pierderea identităţii şi a speranţei. "Într-un alt timp" – ruina ca cifru al existenţei: "Tu nu mai eşti aici de multă vreme/ Eu nu mai ştiu demult pe unde sînt/ Strada e dărîmată, oamenii par la fel/ Întreg oraşul pare la pămînt.// Trec prin ruinuri vechi să-mi caut casa/ Care s-a dus şi ea ca tine de senină/ Într-un ţinut încremenit anume/ Să nu mai pară totul în ruină".

"Într-un alt timp" – "O altă zi": anonimă, desfigurată de lizibilitatea repetiţiei, zi fără noroc şi fără noimă, înstrăinată de ore şi de lumină, dîrâ de timp orfan: "O altă zi ca toate celelalte/ Şi cît de mult aşteptam o schimbare/ Măcar a vremii sau măcar a mea/ Sau a acestor calendare// Pline de zile fără sfinţi/ Şi fără părinţi şi fără noroc/ Pe care le petreceam împreună/ Pe străzile pe care nu mai e loc// Pentru acel mers normal înainte/ Aşa cum a fost cîndva la-nceput/ Adică pentru a face liniştit un pas după altul/ Fără să-ţi spună nimeni cum trebuie făcut".

Direcţia normativă a zilei, dar nu numai a zilei, ci şi a nopţii, a somnului şi a treziei, a gestului şi a dorului, un fel de atotprezenţă malefică, întreţinută aparabolic de o specie de îngeri empirici ce se substituie îngerului esenţial, "îngerului morţii": "L-am văzut printre gene pe Îngerul Morţii/ Cel mai slăvit dintre îngerii Domnului/ S-a uitat pe furiş la mine şi m-a lăsat/ În voia somnului.// Ceilalţi îngeri îşi vedeau de-ale lor/ Fiecare păzea pe cineva/ Numai îngerul meu de pază/ Nu ştiu pe unde umbla.// Mi-era mai frică decît orişicînd/ Voiam mai mult ca orişicînd să exist/ Şi tocmai atunci s-a arătat îngerul meu de pază/ Îmbrăcat în haine de poliţist.// I-am văzut bine arma, lucea prin întuneric/ Cînd se plimba nervos prin faţa porţii/ Şi m-am trezit strigînd înfricoşată:/ Nu l-aţi văzut cumva pe Îngerul Morţii?".

Îngerii empirici se ocupă cu căderea oamenilor la care "nici nu te-ai fi aşteptat": "Dar totul începe să nu mai fie aşa cum era/ Pămîntul pare trist şi-nsingurat/ În prăpastie cad frunze şi oameni/ La care nici nu te-ai fi aşteptat".

"Căderea" e atît de generalizată, încît ia aspectul unui "fapt divers". E umilită uimirea. Înlemnirea, "senină": "Încă un om îşi duce crucea-n spate/ Senin de parc-ar duce-un sac la moară/ Şi toţi îl urmărim cum intră-n cimitir/ Şi nimeni nu se-nfioară".

Sunt multe peisaje "înzăpezite" în ultima carte a Ilenei Mălăncioiu. Dar nici zăpada, nici gerul n-au inocenţa albă din poezia ei anterioară. Zăpada e acum omăt negru, iar gerul pătrunde din oase în fiinţă. Ger înfricat, ger vinovat: "E seară. E iarnă. E frig/ Sînt singură. Tremur. Mi-e teamă./ În capul meu iar se petrece/ Aievea o moarte de seamă.// A mea sau a ta sau a lui/ A ei sau a lor, mi-e tot una/ Pe valea aceasta-ngheţată/ De moarte s-apropie luna// Încet ca un cap atîrnat/ De-un pom ce se clatină-n cer/ Şi-mi scutură chiar în odaie/ Coroana albită de ger".

Frigul fiinţei are consecinţe: printre oameni bîntuie nu numai înstrăinarea, omogenizarea, nediferenţierea, ci altceva mult mai grav – un fel ciudat de "orbire". Nu se vede om cu om. În această bîjbîială neo-ontologică, existenţa însăşi e o glumă apocaliptică: "Nu mai vedeam, totul intrase în ceaţă/ Dar peste ochii mei îndelung obosiţi/ Începeau să apese cu şi mai multă putere/ Acele lucruri triste pe care le ştiţi.// Voi orbi şi eu, mă gîndeam, voi orbi/ Aşa cum a orbit de tot atîta lume/ Care se uită cum se duce totul/ Şi doarme liniştită şi face glume// Şi rîde-ncît ai crede că e fericită/ Sau poate chiar şi este, sau în sfîrşit va fi/ Atunci cînd se va şterge şi durerea/ De-a mai privi în jur şi cea de a orbi.// N-am să mai văd nici eu, gîndeam înfricoşată/ Şi mă uitam prin ceaţă către Tine/ Şi către moartea mea şi mă rugam/ Să pot s-o văd cum vine".

Orbii sau morţii? Aceasta e întrebarea. Fiindcă ceremonia la care îi convoacă poeta e inedită. Altădată morţii veneau în lumea noastră pentru a-i dărui un plus de sacralitate. Într-o lume însă închisă transcendentului, pustiită de frică şi frig, în care orice "urcuş" nu mai este cu putinţă,cei vii se refugiază în "coborîre" sau – ca în acest sfîrşit de ceremonie – mor înainte de a-şi da sufletul. În locul deci al transcendenţei active – verticalitate numită – turtirea, dacă nu nenumită, în orice caz manifestă. Ceremonie intermundană desfăşurată într-un hiperrealism sui generis: "Se terminase ceremonia, morţii se întorceau/ Acasă pe străzile reci şi pustii/ Se ascundeau cu grijă între cei patru pereţi/ Şi dintr-odată li se părea că sunt vii.// Îşi aduceau aminte că n-au mîncat nimic/ Şi că le este sete şi că au regăsit/ Pe cineva cu care nu s-au văzut demult/ Trecînd în coloana aceea fără sfîrşit.// Urmau îmbrăţişări curate şi fierbinţi/ Dar dup-o noapte de viaţă triumfală/ Şi de iubire care perpetuează totul/ Aceiaşi morţi ieşeau pe strada principală".

Din ceremonia programată nu e scăpare pentru nimeni. Nimicul este, de altfel, activ. Nu-l clatină nici erosul, nici ruga, nici însingurarea, nici visul. Erosul – altădată împuternicit de semne, de ocolul prin calde anamneze – a devenit nostalgie retezată, ruga, o invocaţie a morţii-fără-ecou, visul, o visare vegheată şi supravegheată, însingurarea, impas impus. Parabola "Arcii lui Noe" este, în aceste condiţii, simulacru, eşec, fundătură şi himeră. Potopul a trecut de cele patruzeci de zile şi de nopţi – noaptea e o apă, apa e o noapte –, iar Noe nu e... "în apele lui": "Se-ntinde spaima ca o iarbă rea/ Se-ntinde ca un foc într-o pădure/ Se-ntinde ca apa pe tot pămîntul/ Şi Arca lui Noe nu mai e gata.// Cînd nu sînt bîrne, cînd nu e smoală,/Cînd nu sînt şapte perechi de vieţuitoare,/ Cînd nu sînt fiii lui Noe acasă,/ Cînd nu e Noe în apele lui.// Ieri l-am văzut tremurînd tot/ Sta-ntopenit ca-ntr-o armură veche/ Şi se uita peste apele tulburi/ Din care nimeni nu va mai scăpa".

În acest hău lichid, e lichidată pînă şi datina. Antigona nu-şi poate înmormînta fratele – ci numai "dealul", cu totul –, fiindcă "Vin cîini flămînzi şi muşcă zăpada trădătoare/ Şi vine altă iarnă să muşte şi din ea". Între haită şi moartea morţii, ruga nouă a noii Antigone, pentru Cuvînt, pentru cuvinte, pentru "drumul" lor şi al Zeului ce se străduieşte să le ocrotească: "Lăsaţi cuvintele să plece de la mine/ Ele nu fac nici un rău nimănui/ Şi totuşi îmi sînt oprite cu spaimă/ Ca şi cum fiecare ar fi un cui// Adînc înfipt în mîinile sale/ Adînc înfipt în fluierul piciorului tău/ Adînc înfipt în capul care le-ascultă/ Cu frică şi cu părere de rău".

Zeul, zeii sunt însă izgoniţi. În "ordinea nouă" nu le este îngăduită nici arătarea, nici ofranda, fie ea numai "pe jumătate". "Un aer greu" zădărniceşte creaţia; Antigona îşi face autobiografia: "Un aer greu apasă iar pe lucruri/ Puse-n odaia mea altfel decît ştiu/ O schimbare de-o zi, o ordine nouă/ Şi frig şi întuneric şi pustiu.// De foarte multă vreme nu am făcut nimic/ Încerc să scriu ceva dar nu se poate/ Ce praf şi pulbere se face-ntruna/ Pe masa mea de lucru şi pe toate".

Între autobiografie şi memorie există o relaţie care deschide problema atemporalităţii poemului. Desigur, poemul vorbeşte în orizontul absolutului, dar el e condiţionat ontologic de temporal. Fiindcă, aşa cum afirma Paul Celan – şi puţini sunt poeţii atît de ispitiţi de absolut ca Celan – "poemul nu este atemporal". "De bună seamă", continuă el, "ridică o exigenţă de infinit, caută să-şi croiască un drum în timp, dar cu timpul şi nu deasupra lui". De unde şi eseul pe care filosoful francez Jacques Derrida l-a consacrat de curînd unui singur aspect – dar esenţial – al poeziei lui Celan: "datarea" ei.

Paul Celan îşi "datează" poezia, dintr-o exigenţă etică ce implică o prezenţă a memoriei deschizătoare de întîlnirea poetului cu celălalt, în timp. Şi numai în timp. Timpul şi umbra lui confuză – istoria – conferă poetului şi calitatea de martor sau de martir (transfuzia semantică a acestor noţiuni e cunoscută). "Datarea" poemului e un fel de "înscriere" în destin. "Ne interesăm de dată", observă Derrida, "cum ne interesăm de o cicatrice sau de o incizie pe care poemul o poartă în trupul său, ca o memorie, uneori ca mai multe memorii contopite într-una singură, pecetea unei provenienţe, a unui loc şi a unui timp. Incizie sau cicatrice, poemul începe să se rănească (necesar) prin data lui."

Toată această paranteză pentru a lua act de poezia şi ea datată a Ilenei Mălăncioiu. Cicatricea şi incizia "urcării muntelui" constituie o dată deoarece ruinează prestigiul atemporalităţii poeziei noastre contemporane, în care stăruie atîţia poeţi – de altfel inspiraţi. Problema se pune dacă inspiraţia nu trebuie să cedeze locul aspiraţiei. Aspiraţia poemului la ceea ce-l înrădăcinează în timp, în memorie. Şi pentru întîlnirea cu celălalt, pentru ca poemul să nu rămînă doar un capriciu egotic.

După "Contrapunct" nr. 2/1986
Paris, martie 1986

rezistenţa poeziei

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Volumul Urcarea muntelui a apărut la sfîrşitul lui iulie 1985, într-un tiraj de 3.500 exemplare. Peste circa două luni, cînd vînzarea şi comentarea lui au fost risipite în urma unei şedinţe ţinute de Petru Enache la secţia de presă a CC al PCR, nu se mai afla în librării. Şi apăruseră deja două cronici (a lui Alexandru Călinescu şi Dumitru Radu Popa). Cronica lui Nicolae Manolescu, pregătită să apară în respectiva săptămînă, a fost scoasă din paginile României literare şi publicată abia după cîteva luni, interval în care, la emisiunea literară a Europei libere, Urcarea muntelui a fost amplu comentată succesiv de Gelu Ionescu, Virgil Ierunca şi Ion Negoiţescu.

În primele luni ale lui 1990, vrînd să public ediţia necenzurată a acestui volum, a cărui istorie îi era cunoscută publicului datorită emisiunilor de la Europa liberă, m-am adresat editurii Cartea Românească, cu care am colaborat foarte bine cînd era condusă de Marin Preda şi de George Bălăiţă. Propunerea mi-a fost refuzată pe un ton foarte ferm de Sorin Mărculescu, susţinînd că am fost publicată o dată şi că editura nu pate face faţă volumelor imediate.

M-am adresat atunci editurii Eminescu, care mi-a primit bucuroasă oferta. Mi-am exprimat dorinţa ca volumaşul acesta să apară într-un tiraj mai mare, considerînd că prezenta interes pentru un public mai larg. Desigur, nu visam 300.000 de exemplare, ca Mircea Dinescu, fiindcă eu nu cred că o carte de poezie trebuie să ajungă să se vîndă şi la aprozar; dar voiam oricum să circule, ca şi înainte, doar printre iniţiaţi. Să ajungă şi la cei pentru care am scris-o. Din păcate, directorul de atunci al editurii, dl. Eugen Negrici (care, altfel, a scris unul dintre cele mai bune studii despre poezia mea), mi-a spus că, dacă înainte de revoluţie eram tipărită în 2.000 de exemplare, nu trebuie să cer mai mult, fiindcă nu am un public mai mare. Orice încercare de a-l convinge că tirajul acesta mi-a fost fixat cîndva tocmai pentru ca ideile mele să nu circule a fost zadarnică.

În vreme ce duceam tratative cu vechii mei prieteni de la Eminescu, mi-a făcut o propunere de reeditare Albatros-ul, dar cum avea altă conducere decît cea care şi-a asumat riscul de a mă publica prima dată am ezitat să-mi ofer cartea celor care preluaseră această editură.

După o vreme a trebuit totuşi să-mi retrag volumul care fusese trecut pe linie moartă şi să-l predau editurii de la Timişoara, condusă de Vasile Popovici. Preluat cu entuziasm, a stat şi acolo 8 luni, timp în care m-am întîlnit de mai multe ori cu foarte tînărul director al Editurii de Vest, devenit acum parlamentar, care, de fiecare dată nu ştia ce este cu cartea mea, fiindcă dumnealui tocmai se întorcea din străinătate sau tocmai pleca.

Aşteptînd răspunsul care nu mai venea, am predat o altă carte (**Sora mea de dincolo**) la editura Litera, cu care am colaborat nesperat de bine. A fost poate norocul acestei cărţi foarte triste şi foarte omeneşti să fie prima pe care am retipărit-o.

Cînd am reuşit să-mi recuperez de la Timişoara manuscrisul de la Urcarea muntelui m-am gîndit să-mi încerc norocul şi la prietenii mei de la Humanitas. Gabriel Liiceanu a avut o îndoială dacă n-ar trebui să facă o excepţie de la regula de a nu publica poezie, avînd în vedere dosarul acestei cărţi, dar m-am ciocnit din nou de intransigentul Sorin Mărculescu şi de categoricul său nu.

Cartea a ajuns în cele din urmă la **Fundaţia Culturală Română** şi a mai stat cîteva luni şi acolo, pentru că dl. Buzura, care şi dumnealui tocmai pleca în străinătate, a uitat-o într-un sertar.

Istoria reapariţiei acestui volum nu a fost deci mai simplă decît cea a apariţiei lui în 1985, cînd, în ciuda riscurilor la care se expunea, mult blamatul Mircea Săntimbreanu şi-a asumat în cele din urmă şi a suportat consecinţele.

După ocolul pămîntului despre care am vorbit am ajuns şi cu această carte tot la Litera. Care, firească, a tipărit-o cînd preţul a ajuns de 30 de ori mai mare decît la ediţia princeps şi cînd, prin forţa lucrurilor, tirajul a scăzut sub cel din anii-lumină în pofida cărora a fost scrisă. Colaborarea cu această editură m-a onorat, atît prin felul impecabil în care a decurs, cît şi prin faptul că la ea au ajuns, prin nu ştiu ce împrejurări, şi autori ca Nicolae Manolescu, Gabriela Adameşteanu şi Mihai Botez şi că astfel Litera de acum nu mai este deloc cea de pe vremuri.

Aproape concomitent v-a apărut volumul autobiografic de colecţia Poeţi contemporani. Orice antologie reprezintă o retrospectivă de autor făcută şi din punctul de vedere al momentului din care apare. Punctul dvs. de vedere actual (din care a fost structurată antologia) este în mod ideal oferit de cele care v-au ghidat alte antologii?

Volumul Ardere de tot, din seria Poeţi români contemporani de la editura Eminescu, a apărut odată cu Urcarea muntelui, fiindcă el a stat 9 luni în bun de tipar, aşteptînd să i se fixeze tirajul. Întrucît tirajele sînt foarte mici, nădăjduiesc ca aceste apariţii simultane să nu transforme cărţile mele într-o povară pentru librării şi într-un argument împotriva poeziei, care oricum este refuzată din principiu de fostele noastre librărese rămase de pe vremuri, obişnuite să-şi umple vitrinele cu omagii şi omagiatori.

O primă reuşită a apariţiei acestei antologii este că ea m-a împăcat cu Mircea Ciobanu. Întîi fiindcă, în ciuda faptului că nu propagă apolitismul, se află între cei foarte puţini care mizează, totuşi, pe poezie. Apoi, fiindcă am colaborat foarte bine pe vremea cînd literatura avea alte avataruri, mai mari, chiar dacă şi prin cele de acum de foarte multe ori cartea bună riscă să fie înlocuită de cea proastă.

Unghiul de vedere din care mi-am alcătuit această antologie este cel estetic, de la care m-am străduit, pe cît mi-a stat în putere, să nu mă abat. Spre norocul meu, nu am nici un vers pe care să fiu nevoită să-l las de-o parte datorită schimbării vremurilor. Dimpotrivă, pentru mine pericolul este că, întrucît am scris mult şi cu convingere împotriva închisorii noastre cea de toate zilele, să fiu tentată să reiau şi unele poeme care să mă justifice în primul rînd moral şi abia în ultimă instanţă şi estetic. Faptul că nu m-am mărginit la aluzii, ci mi-am exprimat durerea pentru ceea ce se întîmpla cu lumea în care trăiam în mod clar şi direct – aşa cum mi-am exprimat-o şi în faţa morţii şi a absurdului – mă face spec că aşa-zisa mea politică poate fi antologată alături de cealaltă, lăsînd critica şi timpul să-şi spună cuvîntul. Mi-ar părea rău să fi greşit făcînd acest lucru, fiindcă, în momentul de faţă, în cel mai mare pericol se află poezia, şi eu cred că dacă nici măcar poeţii nu se mai gîndesc la salvarea ei, nu are cine să se mai gîndească.

FLASH ART

● **Joi 19 noiembrie 1992, Ministerul Învăţămîntului şi Culturii din Viena a prezentat eseul lui Andrei Pleşu Reflexie şi pasiune, recent apărut. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de către dl. ministru Rudolf Scholten. A vorbit şi autorul, cooptat, în calitate de cadru didactic, la Colegiul Ştiinţific de la Berlin. Din toamna anului 1992, Andrei Pleşu a preluat catedra de Istoria Religiilor la Universitatea Bucureşti.**

● **Recenzia doamnei Monica Lovinescu la cartea "Gardă inversă" de Paul Goma (nr. 45 al revistei noastre) a apărut în 1979, cu ocazia publicării în limba franceză a acestui volum. "Gardă inversă" va apărea în sfîrşit în limba română la editura Univers, în primăvara anului 1993.**

● **Monica Lovinescu a fost din nou prezentă în viaţa noastră culturală cu volumul de Întrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ştefan Lupaşcu, Grigore Cugler, apărută în această toamnă la editura Cartea Românească.**

● **Între 7 şi 13 decembrie, Centrul Cultural Francez din Cluj organizează Săptămîna filmului francez. În sala cinematografului Arta vor fi prezentate filme realizate recent de către cineaşti francezi. La deschiderea manifestării vor participa: Guy Marignane, realizatorul filmului La lune rouge, prezentat în avanpremieră internaţională; Jean Hormiere, realizatorul documentarului Chemins du littoral, prezentat în premieră; Michel Midan, director cultural în Consiliul regiunii Languedoc-Roussillon; personalităţi ale lumii cinematografice româneşti, critici de film, reprezentanţi ai ambasadei Franţei în România, reprezentanţi ai presei. Prezentarea celor două premiere, programată pentru luni 7 decembrie, va fi urmată, în cadrul Întîlnirilor de la Cluj, de discuţii între realizatorii francezi şi cineaştii români.**

● **Cultura Chineză – obiect de cercetare ştiinţifică**

Vineri 20 noiembrie 1992 a avut loc în sala de conferinţe a Muzeului Naţional de Artă o sesiune de comunicări organizată de Institutul de Studii Orientale "Sergiu Al-George" şi Ambasada chineză, dedicată sinologiei. Au fost susţinute comunicări pline de interes privind filosofia (Florentina Vişan şi Tatiana Segal) şi arta chineză (Carmen Brad şi Daniela Zaharia). Daoismul în primele două, simbolismul imaginii plastice în ultimele două comunicări au constituit temele centrale ale sesiunii urmărite de o audienţă surprinzător de numeroasă.

MAGDA CÂRNECI

Confuzia limbilor

Sub acest titlu cu sonorităţi babelice, editura Humanitas publică – la scurt timp după "Anatomia unui spectru" şi în aceeaşi traducere fidelă semnată de Muna şi Sorin Antohi – un nou volum din opera cunoscutului istoric şi sovietolog francez Alain Besançon.

Scrisă în 1978, cartea e o analiză a situaţiei Bisericii – catolice în general şi franceze în special – din Europa occidentală postbelică. Plecînd de la constatarea evidentă a unei crize de proporţii a instituţiei teologice astăzi, Besançon urmăreşte să-i descopere cauzele istorice şi intelectuale, printr-o analiză politică ce se transformă într-o analiză culturală mai vastă, punînd în final în evidenţă o maladie simptomatică a spiritului contemporan.

Besançon izolează 4 cauze sau mai degrabă "variabile", ale autorităţii diminuate şi contradictorii pe care o posedă acum instituţia catolică – prescurtat, Biserica – în metabolismul intelectual occidental. Ar fi, mai întîi, impregnarea gîndirii creştine, de-a lungul întregului secol trecut, de mişcarea romantică: prin intermediul prestigiului unor autori laici ca Chateaubriand, Bonald, Maistre sau Lammenais, o teologie a sentimentului precede şi pregăteşte o teologie a progresului, care converteşte un întreg filon al Bisericii către credinţa umanitară, către doctrina "catolicismului social", ca o formă de ideologie cvasipolitică între multe altele. Termenul însuşi de "catolicism" apare în aceeaşi perioadă.

În al doilea rînd, ar fi separarea Bisericii de stat, petrecută tot în secolul trecut, care face ca derivei intelectuale amintite mai sus să-i urmeze şi o derivă instituţională. Dezrădăcinată de Revoluţie din solul ei social, Biserica nu putea scăpa statului napoleonian şi statului modern decît supunîndu-se voluntar papalităţii. Impusă de constrîngeri istorice, separaţia a fost şi dorită de acea fracţiune "militantă", cu înclinaţii doctrinare, a clerului, care se percepea ca "partid". Separaţia a dus însă la izolarea Bisericii de structura profund etatizată a societăţii moderne şi a intensificat tendinţa catolicismului francez de a se constitui într-o contrasocietate, închisă şi sărăcită, cultivînd marginalitatea şi militantismul social minor, dar refuzînd să înţeleagă esenţa dinamismului politic modern.

O a treia "variabilă" explicativă ar fi dificultatea îndelung manifestată de Biserica catolică de a înţelege şi integra "răul" liberalismului şi de a-l distinge de socialism şi de comunism. Privindu-le ca pe trei fenomene strîns înrudite şi la fel de redutabile, lumea catolică va avea tendinţa de a le confunda şi de a le atribui aceeaşi origine şi aceeaşi natură. De aici va decurge o interpretare eronată a comunismului bolşevic, echivalat superficial cu social-democraţiile occidentale. Altminteri viguros condamnat, comunismul ar fi trebuit perceput de Biserică nu dintr-o perspectivă sociologică, ci dintr-una metafizică, deoarece resortul enormei sale forţe de penetrare este o seducţie intelectuală care, sprijinindu-se pe căutarea unei mîntuiri, interferează cu zona religiosului şi reprezintă o pervertire a doctrinei creştine, o gnoză periculoasă pentru Biserică.

La aceste trei direcţii de derivă – de natură intelectuală, instituţională şi de percepţie politică – se mai adaugă una de natură morală, anume relativa abandonare a poporului evreu sub hitlerism. Deşi în practică Biserica catolică a ajutat un mare număr de evrei să se sustragă holocaustului, faptul că papalitatea nu a condamnat aberaţia nazistă în mod public, printr-o enciclică, din motive care ţin probabil de teama pericolului domunist, din anti-comunism de fapt, rămîne o circumstanţă agravantă. Aceasta a şubrezit mult poziţia Bisericii în lumea imediat postbelică, cînd ea s-a aflat într-o concurenţă diminuantă cu virusul comunist.

Toate acestea ar putea explica sindromul catolic contemporan, care se exprimă în manifestările sociale printr-un comportament nesigur, marcat de lipsa de solidaritate, de teama de conflict şi de o specifică "limbă de lemn". În politică, el s-ar caracteriza printr-un conservatorism nostalgic (dar cu puseuri "militante" şi cu tentaţii "progresiste"), iar în doctrină printr-un romantism de mediocră valoare intelectuală, tentat în permanenţă de o speculaţie inconştient eterodoxă. De natură compoziţă, aceasta se alimentează cînd din iluminism, cînd din tradiţionalism, cînd din socialismul umanitar sau din ştiinţă şi rămîne deschisă invaziei ideologice.

Imediat după război, a avut loc o înflorire de noi gnoze creştine (să ne amintim de voga lui Teilhard de Chardin), care se explică probabil prin faptul că o fracţiune a clerului putea fi tentată să reinterpreteze doctrina Bisericii în funcţie de noua ei situaţie – marcată traumatic de ruptura ei de rădăcini, de istorie şi de societate. Adică să o interpreteze ca pe un "mesaj" ("mesaj cristic" între alte mesaje), separat de istoria, de tradiţia, de filiaţia sa apostolică. Mai important decît existenţa unei realităţi istorice, ceea a întrupării, ar deveni atunci existenţa unui "sens", cel al Evangheliilor, care ar trebui degajat prin interpretări moderne pentru a-l face comprehensibil umanităţii întregi. Altfel spus, creştinismul s-ar prezenta, în faţa universalismului abstract al comunismului, ca un alt universalism abstract, de data asta cel "adevărat".

Această acceptie a creştinismului are în comun cu comunismul tentaţia gnostică. În acest punct, Besançon reia o demonstraţie pe care a mai desfăşurat-o magistral în cunoscuta sa carte "Les origines intellectuelles du léninisme". După cum se ştie, gnoza constituie o maladie specifică a credinţei, în interiorul căreia introduce o discretă subversiune şi seducţie: promisiunea unei "ştiinţe" oculte coerente, care odată posedată ar putea explica absolut totul şi ar asigura mîntuirea, printr-o adeziune lucidă, raţională, ce scuteşte de iraţionalul/supraraţionalul şi de revelaţia credinţei. Apărută încă din antichitate, gnoza e o tentaţie a intelectului cu care toate religiile ieşite din Vechiul Testament au avut continuu de luptat. Ideologia este o gnoză a mentalului modern, în care principiul de certitudine şi secretul universalităţii sînt luate cu împrumut nu de la vreo dogmă religioasă, ci de la ştiinţă, în sensul pe care acest cuvînt l-a căpătat în epoca modernă. În cuvintele lui Besançon, "gnoza e o corupere a credinţei prin speculaţie şi a speculaţiei prin/de către credinţă". Iar ideologia este "o corupere a gnozei de către ştiinţă şi a ştiinţei de către gnoză": ea nu poate apărea deci decît în epoca noastră dominată de succesul enorm al ştiinţei şi tehnicii.

Seducţia comunistă provine astfel din faptul că ea conţine o promisiune de mîntuire pentru toate stările sociale şi pentru toate popoarele, care s-ar obţine logic şi logic prin descoperirea raţională, şi numai raţională, a unui mecanism imanent în lucruri şi a unei teorii coerente şi totale a realităţii (materialismul ştiinţific), ce-şi culege partizan argumentele dintr-o utilizare simplificată şi falsă a ştiinţelor pozitive. Aceasta face din comunism ideologia cea mai desăvîrşită, capabilă să depăşească toate frontierele naţionale, culturale sau religioase, singura capabilă să triumfe la scară planetară.

După numele anticului gnostic Marcion din secolul II e.n., Besançon numeşte marcionism această maladie recurentă a tentaţiei gnostice, căreia fiecare secol îi aduce semiologia sa particulară. Sub specie Marcionis ar sta şi tendinţele de a prezenta creştinismul ca pe un "ism", ca pe un "mesaj" care mîntuie "prin ceea ce spune şi nu prin ceea ce este", ca pe un universalism abstract. Or, în ciuda aparenţelor, leninismul este la rîndul său, prin dispreţul faţă de "materia umană" reală şi faţă de realitatea istorică, doctrina cea mai idealistă pe care a cunoscut-o lumea modernă, şi se adresează de fapt potenţialei tentaţii gnostice din fiecare din noi.

Besançon propune o explicaţie mai puţin "ortodoxă" a fenomenului atît de obsedant şi de definitoriu pentru modernitate al ideologiei, o explicaţie care depăşeşte politicul pentru a se aşeza într-o perspectivă metafizică, din interiorul căreia devine mult mai inteligibilă fascinaţia acesteia, înrudită îndepărtat cu religia, cu care păstrează tocmai prin latura gnostică o complicitate esenţială. Ideologia este integrată astfel unei drame mai vaste a spiritului. Ideologicul reprezintă atunci forma specifică şi mutilată în care spiritul modern îşi poate trăi aspiraţiile metafizice. Lupta împotriva acestui "val de marcionism", acestei tentaţii gnostice detectabile la toate palierele intelectului contemporan, poate începe cu operaţia de a distinge clar între idiomurile fiecărui element din seria istorică ortodoxie-gnoză-ideologie. Şi de a face astfel să înceteze "confuzia limbilor", a limbilor pe care fiecare dintre ele o practică. Cartea lui Besançon reuşeşte cu brio s-o facă.

LUMEA

GABRIELA ADAMEŞTEANU

JAPONIA ÎN 12 ZILE(I)

Ora subconştientului este cu 12 zile în urmă faţă de ora călătoriei

Cît timp trebuie să stai într-o ţară ca să poţi să scrii despre ea fără neliniştea că transmiţi doar impresii superficiale şi informaţii banale? O cunoaştere mediată: cuvinte traduse, imagini fără sonor: ca să-mi învinge scrupulul, mă silesc să-mi reamintesc că ziariştii străini pe care i-am întîlnit scriau despre România după un raid de cîteva zile.

Şansa de a vedea Japonia în cadrul unui program al Ministerului pentru Afaceri Străine al Japoniei am împărţit-o nu doar cu colegul meu de călătorie – redactorul şef de la Expres, dl. Ilie Şerbănescu –, ci şi cu ziariştii invitaţi în anii trecuţi (Vartan Arachelian, Radu Budeanu, Tia Şerbănescu, Sergiu Andon, Horia Alexandrescu, Florica Ichim ş.a.). Cu alte programe au venit în Japonia scriitori (Ana Blandiana, Ştefan Aug. Doinaş) ori sociologi (Pavel Câmpeanu, Alin Teodorescu) şi, bineînţeles, reprezentanţi ai administraţiei de stat, între care Adrian Năstase, fostul ministru de externe. (În anii '80, organizarea vizitei preşedintelui român a cerut timp, partea română insistînd pentru medalii şi distincţii, care să fie oferite familiei Ceauşescu – îşi va aminti zîmbind, editorialistul cotidianului Yomiuri Shimbun, Hisashi Ozaki.)

Conform protocolului, anunţ dinainte ce sînt interesată să văd: redacţii, tipografii, edituri, întreprinderi, azile de bătrîni, temple, teatru tradiţional, parlamentari, oameni politici şi ce anume mă interesează să discut în fiecare loc. De la sosire, directorul Departamentului Internaţional de Presă, dl. Seiji Morimoto, ne spune (la dineul într-un restaurant tradiţional) că putem anunţa orice schimbare de program dorim. Pe loc, oferta îmi pare inutilă; dar spre sfîrşitul intervalului cer (şi mi se acceptă) să vizitez Parlamentul. Interviul cu un om politic (fie din partidul de guvernămînt, fie din opoziţie), pe care (cu scuzele de rigoare) nu-l mai obţin, l-am ratat în primul rînd din vina mea, cerîndu-l doar cu trei zile înainte de plecare. (Devenisem tot mai interesată de lupta politică dusă în Parlament în jurul unui scandal de corupţie.) Dar situaţia era în mişcare, de la o zi la alta, iar jurnaliştii nu păreau să facă cine ştie ce plăcere politicienilor.

După escala de la Frankfurt, avionul o ia înspre Nord. Polonia, mai tîrziu Siberia: în România este 3.30 noaptea, cînd mă trezeşte lumina şi văd jos, incredibil de albastru, oceanul. Peste două ore vom fi la Tokyo.

Viteza viselor este mult mai înceată decît cea a Jumbo-ului şi, cu experienţa celorlalte călătorii, ştiu că noaptea voi visa în continuare că sînt în România, iar după două săptămîni, la întoarcere adică, mă voi visa în Japonia. Multe zile mă silesc să-mi alung o imagine obsesivă din minte: obrazul strivit de trotuar, cu pata de sînge negru alături, al femeii care s-a aruncat de la etajul apartamentului său, vizavi de Hotel Bucureşti. Mi-a rămas întipărită, cînd am plecat de la redacţie, împreună cu flash-urile avide ale fotografilor şi cu sentimentul de privilegiu al călătoriei. Nu-mi voi putea alunga din minte nici cifrele legate de noul preţ, mult urcat, al hîrtiei, care va antrena în lanţ alte creşteri. Nelinişte. Acum, cînd se predă ştafeta unui alt prim-ministru, ne aflăm într-un important moment de răscruce. Sînt conştienţi (preşedintele, opoziţia, restul Parlamentului) ce catastrofă ar însemna pentru România oprirea reformei? De cîteva ori în timpul călătoriei, colegul meu, cel mai bun jurnalist în acest domeniu, cu doctorat în economie, îmi va face demonstraţii riguroase pe aceste teme (şi nu numai). Nu ştim, evident, în acest răstimp modul în care Theodor Stolojan îşi prezintă raportul guvernării, atacat de o stîngă agresivă, abandonat de o opoziţie egocentrică. În timpul vizitei, de peste cîteva zile, la cotidianul Asahi Shimbun, dl. Ilie Şerbănescu va deduce numele viitorului prim-ministru Văcăroiu dintr-o ştire care îi modificase, prin transcripţie fonetică, numele. Cea de-a doua (şi ultima) ştire despre România pe care o mai găsim în acest interval de timp în presa japoneză se referă la Ceauşescu: pe mormîntul lui s-ar fi pus o cruce. În familia pe care o vizităm, bunica şi nepoata ne întreabă despre Dracula, pe care îl cunosc din benzile desenate. Persoane avizate în politică ne întreabă dacă nu cumva, după alegeri România se îndreaptă spre CSI. Evident, negăm, dar rămîn cu o nelinişte. Nimic nou în privinţa imaginii României în lume.

Vedere generală a clădirii Dietei Naţionale

Clădirea actuală a fost începută în ianuarie 1920 şi terminată în noiembrie 1936, şi se compune din trei etaje. Aripa sudică a clădirii este ocupată de Camera Reprezentanţilor, iar în aripa nordică de Camera Consilierilor.

Peste drum de clădirea Dietei se află Biblioteca Dietei Naţionale. Cu instalaţiile sale moderne şi numărul mare de cărţi de care dispune (5.600.000 cărţi) este considerată a fi una din principalele biblioteci ale lumii.

De la Dieta Imperială la Dieta Naţională

Parlamentul japonez a fost creat în 1890 în baza Constituţiei Meiji. El a purtat numele de Dietă Imperială şi era compus din două Camere: Camera Pairilor şi Camera Reprezentanţilor. Prima se compunea din membri ai familiei imperiale, personalităţi ale vieţii publice, selecţionaţi pe baza veniturilor lor mari. Membrii Camerei Reprezentanţilor erau aleşi de un număr limitat de electori. Votul universal pentru Camera Reprezentanţilor - numai pentru bărbaţi - a fost introdus în 1927, pe baza unei legi votate în 1925.

Principiul de bază al Dietei era monarhic, puterile Dietei limitate, influenţa împăratului în sfera legislativului preponderentă. Primul-ministru era numit de împărat pe baza recomandării unor importanţi oameni de stat. După cel de-al doilea război mondial a fost promulgată o nouă Constituţie (3 noiembrie 1946). Ea proclamă puterea suverană a poporului, iar împăratul este considerat simbolul statului, expresie a voinţei poporului. Noua constituţie prevede că el poate acţiona numai în probleme de stat prevăzute de Constituţie şi nu are autoritate asupra guvernului. Dieta Imperială, care juca rolul de organ consultativ pe lîngă împărat, a fost înlocuită prin Dieta Naţională, care funcţionează ca organul suprem al puterii de stat şi unic organ legislativ al statului.

Conform noii Constituţii, primul-ministru este desemnat dintre membrii Dietei, printr-o rezoluţie a acesteia - iar majoritatea miniştrilor trebuie, de asemenea, aleşi tot dintre membrii Dietei. În plus, Cabinetul răspunde în faţa Dietei de felul cum îşi exercită puterea executivă. Dacă în Camera Reprezentanţilor se adoptă un vot de neîncredere, Cabinetul trebuie să demisioneze în bloc sau Camera este dizolvată pentru a se face apel la populaţia ţării.

Alegerea membrilor Dietei

Membrii ambelor Camere sînt aleşi prin vot universal, dar pe baze diferite de calificare şi în circumscripţii electorale diferite. Camera Reprezentanţilor se compune din 512 membri, aleşi pe termen de patru ani. Camera Consilierilor se compune din 525 membri, aleşi pe şase ani, jumătate din ei fiind aleşi din trei în trei ani.

Pentru Camera Reprezentanţilor, alegătorii trebuie să aibă minimum 20 de ani, iar candidaţii 25 de ani, dreptul de vot fiind acordat după cel de-al doilea război mondial atît bărbaţilor, cît şi femeilor. Astfel, în alegerile generale din 1946, 30 de femei au fost alese în Camera Reprezentanţilor - din totalul de 512 reprezentanţi aleşi.

Japonia este acum împărţită în 130 districte electorale, care aleg între 2 şi 6 candidaţi, ceea ce reprezintă, în medie, o rată de un reprezentant pentru 180.000 alegători.

Modelul japonez este pentru japonezi

De la fereastra camerei de hotel (The New Otani) am seara imaginea panoramică a metropolei acestui sfîrşit de secol. Asahi, Sharp, Brother, Toshiba, Hitachi şi nenumărate alte reclame (parte în ideograme) îşi joacă modelul electronic. Culori intense, contrastante curg deasupra zgîrie-norilor. Dedesubt, fluxul continuu al farurilor de maşini, care nu se opreşte pînă tîrziu, în noapte. La lumina zilei, şi la prima vedere, Tokyo îmi aminteşte de New York – acelaşi tip de oraş, dar mai luminos.

Începem vizitele. Multe dintre ele au să semene: o ritualizare pentru eficienţă. Marile firme îşi au fiecare filmul său, care ni se proiectează şi care completează dosarul cu raportul anual (cifre, explicaţii, scheme, fotografiile cu fondatorii, oamenii din board etc.). Involuntar, am făcut de fiecare dată o comparaţie cu materialele destinate prezentării României, pe care le-am văzut, ani de zile, la redacţia pentru străinătate a Editurii Enciclopedice: o derută, ca în faţa florilor de plastic puse lîngă cele adevărate. O aparenţă foarte asemănătoare, un conţinut fără legătură.

În fiecare dimineaţă trebuie să-mi reprim jenanta plăcere balcanică a întîrzierii. Intru într-o lume ordonată, cu respectul ierarhiei şi al timpului de muncă – cel mai preţios capital. Pentru a face miracolul japonez (cît de cît) înţeles de restul lumii, fiecare dintre cei ce au acceptat să ne întîlnească cheltuieşte ore dintr-un program de lucru greu traductibil în cele 5 zile româneşti de discutabilă muncă. Orele suplimentare se plătesc (mai bine) decît orele obişnuite de lucru, dar nu plata i-a determinat pe japonezi să lucreze pînă noaptea tîrziu ori să se simtă prost faţă de colegii lor dacă pleacă în concediu, ci (în afară de un spirit de disciplină şi cooperare mai dificil de înţeles de către noi) o cu totul altă implicare în viaţa instituţiei. Acum, cînd probabil există şi la ei o tranziţie în schimbarea mentalităţilor şi în plus a intervenit recesiunea, programul zilei se termină la cca 17.30, dar animaţia oraşului continuă pînă seara tîrziu. Ritmic, străzile se umplu de oameni ieşiţi de la birou – femei puse la punct, bărbaţi la costum –, toţi cu o alură tinerească. Mi-am dat singură cîteva răspunsuri la întrebarea: de ce masele de oameni pe care îi întîlnesc arată atît de tineri? 1. Societatea este încă tînără (va îmbătrîni pentru că sporul de natalitate a scăzut, ca în toate ţările dezvoltate); 2. Rata şomajului este oricum foarte mică (2 %), dar nu există şomaj în rîndul tineretului (sînt şomeri doar cei care nu vor să muncească). Există în fiecare liceu şi în fiecare universitate un secretariat care înregistrează ofertele de lucru. Firmele, companiile vin în fiecare an din vreme, oferind toată informaţia necesară şi numărul de locuri de muncă libere. Înainte de terminarea anului şcolar, în aprilie, viitorul absolvent a dat concursul, a făcut interviul, a ales şi a fost ales, aşa că de regulă ştie unde va lucra.

Redacţia "22": Gabriela Adameşteanu (redactor-şef), Rodica Palade (redactor-şef adjunct), Gabriel Andreescu, Andrei Cornea (publicişti comentatori), Andreea Pora (şef secţie), Oana Armeanu (redactor), Mariana Dinu (secretar general de redacţie), Dan Perjovschi (grafician), Anton Burtea (şef serviciu tehnic), Cornelia Nicolae (contabil), Radu Dobândă (şef serviciu corectură), Manuela Gheorghiu (corectură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiuia (difuzare).
Responsabil de număr: Andrei Cornea
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25.
ISSN-1220-5761

Tiparul executat la TIPOREX srl
Tehnoredactare computerizată
Vali Alexandru